

Euroopa rändevõrgustik

Kolmandate riikide kodanike vastu võtmine ettevõtlusega tegelemise põhjustel

Euroopa 2015. aasta rändevõrgustiku uurimus

Sisukord

Lahtiütlus.....	4
Selgitav märkus.....	4
KOMMENTEERITUD KOKKUVÕTE	5
1.1 Uurimuse eesmärgid ja põhjus	9
1.2 Taust ja kontekst.....	9
1.3 Teave andmete kogumise kohta	9
1.4 Raporti struktuur	11
2 Liikmesriikide raamistikud kolmandate riikide kodanike vastu võtmiseks tööalastel põhjustel	11
2.1 Sisserändajast investorid.....	11
2.1.1 Liikmesriikide poliitikate ülevaade.....	11
2.1.2 Saabumiseelne etapp (sisenemiskriteeriumid) ja riigis viibimine (uuendamine)	13
2.2 Sisserändajast ettevõtteomanikud	16
2.2.1 Liikmesriikide poliitikate ülevaade.....	16
2.2.2 Saabumiseelne etapp (sisenemiskriteeriumid) ja riigis viibimine (uuendamine)	17
2.3 Muud ettevõtlusega seotud isikud	21
2.3.1 Liikmesriikide poliitikate ülevaade.....	21
2.3.2 Saabumiseelne etapp (sisenemiskriteeriumid) ja riigis viibimine (uuendamine)	22
3 Meetmed tööalasteks põhjusteks mõeldud rändekanalite ärakasutamise/väärkasutamise vältimiseks.....	25
3.1 Ärakasutamise/väärkasutamise määratlus	25
3.2 Ärakasutamise/väärkasutamise jälgimiseks, tuvastamiseks ja ennetamiseks kasutatavad meetmed.....	25
3.3 Karistused	26
4 Kolmandate riikide kodanike tööalastel põhjustel vastu võtmise poliitikate analüüs, raskused ja takistused	26
4.1 Hinnang poliitikatele ja programmidele.....	26
4.1.1 Sisserändajast investorid.....	26
4.1.2 Sisserändajast ettevõtteomanikud	28
4.1.3 Muud ettevõtlusega seotud isikud	29
4.2 Raskused ja tõkked.....	29
5 Head praktikad ja kogemused	30

5.1.1	Investorite/ettevõtteomanike programmide edendamine.....	30
5.1.2	Sisserändajatest investorite ja ettevõtteomanike vastuvõtmismenetluste lihtsustamine	31
5.1.3	Väärkasutamise ja ärakasutamise ennetamine	31
6	Järeldused	32

LAHTIÜTLUS

Koondaruande koostaja on Euroopa rändevõrgustik (ERV), mis hõlmab Euroopa Komisjoni, selle teenusepakkujat (ICF) ja ERV riiklike kontaktipunkte. Aruanne ei pruugi peegeldada Euroopa Komisjoni, ERV teenusepakkuja (ICF) või riiklike kontaktipunktide arvamusi ning dokumendis toodud järeldused ei ole nende jaoks siduvad. Samuti ei vastuta Euroopa Komisjon, ICF ja riiklikud kontaktipunktid selle eest, kuidas aruandes toodud informatsiooni kasutatakse.

Temaatiline uurimus oli osa Euroopa rändevõrgustiku 2014. aasta tööprogrammist.

SELGITAV MÄRKUS

Koondaruanne on koostatud ERV 24 riikliku kontaktipunkti (**Austria, Belgia, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Saksamaa, Slovakkia Vabariik, Sloveenia, Soome, Rootsi, Tšehhi Vabariik, Ungari, Ühendkuningriik**) aruannete põhjal vastavalt ERV poolt välja töötatud ühtsele mallile, mida ERV riiklikud kontaktipunktid kohustuvad järgima, et tagada andmete võimalikult laialdane võrreldavus.

Riiklike kontaktipunktide aruanded põhinevad olemasoleva seadusandluse ja poliitikadokumentide, aruannete, teaduskirjanduse, internetiallikate ning riiklike ametiasutuste aruannetel ja informatsioonil. Statistilised andmed on saadud Eurostatist, riiklikelt ametiasutustelt ja muudest (riiklikest) andmebaasidest. Koondaruandes on liikmesriigid loetletud vastavalt ERV riiklike kontaktipunktide aruannetes esitatud informatsiooni kättesaadavusele.

Oluline on märkida, et aruandes esitatud informatsioon puudutab olukorda ülalmainitud (liikmes)riikides kuni aastani 2015¹ ja põhineb liikmesriikide riiklike kontaktipunktide aruannetel, millest leiab ka üksikasjalikumad teavet siin käsitletud teemade kohta. Soovitatav on kindlasti tutvuda ka nende dokumentidega.

Teiste (liikmes)riikide riiklikud kontaktipunktid ei ole erinevatel põhjustel uurimuse koostamisest osa võtnud, kuid nad on osalenud teistes ERV tegevustes ja aruannetes.

¹ Üldiselt on statistika olemas kuni aastani 2013 (mõnedel juhtudel 2014), kuid arvesse on võetud ka asjakohaseid uusimaid arenguid liikmesriikides seisuga 1. jaanuar 2015.

KOMMENTEERITUD KOKKUVÕTE OLULISED TÄHELEPANEKUD

- ★ Poliitikate/programmide ja skeemide välja töötamine ja rakendamine ettevõtluse põhjustel kolmandate riikide kodanike riiki meelitamisel ja nende vastuvõtmise lihtsustamiseks on **aina hoogustuv nähtus**. Rohkem kui pooled ELi liikmesriikidest **tegutsevad aktiivselt**, et meelitada välisinvestoreid ja ettevõtjaid oma riiki ning toetada riikidevahelist mobiilsust: rakendatakse spetsiaalseid programme, mis **loovad** riiki sisenemiseks ja/või riigis viibimiseks **stiimuleid** ja **leevendavad piiranguid**.
- ★ Kolmanda riigi kodanikest investorite ja ettevõtjate vastuvõtmine ei ole ELi tasemel ühtlustatud. Liikmesriigid on olenevalt riikide prioriteetidest ja vajadustest välja töötanud nende gruppide jaoks **eriprogramme** ning riigisisestes õigusraamistikutes on vastu võetavate kolmanda riigi kodanike määratluste ja **kategooriate** ning pakutavate soodustuste osas võrdlemisi suured erinevused. Paljudel juhtudel on riigisisese lähenemiseni jõutud **võrdlemisi hiljuti** ja reaktsioonina majanduskriisile, mis on ka osaliselt põhjus, miks on piiratud toetav statistika ja hindamisandmed, mis aitaksid seda nähtust paremini mõista.
- ★ Teiste ettevõtlusega seotud isikute kategooriad on näiteks (aga mitte ainult) kuus kindlalt määratletud **füüsilisest isikust** teenusepakkujate kategooriat, kes teevad seda üldise teenuskaubanduse kokkuleppe (GATS) erikohustuste ja **ELi vabakaubanduslepingute** alusel. Siiski ei tunnusta neid kategooriaid kõik liikmesriigid ja need ei ole praktikas eksisteerivate määratluste all kõigis liikmesriikides välja toodud.
- ★ **Rändepoliitika kujundamise osas** üritavad liikmesriigid leida **õiget tasakaalu** ühelt poolt kolmandate riikide kodanikele antavate soodustuste ja õiguste ning teiselt poolt selliste riiki lubamise kriteeriumide vahel, mis tagaksid tõhusad kontrollimeetmed ja turvalised piirid. Liikmesriigid kasutavad oma kompetentsi majandusliku rände soodustamiseks, **valides** selleks **välja meetmed ja kriteeriumid**, mis nende meelest kõige paremini riikide vajadustele vastavad ja mis samas ettevõtlusega seotud isikute nõudmistele vastaksid ja neile stiimuliks oleks.
- ★ **Kõrgema sisserände tasemega** liikmesriigid, kus on eriprogrammid ettevõtlusega seotud isikutele, on need välja arendanud ja/või neid kohandanud eesmärgiga vastata paremini riigisiseste turgude vajadustele ja saada suuremat majanduslikku kasu. Teadlikult on välja töötatud üksikasjalikud sisenemiskriteeriumid kolmanda riigi kodanike erigruppidele, kelle kohalolek tooks vastuvõtvale riigile, piirkonnale või konkreetsele majandussektorile teatavat lisaväärtust.

- ★ **Madalama sisserände tasemega** liikmesriikides võivad sisserändajast investoritele mõeldud programmid olla pigem hiljuti välja töötatud meetmed majanduse taastamiseks või – ambitsioonikamal juhul – selleks, et saada (piirkondlikuks) investeringute keskuseks. Teistes liikmesriikides aga ei näi sisseränne ettevõtluse põhjustel olevat prioriteet või ei peeta seda suurema tähelepanu vääriliseks.
- ★ Selleks, et **tuvastada** ettevõtlusega seotud sisserände mistahes **väärkasutamist/ärakasutamist** ELi sisenemisel, kasutavad liikmesriigid oma **tavapäraseid meetmeid**. Liikmesriikides rakendatakse riiki lubamise etapis kontrollimeetmeid, et tuvastada juhtumid, mille puhul võib *potentsiaalselt* olla tegemist **väärkasutamise/ärakasutamisega**, ja see toimub tavaliselt elamisloa uuendamisel või erakorralise kontrolli käigus näiteks siis, kui on selgunud *tegelik* **väärkasutamine/ärakasutamine**.
- ★ Teatatud on **mõnedest üksikutest juhtumitest**, kus kolmanda riigi kodanikud on ELi **investorina sisenemise võimalust väärkasutanud**. **Tööalastes kategooriates on mõned juhtumid tuvastatud konkreetsetes sektorites**, sealhulgas ehitus, toitlustus/restoranid, IT-teenused, transport, majutus, kaubandusteenused, finantsteenused, jaemüük, põllumajandus ja puhastusteenused.
- ★ Kuigi **hinnangud** selliste programmide panuse kohta riikide majandusse on piiratud, selgub uurimusest, et liikmesriigid on **aja jooksul oma programme kohandanud** ja seadnud uue fookuse konkreetsetele eesmärkidele ning kohandanud samal ajal oma menetlusi, et parandada tõhusust ja vähendada väärkasutamist ja ärakasutamist.

MIS OLI UURIMUSE EESMÄRK?

Selle ERV uurimuse eesmärk oli analüüsida ja paremini mõista ELi liikmesriikides kehtivaid **poliitikaid ja eritingimusi**, mis reguleerivad riiki sisenemist ettevõtluse põhjustel:

- ★ **EList väljastpoolt pärit investoritel**, kes ei viibi ega ela veel üheski liikmesriigis (lubatud riiki pikaajalise viisa või elamisloa alusel, et teha (suurem) finantsinvesteering kas finantstoodetesse või ettevõttesse, ilma et isik oleks seotud ettevõtte igapäevase tegevuse või juhtimisega);
- ★ **EList väljastpoolt pärit ettevõtjatel**, kes ei viibi ega ela veel üheski liikmesriigis (lubatud liikmesriiki pikaajalise viisa või elamisloa alusel selleks, et i) luua ettevõtte ja osaleda selle juhtimises; ii) võtta üle ettevõtte või ettevõtteid ja osaleda nende juhtimises; iii) tegutseda füüsilisest isikust ettevõtjana);

- ★ Teised kolmanda riigi kodanikud, kes saavad ELi tööalastel põhjustel (**teised ettevõtlusega seotud isikud**), sealhulgas (aga mitte ainult) kuus varem kindlaks määratud **füüsilisest isikust** teenusepakkujate kategooriat, kes teevad seda üldise teenuskaubanduse kokkuleppe (GATS) erikohustuste ja **ELi vabakaubanduslepingute** alusel.

Samuti oli uurimuse eesmärk võrrelda seda, mis viisil ja millises ulatuses kasutatakse ELi liikmesriikides olemasolevaid **juriidilisi ja poliitikameetmeid, et lihtsustada** kolmandate riikide kodanikel ettevõtluse põhjustel **riiki sisenemist ja seal viibimist**, hoides samas ära selle rändeliigi väärkasutamist.

Uurimus panustab **laiemasse debatti ELi konkurentsivõime tõstmise teemal** läbi investorite ja ettevõtete omanike (ettevõtjate) meelitamise liikmesriikidesse, käsitledes samas tööjõu rahvusvahelise liikuvuse teemat.

ETTEVÕTLUSRÄNDE MÕÕTMED?

Statistikat **sisserändajatest investorite, sisserändajatest ettevõtjate ja teiste ettevõtlusega seotud isikute kohta** avaldasid 21 liikmeriiki perioodi 2009–2013 kohta. Seda statistikat **ei ole** siiski selle uurimuse raames **kogutud** iga kategooria puhul **süsteemiliselt**, kuna paljude liikmesriikide süsteemides neid ei tunnustata või on need kasutusele võetud liiga vähe aega tagasi, et statistika piisavalt ülevaatlik oleks. Ka C-viisade² välja andmisel põhinev statistika kaldub katma laiemaid kolmandate riikide kodanike grupe ning muudab keeruliseks täpselt tuvastada selles uurimuses käsitletavat kategooriat.

Olemasoleva statistika põhjal võib arvata, et need kategooriad moodustavad sisserändajate koguhulgast väga väikese osa. Aastal **2013** ulatus sisserändajatest investoritele väljastatud elamislubade arv **94st Lätis** kuni **753ni Portugalis**, sealjuures mitte ELi kodanikest ettevõtteomanikele väljastatud elamislubade arv **54st Eestis** kuni **4179ni Leedus**. Liikmesriigid, kus **taotluste arv on suurim** (nii sisserändajatest investorite kui ka sisserändajatest ettevõtjate puhul), on avaldanud ka **madalaima keeldumiste osakaalu**

MILLISEL ON LIIKMESRIIKIDE ERINEVAD MEETMED JA KRITERIUMID?

Liikmesriikide riigisisestes õigusraamistikutes on ettevõtluse põhjustel vastu võetavate kolmanda riigi kodanike määratluste ja kategooriate ning pakutavate stiimulite osas võrdlemisi suured **erinevused**. Kuigi

enamik liikmesriike, kes rakendavad poliitikaid ELi väljastpoolt pärit investorite ja ettevõtjate ligitõmbamiseks, **kujundavad selleks välja konkreetsed meetmed ja/või kriteeriumid**, mis toimiksid ergutusvahenditena, ei saa nende kahe vahel paralleeli tõmmata.

Olemasolevaid programme on võimalik kategoriseerida järgmise nelja elemendi alusel.

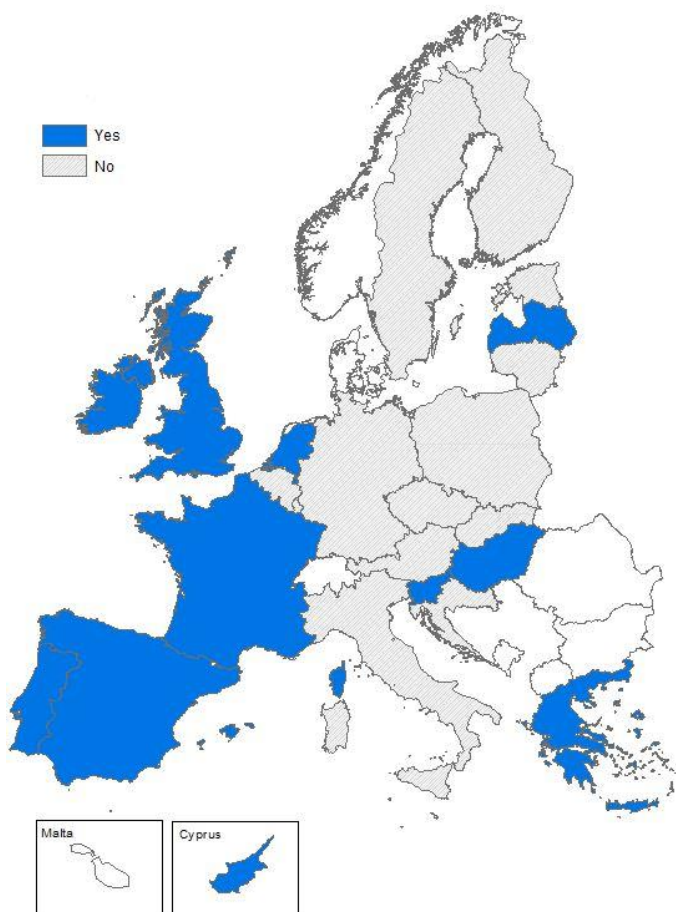
- ★ **Ergutusvahendid**, st sisserändajatest investorite ligitõmbamiseks mõeldud poliitikameetmed nagu turundustegevus, temaatilised teabeportaalid, soodsad maksusüsteemid.
- ★ **Menetluse lihtsustamine**, st meetmed selle kiirendamiseks või piirangute leevendamiseks, näiteks kiirem läbivaatamine või vabastamine integratsioonilepingutest.
- ★ **Kvalifitseerimistingimused**, st sisenemisel esitatavad nõuded nagu investeeringu miinimumsumma, tõendid kapitali olemasolust, mõju liikmesriigi majandusele või tõendid teatavatest ettevõtlusega seotud oskustest / keeleoskusest.
- ★ **Täiendavad õigused**, st kiirendatud taasühinemine perekonnaga, pikaajaliste elamislubade andmine otse või kiirendatud ligipääs kodakondsusele.

Nende kasutamine võib olla märgiks avatusest kolmandate riikide soovitud kategooriale või liikmesriikidesse oodatud sihtgruppide ulatusest.

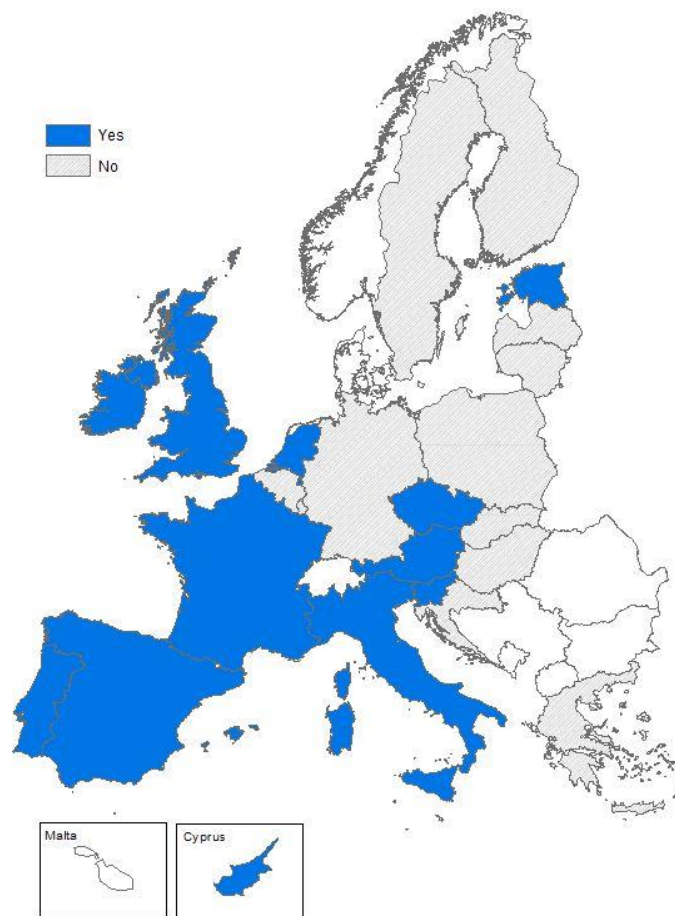
Joonistel 1 ja 2 on toodud visuaalne ülevaade sellest, millistel liikmesriikidel on olemas programmid sisserändajatest investorite (joonis 1) ja ettevõtjate (joonis 2) sisenemise lihtsustamiseks. Sellele teabele on viidatud jaotistes 2.1 ja 2.2.

² Lühiajaline viisa (C-viisa) antakse välja ühe, kahe või mitme külastuse jaoks. Selle kehtivusaeg on erinev ja see lubab kuue kuu pikkuse perioodi jooksul riigis viibida kuni kolm kuud. Määruse nr 539/2001 järgi on teatavate kolmandate riikide kodanikud ELi välispiiride ületamisel viisakohustusest vabastatud.

Joonis 1. Ülevaade liikmesriikidest, kus on olemas programmid sisserrändajatest investorite ligitõmbamiseks

Joonis 2. Ülevaade liikmesriikidest, kus on olemas programmid sisserrändajatest ettevõtjate ligitõmbamiseks

MILLISEID MEETMEID ON LIIKMESRIIGID KASUTUSELE VÕTNUD, ET ENNETADA ETTEVÕTLUSE PÕHJUSTEL TOIMUVA RÄNDE KANALITE VÄÄRKASUTAMIST/ÄRAKASUTAMIST?

Ehkki ettevõtluse põhjustel toimuva rände **väärkasutamise** ja **ärakasutamise** termineid omavahel ei eristata, erinevad väärkasutamise/ärakasutamise **jälgimiseks, tuvastamiseks ja ennetamiseks** mõeldud meetmed olenevalt vastutavatest ametiasutustest, uurimise ulatusest ja kasutatavate kontrollimeetmete tüübist ja sagedusest.

Osades liikmesriikides tagavad põhjalikud kontrolli- ja tõendamismeetmed pädevad asutused, kes kolmandate riikide kodanike riiki lubamise eest vastutavad (**BE, EL, ES, FR, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, PT, SE, SK, UK**), sealhulgas välisesindused (**CZ, FR, IT, LT, PL, SE, SK**), mõnel juhul on see kohustus antud eraldi asutustele.

Uuringus on käsitletud paari konkreetset juhtumit, kus kolmanda riigi kodanikud on üritanud investorina riiki sisenemise võimalust väärkasutada/ära kasutada (kinnisvara puhul **Lätis**). Teistes kategooriates on peamised **sektorid**, mille puhul väärkasutamise/ärakasutamisest teatatud on, järgmised: ehitus (**AT, BE, DE, FR, PL**), toitlustus/restoranid (**BE, FR, PL, UK**), IT-teenused

(**AT, UK**), transport (**AT, PL**), majutus (**FR, PL**), kaubandusteenused (**FR, LT**), finantsteenused (**HU, LV**), jaemüük (**PL, UK**), põllumajandus (**BE, PL**) ja puhastusteenused (**AT**). Vahel tuvastati sõltumatute spetsialistide **näilist tegutsemist füüsilisest isikust ettevõtjana**.

UIDAS ON LIIKMESRIIGID HINNANUD OMA PROGRAMMIDE MÕJU JA TÕHUSUST?

Neljast riigist (**ES, HU, LV, UK**) on olemas näited **eeldatavast või olemasolevast investeringute** mahust, kuid nende liikmesriikide hulk, kus on tõendeid ettevõtjate mõju kohta, on suurem (**AT, FR, ES, NL, PL, SK**). Väljastpoolt ELi pärit ettevõtjate tehtud investeringute maht nendes liikmesriikides, kus andmed olemas olid, ulatus ligi **8 miljardi euroni**, mis võimaldab luua ligi **53 000 töökohta**.

Läbi on viidud hindavaid uurimusi, et toetada (kava) liikmesriikides **olemasolevate lahenduste muutmiseks**: näiteks on kohandatud riiki lubamise kriteeriume (enamasti minimaalse investeringusumma suurendamiseks), et riiki saabuvate kolmandate riikide isikute voolu paremini hallata (**HU, LV, NL, UK**).

MILLISED ON LIIKMESRIIKIDE PÕHILISED RASKUSED SEoses KOLMANDATEST RIIKIDEST PÄRIT TAOTLEJATEGA?

Raskustest ettevõtluse põhjustel riiki saabuvate kolmandate riikide kodanike meelitamisel ja vastuvõtmiseks mõeldud poliitikate väljatöötamisel ja rakendamisel teatas enamik liikmesriikidest (**AT, BE, DE, ES, FR, HU, IE, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SK, UK**). Mõned liikmesriigid avaldasid muret selle üle, kuidas toime tulla selliste kolmandate riikide kodanike **näilise majandustegevuse ülesseadmise**ga, kelle peamine eesmärk on liikmesriiki lihtsalt siseneda ja sinna jääda (**AT, CZ, HU, LT, PL**) või osaleda ebaseaduslikes tegevustes (**SE**), ja nii olemasolevaid skeme väärkasutada.

Üks põhilisi raskusi on **tasakaal** väärkasutamise ennetamiseks ja vähendamiseks mõeldud selektiivsete riiki lubamise kriteeriumide kasutamise ja tõelistele kolmandatest riikidest pärit investoritele ja ettevõtjatele soodsate kanalite võimaldamise vahel (**AT, CZ, LT, LV**). Samuti on sisserändajatest investorite ja ettevõtteomanike ligiõmbamisel takistuseks **haldustoimingute keerukus** ja koostöö tagamine poliitikate rakendamise eest vastutavate pädevate asutuste töö koordineerimisel (**BE, FI, FR, LT, LU, PL**).

Mõned liikmesriigid on teatanud sisserändajatest taotlejate kriitikat taotlusprotsesside keerukuse kohta seoses **sisenemise ja viibimise etappidega**. Kuna selline kriitika ei ole täielikult seotud konkreetsete vastuvõtuprogrammide olemusega, võetakse seda sageli üldisema märkusena ELi sisserännet reguleerivate standardmenetluste kohta. Mõnedel juhtudel peetakse neid menetlusi jäikadeks, aeglasteks ja palju tõendavaid dokumente nõudvaks (**DE, FI, FR, HU, LT, PL, SE**); erinevad load ja viisad ajavad suure

töenäosusega taotleja segadusse (**FI, FR, LU, PL, SE**) või leitakse, et need on ebaselged (**AT, BE, LT**).

Kõige suurema töenäosusega hoiavad **sisserändajatest investoreid** tagasi raskused vastata **residentsuse nõudele (EE, NL, SK, UK)**. **Piiratud võimekus investeringuid** (nt riskifondid) **ligi tõmmata võib ka olla tingitud** avalikkuse ebapiisavast vastuvõtlikkusest otseinvesteringutele välismaalt (**DE**). Ka nähakse takistusena raskusi perekonnaliikmetele elamisloa taotlemisel (**LU**) ja piiratud valikuid tehtava investeringu vormi osas (**UK**). **Sisserändajatest ettevõtteomanike** puhul on eelkõige teatatud raskustest ettevõtte loomise etapis: ehkki neil on soov ettevõtlusega alustada, kohtuvad nad takistustega nagu muuhulgas piiratud teadmised riigist (**DE, FI, IE, PL**); keelebarjäär (**BE, DE, FI, PL, SK**) ja rohke bürokraatia (**BE, FR, LT, LU, PL, SK**). **Teiste ettevõtlusega seotud isikute** puhul konkreetselt toodi välja vähe raskusi, millest mõned on omased mitmetele kategooriatele ja mõningatele liikmesriikidele.

KAS LIIKMESRIIGID TUVASTAVAD HÄID PRAKTIKAID VÕI ÕPIVAD OMA RIIGISISEST LÄHENEMISEST?

Liikmesriigid on välja toonud hulga häid praktikaid ja kogemusi, mida nad on õppinud kolmandate riikide kodanike ettevõtluse põhjustel riiki meelitamisel ja vastuvõtmisel. Need peegeldavad liikmesriikide vajadust leida **viise, kuidas tasakaalustada paindlikkust ja resoluutsust** ning vastata investorite ja ettevõtteomanike nõudlusele pikemate viisade järele. Need jaotuvad eri teemade vahel järgmiselt.

- ★ **Programmide tutvustamine** sisserändajatest investoritele ja ettevõtteomanikele (sealhulgas sihtgrupile suunatud ja hästi struktureeritud teave) (**BE, DE, EE, ES, HU, IE, LU, NL, PL, SE**);
- ★ Sisserändajatest investorite ja ettevõtteomanike **vastuvõtmismenetluste lihtsustamine** (**CZ, EE, ES, FR, IE, LT, LV**);
- ★ **Väärkasutamise/ärakasutamise ennetamine** (**EE, LT, NL**).

SISSEJUHATUS

1.1 UURIMUSE EESMÄRGID JA PÕHJUS

Rahvusvaheline ränne ja mobiilsus majanduslikel põhjustel on nähtus, mis on seotud investeringute, ettevõtluse ja teenuste aina kasvava üleilmastumisega. Selleks, et olla investoritele, ettevõttele ja teistele tööalastel põhjustel sisserändajatele ligiõmbav sihtkoht, peab Euroopa välja töötama strateegiad seadusliku sisserände võimaluste parimal viisil ära kasutamiseks, sealhulgas sidusate ja tõhusate sisenemisreeglite abil.

Selle ERV uurimuse eesmärk on uurida EList väljastpoolt pärit investorite ja/või ettevõtlusega seotud isikute riiki meelitamiseks ja vastuvõtmiseks loodud **eriprogrammide** olemasolu ja võrrelda, mis viisil ja millises ulatuses kasutatakse ELi liikmesriikides olemasolevaid **õiguslikke ja poliitikameetmeid, et lihtsustada** kolmandate riikide kodanikel ettevõtluse põhjustel **riiki sisenemist ja seal viibimist**, ühtlasi püüdes välistada antud rändeliigi väärkasutamist. Uurimus sisaldab ka ülevaadet selliste kolmandate riikide kodanike vastuvõtmisest, kes saavad tööalastel põhjustel ELi vabakaubanduslepingute alusel.

Uurimusse panustas 24 liikmesriiki³, et kaardistada sisserändajatest investorite, sisserändajatest ettevõttele ja teiste ettevõtlusega seotud isikute sisenemisele ja riigis viibimisele kehtestatud tingimusi ja uurida spetsiaalseid seaduslikke sisserändekanaleid, mille kaudu liikmesriigid nende sisserändajakategooriate sisenemist ja riigis viibimist lihtsustavad. Uurimus tuvastab sarnasused, erinevused ja head praktikad ettevõtluse põhjustel ELi tulnud välisinvestorite ja/või ettevõttele jaoks mõeldud eriprogrammide rakendamisel. Lõpetuseks tuuakse välja liikmesriikide väljakutsed ja kogemused seoses ettevõtlusrändega.

1.2 TAUST JA KONTEKST

Aina rahvusvahelisemaks muutuv ettevõtlus, niinimetatud ülemaailmne konkurents talentide pärast ning teenuste liberaliseerimise tõttu muutuvad mobiilsuse mustrid nõuavad, et liikmesriikide riiki lubamise süsteemid vastaksid ettevõtlussektori tegelikele oludele ja vajadustele.

Kolmandatest riikidest pärit investorite ja ettevõttele riiki lubamisele kehtivad riigisiseseadused ja poliitikad. Alates 1960ndatest aastatest on liikmesriigid oma lähenemise enamasti, kuid mitte alati, lahendanud (mitte ühtlustatud) kolmandate

riikidega sõlmitud **kahepoolsete investeerimislepingutega**. Valdavalt on sellised lepingud seotud pigem investoritele pärast sisenemist esitatavate tingimustega kui nende sisenemisele eritingimuste kehtestamisega. Selgemate ELi sisenemise kriteeriumidega ELi taseme mitmepoolset ja kahepoolset lepingud on nüüd noid kahepoolset lepinguid järk-järgult välja vahetamas.

Teenuseid osutavate ettevõtlusega seotud isikute liikuvust käsitlevad **ELi teenuskaubanduse kokkuleppe** (GATS) erikohustused ja ELi vabakaubanduslepingud, kus on kindlaks määratud kuus teise riigi territooriumil teenuseid osutavate füüsiliste isikute kategooriat (nn. MODE 4⁴).

Komisjoni teatis „Euroopa kõikehõlmava rahvusvahelise investeerimispoliitika poole“⁵ märgib, et viimastel aastatel on kasvanud suundumus, kus tärkavate turgude majandused tegutsevad pigem investorite kui investeringute vastuvõtjatena. Teatises on rõhutatud, et EL ei saa endale lubada „tagaplaanile jäämist ülemaailmses konkurentsivõimelise investeringute ligi tõmbamisel ja kõikjalt maailmast pärit investeringute edendamisel“ ning ELi majanduskasvule ja arengule tõe andmiseks kolmandate riikide kodanike vastu võtmist investeerimiseks ja tööalastel põhjustel on rõhutatud mitmetes hiljutistes ELi poliitikadokumentides⁶. Kuigi tööalastel põhjustel võtavad kolmandate riikide kodanikke vastu kõik liikmesriigid, pakub nüüd aina suurem hulk neist investorite ja ettevõtlusega seotud isikute riiki meelitamiseks eriprogramme, et panustada oma majandusse (selle eri sektoritesse), anda sisenemiseks ja riigis viibimiseks soodsamaid tingimusi ning muid eeliseid.

Kui liikmesriigid teevad pingutusi, et nende sisserändeskeemid oleksid ettevõtluse suhtes sõbralikud, oodatakse migratsiooniametilt samas tasakaalustatud lähenemist, mis tagaks tõhusa piirikontrolli ning meetmed väärkasutamise ja fiktiivse/näilise või muul viisil ebaseadusliku tegevuse ära hoidmiseks, viies samas miinimumini negatiivse mõju olemasolevatele ettevõttele ja seeläbi riikide majandustele.

1.3 TEAVE ANDMETE KOGUMISE KOHTA

Statistikat **sisserändajatest investorite, sisserändajatest ettevõtjate ja teiste ettevõtlusega seotud isikute kohta** on avaldanud 21 liikmesriiki perioodi 2009-2013 kohta. Seda statistikat **ei ole** siiski selle uurimuse raames **kogutud** iga kategooria puhul **süsteemiliselt**, kuna paljude liikmesriikide süsteemides neid ei tunnustata või on need kasutusele võetud hiljuti, mistõttu ei ole

³ Uurimus põhineb 24 liikmesriigi ERV kontaktpunkti panusel (**Austria, Belgia, Eesti, Hispaania, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Tšehhi Vabariik, Ungari ja Ühendkuningriik**) Norras asuv ERV kontaktpunkt loobus selles uurimuses osalemisest.

⁴ GATSi artikkel I.2(d)

⁵ KOM(2010)343 lõplik, 7. juuli 2010

⁶ Euroopa Nõukogu järeldused (26.–27. juuni 2014)

statistika piisavalt ülevaatlik. Olemasoleva piiratud statistika alusel ei ole võimalik tuvastada suundumusi või võrrelda omavahel liikmesriike, kuid sellest on võimalik tuletada mõned põhipunktid. Ka C-viisade⁷ välja andmisel põhinev statistika kaldub katma laiemaid kolmandate riikide kodanike grupe ning muudab keeruliseks täpselt tuvastada selles uurimuses käsitletavat kategooriat. Kuus liikmeriiki andis seoses sisserändajatest investoritega teavet oma D-viisade statistika kohta.

Aastal **2013** ulatus sisserändajatest investorite esitatud elamisloataotluste arv **94st (LV)** kuni **440 (HU)** ja **753ni (PT)** ning välja antud elamislubade arv **94st (LV)** kuni **434ni (HU)**. Sisserändajatest ettevõtteomanike esitatud elamisloataotluste arv ulatus **77st (EE)** kuni **4670ni (LT)** ja ning välja antud elamislubade arv **54st (EE)** kuni **530 (ES⁸)** ja **4179ni (LT)**. Aastatel 2009–2013 on sisserändajast investoritele välja antud elamislubade arv kasvanud **Hollandis, Leedus, Lätis, Portugalis** ja **Ühendkuningriigis⁹**, kuid kahanenud **Tšehhi Vabariigis, Eestis** ja **Horvaatias**.

Kast 1. Andmete kogumine Hispaanias

Hispaanias on andmeid süstemaatiliselt kogutud alates uue seaduse jõustumisest 30. septembril 2014. Investorite puhul on arvud **jaotatud investeringu kategooria, päritoluma, sihtkoha ja investeringu suhtelise kuu järgi**. Aastal 2014 võeti **530st** investorist 490 vastu kinnisvarasse investeerimiseks, 29 kapitaliinvesteeringuteks ja 12 ettevõtetesse investeerimiseks. Ettevõtteomanike puhul näitavad arvud jaotumist majandussektorite vahel ja mõju majandusele. Kokku **82** sisserändajast ettevõtteomaniku tegevustest 96% toimus teenindussektoris.

Leedu oli tunnistajaks sisserändajatest ettevõtteomanike esitatud elamisloataotluste rohkem kui kolmekordsele kasvule (**1400st** aastal **2009** kuni **4670ni** aastal **2013**) ja **Rootsi** kahekordsele kasvule (301st aastal **2009** kuni 647ni aastal **2013**), samas kui **Horvaatias** vähenesid taotlused poole võrra (**1852st** aastal **2009** kuni **646ni** aastal **2013**).

Samal perioodil kahanes **Horvaatias** registreeritud elamislubade arv kolm korda (**1434st** aastal **2009** **555ni** aastal **2013**) ja **Poolas¹⁰** kaks korda (**743st** aastal **2009** **287ni** aastal **2013**), samas kui **Hollandis** (**70st** aastal **2009** **150ni** aastal **2013**) ja

Rootsis (**129st** aastal **2009** **277ni** aastal **2013**) kasvasid arvud enam kui kaks korda. Ühendkuningriigis tõusid näitajad **125st** aastal **2009** **805ni** aastal **2013**. **Portugalis** kahanes ettevõtteomanikele välja antud elamislubade arv **384st** aastal **2009** **148ni** aastal **2011** ja **85ni** aastal **2013**. Ettevõtlusega seotud sisserände vool on kõige väiksem **Rootsis, Poolas** ja **Eestis** (vaadeldaval perioodil rahuldati elamisloataotlustest vastavalt alla 1%, 1,5% ja 2%).

Tagasi lükatud elamisloataotluste kohta andis statistikat kümme liikmesriiki (**CZ, EE, EL, FI, HR, LV, LT, NL, PL, SE**) ja näitajad ulatusid kuni tosinast aastal **2009** (**EE, EL, FI, LT**) **959ni** aastal **2013** (**LT**) Eestis oli aastatel **2009–2013** tagasi lükatud elamislubade arv umbes **27**, Soomes umbes **40**, Poolas umbes **43**, Horvaatias **140**, Rootsis **165**, Leedus **465** ja Hollandis **480**.

Liikmesriigid, kus **taotluste arv on suurim** (nii sisserändajatest investorite kui ka sisserändajatest ettevõtteomanike puhul), on avaldanud ka **madalaima keeldumiste osakaalu: Lätis** lükati aastatel 2010–2013 tagasi **ainult üks** sisserändajast investorite esitatud taotlus (331st).

Seitse liikmesriiki andis teavet ettevõtteomanike D-viisade statistika kohta (**BE, CZ, EL, IT, NL, PL, UK**). Mõnedes liikmesriikides on erinevalt **Tšehhi Vabariigist** kasvanud ettevõtteomanike D-viisa taotluste arv (**BE, HU, LV, PL¹¹, SI¹², UK**) Aastal 2013 ulatusid need 40st (**NL**) 2454ni (**UK**). D-viisa väljaandmisest keeldumiste osakaal oli **Poolas** umbes 3%, **Ungaris** 12% ja **Ühendkuningriigis** 48,5%. **Rootsi** andis tööalastel põhjustel aastal 2013 välja ligi 200 D-viisat.

Ettevõtja staatuse omandamise kohta andis statistikat kokku seitse liikmesriiki (**AT, BE, CZ, EL, LV, NL, UK**). Arvud ulatuvad **5st** Austrias kuni **1657ni** Tšehhi Vabariigis aastal **2013** ja **3303ni** Ühendkuningriigis, kus palgatöötajast muutus ettevõtteomanikuks **72%** ja õpilasest ettevõtteomanikuks **26%**.

Prantsusmaal on **ettevõtjasisese üleviimise** korral välja antud pikaajaliste viisade ja elamislubade arv sel perioodil kasvanud (ulatudes vastavalt **2692ni** ja aastal 2013 **3193ni**).¹³ **Hispaanias** oli nende arv 2014. aasta lõpuks **907**.

⁷ Lühiajaline viisa (C-viisa) antakse välja ühe, kahe või mitme külastuse jaoks. Selle kehtivusaeg on erinev ja see lubab kuue kuu pikkuse perioodi jooksul riigis viibida kuni kolm kuud. Määruse nr 539/2001 järgi on teatavate kolmandate riikide kodanikud ELi välispiiride ületamisel viisakohustusest vabastatud.

⁸Viisad ja load.

⁹Ühendkuningriigis ei ole elamislubasid, hinnangulised andmed käsitlevad riiki lubamist

¹⁰Ettevõtluse eesmärgil välja antud viisad, mitte tingimata ettevõtteomanikud

¹¹ Ettevõtluse eesmärgil välja antud viisad, mitte tingimata ettevõtteomanikud.

¹² Andmed hõlmavad nii sisserändajatest investoreid kui ka sisserändajatest ettevõtteomanikke

¹³ Andmed on saadaval AGDREFi tarkvaras: välisriikide kodanike dokumentide haldamise rakendus (*Application de gestion des dossiers des ressortissants étrangers en France*). Tööriist võimaldab prefektuuride ja siseministeeriumi keskametite kasutajatel hallata ja vaadata IT-andmebaasides säilitatavaid üksikuid faile. Aastal 2001 lisati tööriistale tuletatud andmebaas sisserändajate statistika koostamiseks. 2013. aasta andmed on suhtelised.

Tabel 1.1. Taotlusprotsessi keskmine pikkus sisserändajatest ettevõtteomanike puhul

Otsus	Aeg	Ettevõtteomanikud
Viisa (või elamisloa) taotlemine	Paar päeva	LV
	< 1 nädal	SK
	< 1 kuu	BE, EE, ES, PL ¹⁴ , SI, UK
	> 1 kuu	BE ¹⁵ , CZ, FR, LT, SE
Ettevõtte registreerimine	Paar päeva	SI, PT, UK
	< 1 nädal	CZ, EE, LV
	< 2 nädalat	LT, SK
	< 1 kuu	FR, HU, PL
	> 1 kuu	AT

Nende liikmesriikide andmetest, kes need esitasid, võib järeldada, et lõplik otsus viisataotluse kohta ulatub sisserändajast investorite puhul paarist päevast (**HR**) kuni nädala (**LV**) või 10 päeva (**ES**), kuni kuu (**EE, HU, PL, UK**) ja rohkem kui kuuni (**FR, IE, SE**). Ettevõtte registreerimiseks kuluv aeg ulatub vähem kui ühest tunnist **Portugalis** rohkem kui kuuni **Austrias**.

Sisserändajast ettevõtteomanike keskmine vanus on 33–34 (**CZ, FR**) kuni 40–45 (**EE, LT**), samas kui sisserändajast investorite vanus jääb 36 ja 45 aasta vahele (**FR, LV, SI, UK**). **Ettevõtjasiseselt üleviidavate** isikute keskmine vanus **Prantsusmaal** on 35,7 aastat.

1.4 RAPORTI STRUKTUUR

Raporti **2. jaotis** annab ülevaate liikmesriikide raamistikest kolmandate riikide kodanike vastuvõtmiseks ettevõtluse ja investeerimise põhjustel. Tähelepanu pööratakse ka soodustavatele tingimustele, menetluse lihtsustamisele ning ettevõtlusega seotud isikutele konkreetsete sisenemiskriteeriumide täitmisel antavate õigustele. **3. jaotis** uurib meetmeid nende seaduslike kanalite väärkasutamise/ärakasutamise ära hoidmiseks. **4. jaotis** annab ülevaate olemasolevatest hindavatest uurimustest ning nii liikmesriikide kui ka kolmandate riikide kodanike väljakutsetest ja takistustest. **5. jaotis** kogub ettevõtluse ja investeerimise põhjustel riiki sisenevate kolmandate riikide kodanike ligitõmbamise ja vastuvõtmise programmide parimaid praktikaid ja saadud kogemusi. **6. jaotises** tehakse liikmesriikide panuse analüüsi põhjal kokkuvõtte, tuues välja olemasolevate programmide ligitõmbavus investeerimismahu ja kehtivate nõuete seose alusel.

1. lisas on sõnastik ja ELi teenuskaubanduse kokkuleppes (GATS) ja ELi vabakaubanduslepingutes paika pandud 4. viisi kategooriad. **Lisas 2** kaardistab ja annab ülevaate poliitikaraamistikust ning ELi liikmesriikides sisserändajast investoritele ja sisserändajast ettevõtteomanikele rakendatavatest vastuvõtukriteeriumidest ja meetmetest.

2 Liikmesriikide raamistikud kolmandate riikide kodanike vastu võtmiseks ettevõtlusega seotud põhjustel

Erinevalt Schengeni eeskirjadest ei ole ettevõtlusega ja investeerimisega seotud regulatsioonid ja poliitikad välismaalaste sisenemise ja elamise (pikaajalise viisa või elamisloa alusel) osas ELis ühtlustatud.

Mõned liikmesriigid on EList väljastpoolt pärit investoritele/ettevõtteomanikele, kes soovivad ELi tulla selleks, et ettevõtet luua või selle tegevuses osaleda välja töötanud ja rakendanud **eriprogramme**, mis sisaldavad ergutusvahendeid ja lihtsustavad riiki sisenemist ja seal viibimist. Selliste eriprogrammide eesmärgiks on panustada riigi majanduskasvu ja töökohtade loomisse vastavalt liikmesriigi vajadusele. Seetõttu erinevad asjaomased riigisisised õigusraamistikud liikmesriigiti.

Kolmandate riikide kodanikud võivad liikmesriikidesse ettevõtlusega seotud eesmärgil saabuda ka ELi **vabakaubanduslepingutes** paika pandud reeglite alusel. **Füüsiliste isikute ajutine liikumine** on üks neljast viisist rahvusvaheliseks teenuste pakkumiseks üldise teenuskaubanduse kokkuleppe (GATS) alusel. Tuntud ka kui 4. viisi (MODE 4). See reguleerib füüsiliste isikute vaba liikumise teenuste pakkumiseks ilma, et inimesed otsiksid ligipääsu vastuvõtva riigi tööturule. See ei puuduta kodakondsuse, alalise elukoha ega püsiva töökohaga seotud meetmeid. Kuut kindlaks määratud MODE 4 kategooriat iseloomustab riigis viibimise lubatud kestus. Neljas neist kategooriatest sisaldub pikaajalisem perspektiiv (sisenemine pikaajalise viisa või elamisloaga), millest kaht esimest katab hiljuti vastu võetud ettevõttesisesest üleviimise direktiiv.¹⁶

Riigisisene raamistik on paigas kõigi nende kategooriate kohta: sisserändajast investorid, sisserändajatest ettevõtteomanikud ja teised ettevõtlusega seotud isikud (sealhulgas need, kes sisenevad liikmesriiki füüsiliste isikute ajutist liikumist reguleerivate kokkulepete alusel). Täpsemalt tutvustatakse igat kategooriat järgnevates alapeatükkides.

2.1 SISSERÄNDAJAST INVESTORID

2.1.1 LIIKMESRIIKIDE POLIITIKATE ÜLEVAADE

2.1.1.1 Sisserändajast investorid määratlus

Sisserändajast investor on üldiselt määratletud kui: „kolmanda riigi kodanik, kes vastab liikmesriigi seotud kriteeriumidele ja on lubatud riiki pikaajalise viisa või elamisloa alusel, et teha (suurem) finantsinvesteering kas finantstoodetesse või ettevõttesse, ilma et isik

¹⁴ Praegu võtab viisataotluse esitamine Ukrainas aega kuni paar kuud.

¹⁵ Seda loetakse D-viisa ja tööloa taotlusprotsessi keskmiseks pikkuseks

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/66/EL, 15. mai 2014, kolmandate riikide kodanike liikmesriiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta ettevõtjasisesest üleviimise korral, ELT L 157, 27.5.2014.

oleks seotud ettevõtte igapäevase tegevuse või juhtimisega”.¹⁷

Ligi pooltes liikmesriikides reguleerib seadus ja/või haldusmenetlused välisinvestorite vastuvõtmist, kuid nende nimetus võib olla erinev või ei pruugi nad olla täpselt defineeritud (**CY, ES, GR, FR, HU, IE, LU, LV, NL, PT, SI, UK**) või on nad määratletud koos teiste sisserändajate kategooriatega. Teistel juhtudel ei ole sellist kategooriat määratud või ei ole selle rändekanali jaoks ette nähtud spetsiaalset regulatsiooni (**AT, BE, CZ, DE, EE, FI, IT, LT, PL, SE, SK**).

2.1.1.2 Riigisisene poliitika ja institutsiooniline raamistik

Kõigis liikmesriikides, kus sisserändajast investorid on määratletud riigisisestes seadustes ja/või halduspraktikas (välja arvatud **Horvaatia** ja **Itaalia**) on nende kohta olemas spetsiaalsed poliitikad. Ehkki kõigis nendes liikmesriikides on võimalik tuvastada selged õiguslikud alused, mis reguleerivad selliste investorite vastuvõtmist, on mõnedel juhtudel on välisinvestoreid puudutavale poliitikale antud spetsiaalne nimetus (ehk eraldi bränd) (**ES, IE, HU, NL, PT, SI, UK**). Samas viis liikmesriiki (**BE, DE, PL, SE, SI**) proaktiivselt edendab kolmandate riikide kodanike tehtavaid investeeringuid ilma, et neil oleks spetsiaalne definitsioon nende kohta või rakendataks sisserändajast investoritele lihtsustatud menetlust (vt jaotist 2.1.2).

Sisserändajast investorite riiki meelitamiseks mõeldud poliitika väljatöötamine ja rakendamine võib põhineda liikmesriigi mitmete eri **asutuste/institutsioonide** kompetentsidel. Selliste poliitikate välja töötamise ja edendamise eest vastutavad ametiasutused on enamasti eraldiseisvad. Järgnevas tabelis on toodud kokkuvõtte kogutud teabest koos ülevaatega sellest, millistes liikmesriikides on olemas spetsiaalne eriosapooli ühendav koordineerimismehhanism.

Tabel 2.1. Liikmesriikide raamistikud sisserändajast investoreid riiki meelitamiseks mõeldud poliitikate/programmide väljatöötamiseks ja edendamiseks investoripoliitika alusel

Asutus	Välja töötamine	Edendamine	Koordineerimine
MI	CY, ES, GR, FR, LV, NL, PL, PT, UK	ES, NL, PL, PT	
MJ	IE, NL	NL	NL, IE
MFA	ES, FR, LU, PL, PT	ES, FR, HU, IE, LU, PL	
MEF	DE, ES, FR, GR, LV, LU, PL, SI, UK	DE, ES, LV, PL	EL, IE
MESS	ES	ES	ES
NP	HU, LV		

NA	DE, IE, LU, NL, PL, PT	CY, DE, GR, FR, HU, IE, LU, LV, NL, PL, SI	
CoC	DE	DE, ES, PL	
Muu	EL, LU, PL, SI	PL, SI	IE

Märkused:

MI – siseministerium (või sisserände eest vastutav ministerium)

MJ – justiitsministerium

MFA – välisministerium (või välismissioonid)

MEF – majandus- ja rahandusministerium (või arengu ja konkurentsivõime eest vastutavad ministeriumid)

MESS – tööhõive- ja/või sotsiaalministerium

NP – riigi parlament

NA – liikmesriigi asutused (või ülikoolid)

CoC – kaubanduskojad (või muud kojad)

Muud – teised ministeriumid või spetsialiseerunud asutused

Kaheksa liikmesriiki on viidanud konkreetselt oma **kahepoolsetele või muudele kokkulepetele** kolmandate riikidega välisinvestorite ligiõmbamiseks (**AT, CY, DE, ES, GR, FR, PL, PT, SI**). **Prantsusmaal** ei olnud lepingud sõlmitud mitte sisserändajast investorite riiki meelitamiseks, vaid selleks, et lihtsustada tsirkulatsiooniviisade ning „oskuste ja annete” elamislubade andmist teatavate kategooriate puhul. Investeeringute soodustamiseks sõlmivad liikmesriigid üldiselt kahepoolseid investeerimislepinguid, mis võivad sisaldada sätteid selle kohta, kuidas käsitleda investorite taotlusi riiki sisenemiseks või seal viibimiseks. Kahepoolseid investeerimislepinguid rakendatakse praktikas strateegiliselt; näiteks on **Kreeka** võtnud hiljuti sihiks Pärsia lahe riigid (st Araabia Ühendemiraadid, Bahrein, Kuveit, Omaan, Katar, Saudi Araabia). **Portugal** on sõlminud viisade ja passide välja andmiseks kahepoolse lepingu Angolaga, et eemaldada takistused ettevõtluse arengu ja investeerimistegevuse eest. **Hispaania** on sõlminud vastastikuse mõistmise memorandumi Mehhikoga, kuid investorite mobiilsust käsitleti ka XXIV Ibero-Ameerika tippkohtumise käigus.

Ainult **Kreeka** ja **Itaalia** on teatanud kolmandate riikide kodanikest sisserändajatest investorite puhul liikmesriigis kasutatavast kvoodisüsteemist.

2.1.1.3 Eesmärk ja investeeringute tüüp

Liikmesriikide eesmärgiks sisserändajast investorite oma riiki meelitamisel on mitu poliitikaeesmärki. Need võib üldiselt kokku võtta järgmiselt:

- ★ panus riigi majanduse toimimisse või kasu (**BE, CY, DE, ES, FR, HU, IE, LU, LV, NL, PL, SI, UK**);
- ★ töökohtade loomine (**BE, DE, ES, FR, IE, LU, NL, PL, PT¹⁸, SI**);

¹⁷ ERV ühtne mall (1. lisa – sõnastik)

¹⁸ Pole kohustuslik, kuid on üks kolmest võimalusest kuldviisa programmi tingimustele vastamiseks.

- ★ (strateegiliste) investeeringute jaoks soodsate tingimuste edendamine (**BE, CY, ES, GR, LU, PL**); ja
- ★ majanduse taastamine pärast kriisi (**LV**) või majanduslanguste negatiivse majandusmõju vähendamine (**PL**).

Need eesmärgid võivad olla suunatud mõnele konkreetsele geograafilisele piirkonnale (**DE, HU, LV**) või majandussektorile, mis on liikmesriigi majandusele eriti oluline (**BE, CY, DE, IE, LV, LU, NL, PL, SI**). Nendes liikmesriikides, kus investeeringud on suunatud konkreetsele majandussektorile, on olulisimad sektorid kõrgtehnoloogia (**BE, CY, DE, IE, LU, NL, PL, SI**), energeetika (**BE, CY, DE, NL, PL**), põllumajanduslik tootmine (**BE, GR, NL, PL**), turism (**CY, GR**) ja logistika (**LU, NL**).

Investeeringu tüübi järgi jagunevad liikmesriigid kahte suuremasse kategooriasse: i) need, kus tehing toimub investori ja valitsuse vahel, ja ii) need, kus on lubatud erainvesteeringud. Liikmesriigid pakuvad sisseandamiseks võimalusi, mõnedel juhtudel spetsiaalse sisenemisskeemi kaudu, järgmiste investeeringute põhjal:

- ★ erinevad finantsteenused, sealhulgas liikmesriigi (investeeringu)fondid/võlakirjad, aktsiad ja sihtkapital (**CY, DE, ES, IE, HU, LV, LU, NL, PL, UK**);
- ★ ettevõtteid (**CY, DE, ES, GR, FR, IE, LU, LV, NL, PL, SI**);
- ★ kinnisvara (**CY, DE, ES, GR, IE, LV, LU, PL, PT**);
- ★ kapitali ja teadmiste ülekannet (**DE, ES, FR, LU, PL, PT**).

2.1.2 SAABUMISEELNE ETAPP (SISENEMISKRITEERIUMID) JA RIIGIS VIIBIMINE (UUENDAMINE)

Kuigi enamik liikmesriike, kes on välja kujundanud spetsiaalsed poliitika välisinvestoritele ja selle jaoks soodustavad tingimused loonud (**BE, CY, ES, GR, FR, HU, IE, LV, LU, NL, PL, PT, UK**), ei saa poliitika olemasolu ja välisinvestorite hulga vahele otsest paralleeli tõmmata.

Eri kategooriateks võib jagada **ergutusvahendid** (sisserändajast investorites huvi tekitamiseks või nende ligiõmbamiseks mõeldud poliitikameetmed), **menetluse lihtsustamise** (süsteemiliselt sisenemise kiirendamiseks või piirangute leevendamiseks mõeldud meetmed), **nõuded** (kriteeriumid, mida liikmesriigid paluvad täita selleks, et kvalifitseeruda sisenemise ja/või riigis viibimise lihtsustavasse programmi) ja **õigused** (antakse edukatele taotlejatele). Nende kasutamine võib olla märgiks avatusest sisserändajast investoritele või liikmesriikidesse oodatud sihtgruppide ulatusest.

Ergutusvahendid hõlmavad aktiivseid poliitikameetmeid nagu:

- ★ turundustegevus, rahvusvahelistes äriprojektides osalemine messid liikmesriigi programmist

teavitamiseks (**BE, CY, ES, FR, GR, IE, LU, PL, PT, SI**);

- ★ asjakohased portaalid, uudiskirjad ja muud teavitustahendid (**AT, BE, CY, DE, ES, IE, LV, NL, PL, UK**); või
- ★ ettevõtluseks hea keskkonna loomine, sealhulgas soodne maksusüsteem (**BE, CY, DE, FR, GR, LU**), konkurentsivõimeline ettevõtte maksumäär (**IE**¹⁹), muud laadi vabastused (osadest) maksudest (**LU, PL**²⁰).

Menetluse lihtsustamine hõlmab järgmist:

- ★ lühemad riigis viibimise nõuded kui teistel sisserändajate kategooriatel (**CY, ES, HU, NL, UK**), mis võimaldavad investoritel veeta rohkem aega liikmesriigist väljaspool;
- ★ taotluste kiirendatud läbivaatamine (**CY, ES, GR**);
- ★ võimalus esitada taotlus välismaalt (**ES, HU, LV**);
- ★ vabastus integratsioonilepingutest (**FR, NL**) ja (mõnedel juhtudel) arstlikust läbivaatusest (**FR**).

Nõuded programmi kandideerimiseks, mille põhjal on välja töötatud konkreetne (lihtsustatud) rändekanal sisserändajast investoritele, erinevad üldiselt liikmesriigiti ja muudavad turu väga mitmekesiseks. Nende võrdlemine on raske, sest riikide poliitikaeesmärgid ja investeeringutüübid on väga erinevad. Ülevaade on toodud järgnevalt:

- ★ finantsinvesteeringute piirmäärad **ettevõtetesse** (35 000 eurot **Lätis**) ja **kinnisvarasse** (250 000 eurot **Kreekas** ja **Lätis** ning 500 000 eurot **Portugal** ja **Hispaanias**) investeerimisel;
- ★ **finantsteenustesse** investeerimisel on nõutav investeeringusumma palju kõrgem (üle 1 miljoni euro **CY, ES, FR, IE, NL, UK**), välja arvatud **Läti**, kus investeerida on võimalik intressivabadesse riigiväärtpaberitesse, ja **Ungari**, kus riigivõlakirjadesse investeerimise miinimumsumma on 300 000 eurot;
- ★ kui nõutav on **investeeringukava**, hindavad äriplaneerimise teavet (laad, maht, planeerimine, oodatav mõju, tasuvus, tugidokumentatsioon jne) liikmesriigi pädevad asutused (**ES, FR, GR, IE, NL**).

Erinevad nõuded sisserändajast investoriks kvalifitseerumiseks on toodud järgmises tabelis.

Tabel 2.2. Nõuded sisserändajast investoriks kvalifitseerumiseks

Nõue	Liikmesriik
Minimaalne finantsinvesteering	CY, ES, GR, FR, HU, IE, LV, NL, PT, UK
Investeeringuplaan	ES, FR, GR, IE, NL

¹⁹ Iirimaa edendab ettevõtlusele sõbralikku keskkonda sisserändajast investorite programmiga (Immigrant Investor Programme, IIP) mis pakub konkurentsivõimelist ettevõtte tulumaksu määra, kuid IIP ei sisalda maksualaseid erisätteid.

²⁰ See tähendab piirkondlikku riigipoolset abi toetuste näol kooskõlas komisjoni määrusega (EL) nr 651/2014, 17. juuni 2014

Mõju riigi majandusele	CY, ES, FR, GR, IE, NL, SI
Haridus / ametialased oskused	FR ²¹ , GR
Vanus	CY, LU, UK
Taustakontroll	CY, GR, FR, HU, IE, LV, LU, NL, SI, UK

Üheski liikmesriigis ei esitata sisserändajast potentsiaalsetele investoritele keelenõudeid. **Õiguste** osas erinevad liikmesriikide pakkumised märgatavalt: siiski kehtivad teatud ühisjooned, mis on toodud järgnevas tabelis.

Tabel 2.3. Sisserändajatest investoritele antavad õigused

Õigused	Liikmesriik
Perekonna taasühinemine	CY, ES, FR, GR, HU, IE, LV, NL, PT, SI, UK
Pereliikmete ligipääs tööturule	CY, ES, FR, GR, HU, IE, LV, LU, NL, PT, UK
Pikaajaliste elamislubade andmine otse	CY, GR, HU, UK
Ligipääs sotsiaalhüvedele	FR, HU, LU, PT ²² , SI
Kiirendatud ligipääs kodakondsusele	CY, FR ²³ , SI

Ainult **Küpros**, (teataval määral) **Prantsusmaa** ja **Sloveenia** annavad kodakondsuse väljaspool tavapärasest naturalisatsioonimenetlust: see soodustus võib olla otseselt seotud investeringu tüübi ja (erakordse) suurusega (**FR**), kuid mitte tingimata (**SK**).

Kast 2. Küprose kodakondsusprogramm

Küpros on kasutusele võtnud ELis ühe laialdasema investoriprogrammi. See hõlmab riigi **aktiivset kaubamärgistamist** rahvusvahelistel ettevõtlusega seotud üritustel ja teemakohast teavitustööd, **kiiremat menetlust** taotluste läbivaatamisel, erakordselt **madalaid nõudeid riigis viibimiseks** (vähemalt üks kord kahe aasta jooksul). Kõrget **minimaalset investeringut** (5 miljonit eurot) tasakaalustavad **laiad õigused**, sealhulgas kiirendatud ligipääs kodakondsusele.

Edukatele sisserändajast investoritele väljastatavate **dokumentide tüübid** ja kestus kinnitavad samuti, et liikmesriikides kasutusel olevad lahendused on erinevad. Mõnedel juhtudel (**EL, NL, SI**) tuleb taotlejatel esmalt hankida lühiajaline viisa või tähtajaline elamisluba, enne kui nad kvalifitseeruvad 5-aastase elamisloa taotlemiseks. Kolmes liikmesriigis (**EL, HU, LU**) ületab investoritele antava elamisloa kestus teistele kolmanda riigi kodanikele antava loa pikkuse.

²¹ Oleneb elamisloast

²² Kehtib kõigi KRKde puhul

²³ Mõnedel erijuhtudel

Tabel 2.4. Väljastatavate dokumentide tüübid ja kehtivused

Dokument ja kehtivus	Liikmesriik
Pikaajaline viisa (D-viisa)	EL, ES, LU ²⁴ , SI
1-aastane elamisluba	NL, PT ²⁵ , SI
2-aastane elamisluba	IE ²⁶ , ES
3-aastane elamisluba	FR, LU ²⁷ , UK ²⁸
5-aastane elamisluba	EL, HU, LV, SI
10-aastane elamisluba	FR

Üldiselt annavad välisesindused välja lühiajalisi viisaid (**DE, FR, IE**,²⁹ **HR, LU, PL, SE, SI**) ja sisserändega tegelevad asutused D-viisaid ja elamislubasid (**CY, FR, GR, HU, IE, LV, LU, NL, PL, SE**), mõnedel juhtudel saavad konsulaartenistused välja anda ka D-viisaid (**GR, HU, PL, SI**) või elamisluube (**UK**). Kuigi **Poolas** spetsiaalne sisenemisprogramm välisinvestoritele puudub, võivad Poola konsulid ühel või teisel viisil sisserändajast investorite riiki lubamist kiirendada juhtumipõhiselt ja neil on viisade väljaandmisel teatav otsustusvabadus.³⁰

Selleks, et esmast riigis viibimise luba (D-viisat või elamisluba) **pikendada**, peavad sisserändajast investorid vastama esmase elamisloa tingimustele (**ES, FR, GR, LU, NL, SI, UK**), esitama tõendeid maksusüsteemide järgimise kohta (**ES, LV**), esitama konkreetse hulga tõendavaid dokumente (**UK**) või tegema investeringu selleks ette nähtud aja jooksul (**UK**).

Mõnedes liikmesriikides on paigas konkreetsed **nõuded minimaalsele riigis viibimise ajale** (**CY, FR, HU, LV, NL, UK**). Küprosel on investoritel õigus saada 5-aastane elamisluba vähemalt ühe külastuse puhul kahe aasta jooksul. **Prantsusmaal** peavad sisserändajast investorid, kellel on elamisluba erakordse majandusliku panuse eest, esitama notariaalse kinnituse selle kohta, et ei ole viimase 10 aasta jooksul elanud rohkem kui kolm järjestikust aastat Prantsusmaalt väljaspool, samas kui Lätis ei tohi alalisele elamisloale kvalifitseerumiseks eemalolek ületada 12 kuud. Riigis 3 aastat viibimise kohustus **Ungaris** ei kehti sisserändajast investoritele. **Hollandis** on lubatav **eemal viibimise aeg** lühendatud 6 kuult 4 kuule (aasta jooksul), samas kui

²⁴ Luksemburgis antakse KRK-le riigis viibimise õigus isiklikel põhjustel. D-viisa antakse välja siis, kui taotleja on sellise riigi kodanik, kes peab territooriumile sisenemiseks esitama viisa. Taotlemine erineb riigis viibimise loa saamisest. Kui KRK territooriumile siseneb, antakse talle välja elamisluba.

²⁵ Pikendatav kaheks täiendavaks aastaks.

²⁶ Lisaks 3-aastane pikendamine kõigi tingimuste täitmisel

²⁷ See on maksimaalne seadusega lubatud kestus. Praktikas annab Directorate of Immigration isiklikel põhjustel (piisavate vahendite olemasolul) elamislubasid välja üheks aastaks. Riigis viibimise loa maksimaalne kestus on sama mis füüsilisest isikust ettevõtja puhul. Vt LU aruannet lk 13.

²⁸ Lisaks kaheaastane pikendamine kõigi tingimuste täitmisel

²⁹ IE välja antud viisa ei ole Schengeni C-viisa

³⁰ Sama kehtib sisserändajatest ettevõttemaanike kategooria puhul

Ühendkuningriigis võib see olla 180 päeva (90 asemel).

2.2 SISSERÄNDAJAST ETTEVÖTTEOMANIKUD

2.2.1 LIIKMESRIIKIDE POLIITIKATE ÜLEVAADE

2.2.1.1 Sisserändajast ettevõtteomanike määratlus

Sisserändajatest ettevõtteomanik on üldiselt määratletud kui: „kolmanda riigi kodanik, kes vastab liikmesriigi seatud kriteeriumidele ja on lubatud liikmesriiki pikaajalise viisa või elamisloa alusel selleks, et i) luua ettevõtte ja osaleda selle juhtimises; ii) võtta üle ettevõtte ja osaleda selle juhtimises; iii) tegutseda füüsilisest isikust ettevõtjana.”³¹

Valdav enamus liikmesriikidest (**AT, BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LU, LV, NL, PL, PT, SE, SI, SK, UK**) on defineerinud sisserändajatest ettevõtteomanikke kas oma riigisisestes seadustes või läbi halduspraktika. Kui enamik neist käsitleb sisserändajatest ettevõtteomanikke laiemas **ettevõtjate / füüsilisest isikust ettevõtjate kategoorias** (**BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, IE, IT, LU, LV, PL, PT, SE, SI**), on mõned neist kasutusele võtnud erimääratluse nende kohta, kes soovivad riigi territooriumil äritegevusega tegelda (**AT, HU, LT, NL, SK, UK**).

2.2.1.2 Riigisisene poliitika ja institutsiooniline raamistik

Kaheteistkümnes liikmesriigis on kasutusel eriprogrammid sisserändajatest ettevõtteomanike meelitamiseks ja neil riiki sisenemise lihtsustamiseks (**AT, CY, CZ, EE, ES, FR, IE, IT, NL, PT, SI, UK**). Ülejäänud liikmesriikidest mõned edendavad oma sisserändepoliitikas selliste kolmanda riigi kodanike sisserännet, kes soovivad tegelda tulutoovate tegevustega (**DE, LT, LU, PL, SE**), samas kui teistes konkreetsed (**BE, SK**) või üldised (sisserände) poliitikad puuduvad (**EL, FI, HR, HU, LV**).

Sisserändajast ettevõtteomanike meelitamiseks mõeldud poliitikate väljatöötamise ja edendamisega tegelevad **asutused** erinevad liikmesriigiti. Mõned neist (**AT, DE, FI, IT, LT, NL, SE, UK**) arendavad liikmesriigi tasemel oma poliitika ja rahvusvahelisi suhteid kolmandate riikidega, kuid tegelevad ka poliitika tutvustamisega sihtgruppidele. Välisettevõtjate riiki meelitamisel osalevad mitmed kompetentsete ministeeriumide osakonnad. Kümnes liikmesriigis tegelevad välisettevõtjate seotud regulatsioonide väljatöötamises ja rakendamises korraka erinevad asutused (**CY, CZ, EE, ES, FR, IE, LU, LV, PL, SI**). Nende roll on määratletud sekkumise astme järgi.

★ Pädevad **ministeeriumid** määravad kindlaks üldise suuna välisettevõtjate meelitamiseks, sõlmivad lepinguid kolmandatest riikidest partneritega ja koordineerivad kõigi osaliste

tegevust (**PL**) kas suuniste (**CZ, UK**) või tegevuskavade abil (**IE, LU**).

★ **Liikmesriigi/piirkonna investeerimis-/arendusagentuurid** on loonud ministeeriumid selliste poliitikate rakendamiseks, et viia kokku erinevad asjaosalised, kes taotlejatest ettevõtteomanikke toetavad (**AT, BE, CY, CZ, EE, FI, FR, IE, LU, LV, PL, SI, SK**).

★ Ka kohalikud **kaubandus-tööstuskojad** mängivad rolli kolmandatest riikidest partnerite seas poliitika edendamises ja sihtgruppide toetamiseks, eriti ettevõtte loomisega seotud haldustoimingutes (**AT, CY, DE, LU, PL, SE**).

Kast 3. Koordineerimismehhanismid Poolas

Poolas vastutab majandusministeerium poliitika väljatöötamise ja juhtimise eest ning avaldab vajalikku teavet, nt koostöös välisministeeriumiga. Valitsus hindab vajalikke võtmetähtsusega tegevusi ning suunab talle antud volitustega erinevaid osalisi. Poola teabe- ja välisinvesteeringute agentuur edendab poliitikat potentsiaalsete välisettevõtete seas, kes on valmis Poolasse ettevõtte looma ja seal tegutsema. Veelgi enam, piirkondlikud investorite abikeskused pakuvad põhjalikku abi kohalikul tasemel, sealhulgas lihtsustavad suhtlust kohalike ametiasutustega ja tagavad ligipääsu olulisele teabele. Ka **Küprosel** vastutab sisserändajatest ettevõtteomanike ligitõmbamiseks mõeldud strateegia väljatöötamise eest siseminister.

Ülevaade liikmesriikide institutsioonilisest raamistikust ning sisserändajatest ettevõtteomanike meelitamiseks mõeldud programmide edendamisest ja koordineerimisest on toodud järgnevas tabelis.

Tabel 2.5. Liikmesriikide raamistikud sisserändajast ettevõtteomanikke riiki meelitava poliitikate/programmide väljatöötamiseks ja edendamiseks

Asutus	Välja töötamine	Edendamine	Koordineerimine
MI	AT, CY, CZ, EE, ES, FR, LT, PL, SE, UK	CY, ES, PL, UK,	CZ, LT
MJ	IE, NL		IE
MFA	BE, CZ, ES, PL, PT	BE, EE, ES, FR, IE, IT, LT, LU, PL, PT	BE, PT
MEF	AT, BE, CY, EE, CZ, DE, ES, FI, FR, IT, LU, LV, NL, SI, SK	BE, EE, ES, FI, FR, IT, NL, PL	BE, IE, LU, NL
MESS	ES	ES	ES
MC	CY, CZ, FR	CZ	
IA	BE, PL	AT, BE, CY, CZ, DE, EE, FI, FR, IE, LT, LU, LV, PL, SI, SK	
CoC/BA	BE, DE, LU	AT, BE, CY, DE, ES, FR,	

³¹ ERV ühtne mall (1. lisa – sõnastik)

		PL, SE	
--	--	--------	--

Märkused:

MI – siseministeerium (või sisserände eest vastutav ministeerium)

MJ – justiitsministeerium

MFA – välisministeerium (või välismissioonid)

MEF – majandus- ja rahandusministeerium

MESS – tööhõive- ja/või sotsiaalministeerium

MC – äri- (või tööstusministeerium)

IA – investeerimis- või arenguagenduurid

CoC/BA – kaubandus- või tööstuskogad / ettevõtlusagenduurid

2.2.1.3 Eesmärk ja ettevõtte tüüp

Spetsiaalselt sisserändajatest ettevõtteomanike vastuvõtmist lihtsustavate programmide võtmetähtsusega joonteks on keskendumine tegevuse **majanduslikule atraktiivsusele/ jätkusuutlikkusele ja eeldatavale majandusmõjule**. Selle järgi pannakse paika peamised poliitikaeesmärgid. Konkreetseid poliitikaeesmärke võib jagada järgmiselt.

- ★ innovatiivsete ettevõtete loomine, panustades nii majanduse arengusse ja rahvusvahelisse (**ES, IE, IT, NL**);
- ★ andekate / suure potentsiaaliga ettevõtjate (**ES, FR, IE, UK**), sealhulgas just ülikooli lõpetajate (**UK**) riiki meelitamine.

Liikmesriigid, kus puuduvad konkreetset poliitikat sisserändajatest ettevõtteomanike riiki meelitamiseks, omavad üldist eesmärki soodustada välisettevõtlust, **et see tooks üldist majanduslikku kasu**.

Enamasti **ei sea liikmesriigid piiranguid** ettevõtte tüübile. Siiski rõhutavad mõned neist ettevõtte tüübi tähtsust, viidates oskusteabe ja uute tehnoloogiate levikule (**AT, IT**), ettevõtete tüürettevõtete loomisele (**CY, CZ**) või suure potentsiaaliga ettevõtete (*start-up*) käivitamisele (**EE, IE, UK**).

Kõige levinumad **prioriteetsed majandussektorid** olid põllumajandus/toit, innovaatiline kõrgtehnoloogia, energeetika, kommunikatsioon, loovtööstus, tervishoid/farmaatsia, finants- ja strateegiateenused ning teadus- ja arendustegevus. Kui välja arvata **Belgia** (fookus Hiinal, USA-l ja Brasiilial), ei teatanud enam liikmesriike konkreetsetest geograafilistest aladest ja/või kolmandatest riikidest strateegilistest partneritest.

Aastaseid kvoote rakendavad ainult kolm liikmesriiki järgnevalt: **Eesti, Itaalia** (2400) ja **Ühendkuningriik** (2000) (ainult *Tier 2*. „ülikoolilõpetajatest ettevõtja“).

Lõpuks on kuuel liikmesriigil (**BE, DE, ES, FR³², NL, PL**) **kahepoolsed või muud kokkulepped** kolmandate riikidega sisserändajast investorite

³² Prantsusmaal ei olnud lepingud sõlmitud mitte sisserändajast ettevõtteomanike ligi tõmbamiseks, vaid selleks, et lihtsustada tsirkulatsiooniviisade ning „oskuste ja annete“ elamislubade andmist teatavate kategooriate puhul.

meelitamiseks. Näiteks on **Holland** allkirjastanud sõpruslepingu USA ja Jaapaniga ning sõlminud mitmeid rahvusvahelisi vabakaubanduslepinguid riikidega, mille alusel ei võrrelda füüsilisest isikust ettevõtjatest kolmandate riikide kodanikke Hollandis kasutusel oleva punktipõhise süsteemiga. Veelgi enam, kuues liikmesriigis on kasutusel praktika jagada teavet ja koordineerida tegevust teiste liikmesriikidega (**CZ, DE, IE, NL**).

2.2.2 SAABUMISEELNE (SISENEMISKRITEERIUMID) JA RIIGIS VIIBIMINE (UENDAMINE) ETAPP RIIGIS

Järgides samu kategooriaid nagu sisserändajatest investorite puhul (vt jaotist 2.1.2), rakendavad kuusteist liikmesriiki **erimeetmeid** ja/või **kriteeriume** sisserändajatest ettevõtteomanike meelitamiseks oma riiki (**AT, BE, CY, DE, ES, EE, FR, HU, IE, IT, LT, LV, LU, NL, PL, SI, SK, UK**). Sellised meetmed võib jagada kolme põhikategooriasse.

Soodustavad meetmed, mis hõlmavad endas liikmesriigi promomist potentsiaalsete välisettevõtjate või -ettevõtete hulgas:

- ★ reklaamikampaaniate lendlehtede, brošüüride, veebilehtede ja pressi kaudu (**AT, BE, CY, DE, ES, EE, IT, LU, LV, NL, PL, SI, SK, UK**);
- ★ regulaarsete ürituste korraldamine, näiteks õppereisid, seminarid, messid (**AT, BE, CY, DE, ES, EE, LU, PL, SK**);
- ★ delegatsioonide majandusmissioonid koostöös diplomaatiliste esindustega ja majandushuvide assotsiatsioonide kohalolek välismaal (**BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FR, IE, LT, LU, LV, NL, PL**);
- ★ ettevõtlusele sõbraliku keskkonna loomine, sealhulgas maksusoodustused ja rahanduslikud vabastused (**BE, CY, CZ, DE, FR, HU, IT, LU, NL, PL, SK**), nõustamis- ja koolitusteenused ettevõtete loomiseks ja registreerimiseks (**AT, BE, EE, FR, IE, LU, NL, PL**), ettevõtete lihtsustatud ligipääs finantskrediidile (**CY, HU, LU, SK**), ettevõtte kasvu ergutavad vahendid, teave rahandusseaduste kohta (**BE, DE, FR, PL**), innovatsiooni ja ekspordi edendamine (**IE, IT, UK**), võtmetähtsusega personali palkamine (**CY**), valitsuse toetused (**PL**), majanduse eritsoonid vajalike kommunikatsioonidega (**PL**).

Riiki lubamise **menetluse lihtsustamine**, mis hõlmab kiirendatud menetlusega elamislubade ja viisade välja andmist (nt **AT, BE, ES, IT**):

- ★ väiksemad taotlustasud (**ES, NL**);
- ★ lihtsustatud sisenemismenetlus korporatsioone ja/või üksikuid ettevõtteid asutavatele KRKdele (**CY, CZ, ES**);
- ★ integratsioonilepingu sõlmimisest ja arstlikust läbivaatusest (mõnedel juhtudel) vabastamine (**FR**);
- ★ vabastus hariduse tõestamise nõudest (**LV**);

★ vähendatud tõendava dokumentatsiooni nõue
(CY).

Kast 4. Iirimaa idufirmade programm (Start-up Entrepreneur Programme – STEP)

STEP on ettevõtlusprogramm, mis keskendub suure potentsiaaliga **idufirmadele innovatsioonimajanduses**. Riigiasutus **Enterprise Ireland** toetab suure potentsiaaliga idufirmasid Iirimaal, aidates neil „alustada, kasvada, innovatsiooniga tegelda ja võita eksporditehinguid maailmaturul“. Jooksvalt kasutatavad meetmed loovad **ettevõtlust toetava keskkonna**, aidates ettevõtetal kasvada, innovatsiooniga tegelda ja rahvusvahelisele turule laieneda. Toetava meetmena on kasutusele võetud **üheaastane elamisluba**, mis võimaldaks potentsiaalsetel ettevõtjatel osaleda Iirimaal **inkubaatorites või innovatsioonilaagrites**, et taotlus STEPile ette valmistada. **EMPst väljastpoolt pärit üliõpilased**, kellel on Iirimaal lõpetatud ülikool teaduse, tehnoloogia, inseneriteaduse või matemaatika alal, võivad samuti STEPI kandideerida, et saada 12-kuuline elamisluba oma kandideerimisavalduse ettevalmistamiseks.

Erinevate liikmesriikide poolt kehtestatud nõuded potentsiaalsetele sisserändajatele ettevõtteomanikele on üsna sarnased (tabel 2.6).

Tabel 2.6. Nõuded sisserändajast ettevõtteomanikuks kvalifitseerumiseks

Nõue	Liikmesriik
Kapitali tõendamine	AT, BE, CY, DE, EE, ES, FR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, PL ³³ , SE, SI, SK, UK
Panus riigi majandusse/töö hõivesse	AT, BE, CY, DE, EE, ES, FR, HU, IE, IT, LT, LU, NL, PL ³⁴ , SI, SK, UK
Äriplaani	AT, BE, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LV, LU, NL, SE, SI, SK, UK
Ettevõtlusega seotud oskused	AT, BE, DE, FI, FR, HU, IE, IT, LU, NL, PL ³⁵ , SE, SI
Haridus	AT, BE, FI, FR ³⁶ , HU, LU, UK ³⁷
Keeleoskus	SE ³⁸ , UK
Kindlustus	CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL
Vanus	CY, LU, SK, UK ³⁹
Turvalisus/taust akontroll	AT, BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, LT, LV, LU, NL, PL, SE, SI, SK, UK

Mis puudutab ettevõtte käigus hoidmiseks **vajalikku kapitali**, kontrollivad mõned liikmesriigid seda, kas see on asjakohane ja piisav, juhtumipõhiselt (**BE, CZ,**

ES, FI, FR, LU, LV, SE). Kui paika on pandud piirmäär, ulatub see alates **10 000 eurost (SI)** või **3 miljonist** Ungari forintist (~ 10 000 eurot, **HU**),⁴⁰ kuni **30 000 euro (LT), 50 000 euro (IE, IT), 65 000 euro (EE), 100 000 euro (AT)** või rohkem kui **150 000 euronit (UK)**⁴¹. Iirimaal kehtivad olenevalt programmist järgmised miinimumväärtused: **50 000 eurot** suure potentsiaaliga idufirmade programmis STEP ja **300 000 eurot** muu äritegevuse puhul.

Kõik liikmesriigid, kus on nõutav kapitali tõendamine (välja arvatud **Rootsi**), nõuavad ka, et äritegevus **panustaks liikmesriigi majandusse või töökohtade loomisse**. Ligi pooled riigid (**AT, BE, CY, DE, EE, ES, FR, LT, LU, LV, NL, SI, SK**) määravad kindlaks üldised kriteeriumid, et hinnata, kas nõuded on täidetud, näiteks loodav majanduskasu, töökohtade loomine, investeringute mõju, äritegevuse olulisus, ekspertide töö edendamine ja tegevuse innovaatsilisus. Seejärel tehakse otsus taotluse kohta juhtumipõhiselt. Mõned teised liikmesriigid (**HU, IE, IT, LT**) seavad väga konkreetseid kriteeriume, näiteks:

- ★ teatav arv loodud töökohti, näiteks 3 (**HU**⁴², **LT**) ja 2 või 10 (**IE**⁴³, **UK**) olenevalt programmist;
- ★ nõue investeerida teatav osa ettevõtte kogu kasumist uurimis- ja arendustegevusse (**IT**).

Äriplaani peab sisaldama mitmeid elemente, mis võimaldavad **analüüsida ja hinnata kavandatava tegevuse teostatavust**, võttes arvesse turusituatsiooni ja ettevõtte eesmärgi. Äriplaani osad on järgmised:

- ★ juriidilised aspektid nagu ettevõtte struktuur ja missioon, vastutus, partnerlussuhted, töötajad ja asukoha üksikasjad (**AT, DE, EE, ES, FI, FR, IE, LU, NL, SE, SK**);
- ★ ettevõtte kava, mis sisaldab vähemalt üht järgmistest elementidest: ettevõtte profiil, investeerimiskava, rahavoogude kava, tasuvuse prognoos, tööhõivega seotud võimalused, kasv ja oodatav käive (**AT, BE, DE, EE, ES, FI, FR, IE, IT, LU, LV, NL, SE, SK**);
- ★ kapitalinõude kava ja rahastamisvajadused (**DE, IE, IT, LU, NL, SK**);
- ★ turuanalüüs ja turundusstrateegia (**AT, ES, IE, IT, LU, NL, SK**).

³³ Seda võidakse mõnedel juhtudel arvesse võtta. Kapitali suurus erineb riigiti ja seda hindab konsul.

³⁴ Seda võidakse mõnedel juhtudel arvesse võtta.

³⁵ Seda võidakse mõnedel juhtudel arvesse võtta. Muuhulgas võib konsul kontrollida, kas välismaalasel on ettevõtte juhtimisega kogemus, kas asukohamaal toimuv äritegevus on registreeritud, milline on ettevõtte finantsolukord jne.

³⁶ Oleneb elamisloast

³⁷ See kehtib ainult ÜKS ülikoolilõpetajast ettevõtja kohta

³⁸ Rootsi või inglise

³⁹ Sama

⁴⁰ Ainult piiratud vastutusega ettevõtte puhul

⁴¹ Ainult 1. järgu ettevõtjate kategooria puhul. 1. järgu ettevõtjate kategooria puhul kapitalinõue puudub.

⁴² See on lahendatud ühe võimalusena ettevõtte olulisuse tõestamiseks, kuid seda võib teha ka äriplaani kaudu.

⁴³ Iirimaal peab potentsiaalne ettevõtte ettevõtluse võimaldamise skeemi alusel pakkuma uues projektis tööd vähemalt kahele EMP kodanikule või vähemalt säilitama olemasoleva ettevõtte tööhõive; STEPI skeemi alusel puuduvad küll algsed nõuded loodavatele töökohtadele, kuid alustav ettevõtte peab olema võimeline looma 10 töökohta järgneva 3–4 aasta jooksul.

Äriplaani koos asjaomase dokumentatsiooniga hindab liikmesriigi ametiasutus, mis on võib olla üks järgmistest:

- ★ majandustegevuse, arengu või tööhõivepoliitika eest vastutav pädev asutus (**AT, BE, ES, FR, LU⁴⁴, SI, SK**);
- ★ sisserändeasutused, vahel pärast konsultatsiooni ettevõtluse ja majandustegevuse alaste organisatsioonidega (**DE, EE, FI, HU, LU⁴⁵, NL, SE**);
- ★ jooksvalt määratud üksus nagu audiitor, hindamiskomisjon või ekspertkomitee (**EE, IE, IT, LV**).

Eestis korraldab hindamist Politsei- ja Piirivalveameti juurde loodud komisjon, mille liikmete hulgas on ka majandusspetsialiste ja mis hindab **kavandatud äritegevuse** teostatavust ja potentsiaalset **positiivset mõju riigi majandusele**.

Erinevalt investoritest erinevad välisettevõtte omanikest taotlejatele antavad õigused liikmesriigiti. Enamasti pakutakse elamisluba pereliikmetele, kellele antakse ka ligipääs tööturule. **Küpros** ja (teataval määral) **Prantsusmaa** annavad kiirendatud ligipääsu kodakondsusele märkimisväärse suurusega investeeringute puhul. Erinevad õigused on kokku võetud tabelis 2.7.

Tabel 2.7. Sisserändajatest ettevõtteomanikele antavad õigused

Õigused	Liikmesriik
Perekonna taasühinemine	AT, BE, CY, CZ, DE, ES, EE, FI, FR, HU, IE, IT, LT ⁴⁶ , LU ⁴⁷ , NL, PT, SE, SI, SK, UK
Pereliikmete ligipääs tööturule	AT, BE, CY, CZ, DE, ES, EE, FI, FR, HU, IE, IT, LT ⁴⁸ , LU, NL, PT, SE, SK, UK
Ligipääs sotsiaalhüvedele	AT, BE, CZ, DE, EE, FR, HU, IT, LT, LU, PL ⁴⁹ , PT, SE, SI, SK
Kiirendatud ligipääs kodakondsusele	CY, FR ⁵⁰ , SI

Ka edukatele kandidaatidele väljastatava dokumendi **tüübi ja kestuse osas** on hulk erinevaid lähenemisi. Enamikul juhtudest on vajalik viisa Schengeni ruumi sisenemiseks ning elamisluba antakse siis, kui inimene juba on liikmesriigi territooriumil (**BE, FR, HU, LT, LU,**

NL, PL, SI), kuid **Rootsis** saavad sisserändajatest ettevõtteomanikud elamisluba taotleda ka välismaalt või teataval juhtudel riigis viibimisel ajal. Viies riigis on elamisloa kestus pikem kui teistele sisserändajate kategooriatele väljastatavate elamislubade keskmine kestus (**EE, HU, LU, NL, SE**).

Tabel 2.8. Väljastatavate dokumentide tüübid ja kehtivused

Dokument ja kehtivus	Liikmesriik
Pikaajaline viisa (D-viisa)	CZ, IT, PL, SI
1-aastane elamisluba	AT, BE ⁵¹ , FI ⁵² , FR ⁵³ , IE ⁵⁴ , LV ⁵⁵ , LT, SI
2-aastane elamisluba	BE ⁵⁶ , ES, IE, NL, SE
3-aastane elamisluba	HU, FR, LU, SK, UK ⁵⁷
5-aastane elamisluba	EE, LV, SI, SK

Pärast saabumist tuleb **ettevõtte** tegevus **registreerida** liikmesriigis asuvas pädevas asutuses. Üksikutel juhtudel on registreerimine lubatud internetis (**EE, PL, SE, SK**) ja välismaalt (**PL, SE**). Pädevad asutused on kaubandus- või tööstuskojad (**DE, FR, IT**), kohalikud piirkonnakohtud (**AT, CZ, EE, HU, PL, SK**) või spetsiaalsed riigiasutused/agentuurid (**CY, IE, FI, FR, LU, LV, SE, UK**). Registreerimine toimub samade reeglite alusel nagu ELi kodanike puhul ja peab sisaldama järgmisi elemente:

- ★ ettevõtte tüüp ja ettevõttega seotud juriidilised aspektid (**AT, BE, CY, CZ, DE, EE, FI, FR, GR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK, UK**);
- ★ nõutav kapital / finantseerimiskava ja pangakonto (**BE, CY, DE, EE, FR, HU, IE, LT, LU, LV, PL, SK**);
- ★ vajalikud load ning tervise- ja sotsiaalkindlustus (**BE, DE, FR, IE, LV**);
- ★ reguleeritud tegevusalade puhul ametialane kvalifikatsioon ja litsentsid (**BE, CZ, DE, LU**).

Välja arvatud mõned reguleeritud tegevusalad, mis võivad olla avatud ainult kodanikele, **ei sea** enamusi liikmesriike (**AT, BE, CY, CZ, DE, ES, FR, HU, IT, LT,**

⁴⁴ Asutamisloa annab majandusministeeriumi väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete direktoraat

⁴⁵ Sisserändedirektoraat annab riigis viibimise loa pärast CCTI heakskiitu.

⁴⁶ Ainult ettevõtteomanikele, kes investeerivad vähemalt 260 000 eurot ja loovad vähemalt 5 täistöökohta

⁴⁷ Luksemburgis saab see toimuda ainult aasta möödumisel, kui Direction of Immigration võib anda elamisloa isiklikel põhjustel

⁴⁸ Sama

⁴⁹ Need ei hõlma sotsiaalabi ja viitavad teatavatele hüvedele, mis on eelkõige seotud kindlustusega.

⁵⁰ Mõnedel erijuhtudel

⁵¹ Töötaja: tööloa + elamisluba (1 aasta)

⁵² Esmane elamisluba antakse üheks aastaks, pikendamise võimalusega.

⁵³ Elamisluba äritegevuse eesmärgil kehtib ühe aasta. Oskuste ja annetega seotud elamisluba kehtib kolm aastat. Mõlemad on uuendatavad.

⁵⁴ Äritegevuse luba kehtib ühe aasta ja STEPi luba kehtib kaks aastat. Mõlemad on uuendatavad.

⁵⁵ Olemas on kaht tüüpi load, üks üheks aastaks ja teine kuni viieks aastaks. Mõlemad on uuendatavad.

⁵⁶ Füüsilisest isikust ettevõtjad: kutsekaart + elamisluba (enamasti kehtivusaeg 2 aastat, kehtivusaeg sõltub ametiasutustest ja on 2 kuni 5 aastat).

⁵⁷ See oleks 1. järgu viisa

⁵⁸ Kõigis föderaalriikides registreerivad ettevõtteid kohalikud kaubanduslitsentside ametid. Baierimaal ja Rheinland-Pfalzis on ka võimalus registreerida ettevõtte pädevas kaubandus- või tööstuskojas.

LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK, UK) mis tahes piiranguid kolmandate riikide kodanike vastu võtmisele ettevõtte tüübi, sektori või päritolumaal alusel. Turva- ja ohutuskalutlustel on **Eestis** ja **Saksamaal** piirangud relvade ja laskemoonaga seotud sektorite puhul. **Iirimaa** on STEP mõeldud ainult suure potentsiaaliga idufirmadele.

Peamised kriteeriumid välja antud dokumendi **pikendamisel/uuendamisel** on need, et ettevõtte on lubade pikendamisele eelnenud perioodil olnud aktiivne (**AT, CY, EE, ES, FR, HU, IE, IT, LT, LV, LU, PL, SE, SK**) või toonud ettevõtte omanikule piisavat kasumit (**SE**); maksnud vajalikud maksud ja muud tasud (**EE, FR, HU, LU, LV, PL, SI, SK**); olnud nõuetekohaselt registreeritud (**CZ, LU, NL, UK**), tõestanud oma investeerimiskavatsust järgmise 5 aasta jooksul (**PT**). Ungaris on periood, mille jooksul peab ettevõtte dokumentide kehtivuse pikendamiseks olema olnud aktiivne, maksnud makse ja pakkunud tööd, 6 kuud.

2.3 MUUD ETTEVÕTLUSEGA SEOTUD ISIKUD

2.3.1 LIIKMESRIIKIDE POLIITIKATE ÜLEVAADE

2.3.1.1 Muude ettevõtlusega seotud isikute määratlus

Teised ettevõtlusega seotud isikud on selles uurimuses määratletud kui erinevad ettevõtlusega seotud isikud, sealhulgas kuus teenusepakkujatest füüsiliste isikute kategooriat, mis on määratletud **ELi teenuskaubanduse kokkuleppe** (GATS) erikohustuses ja ELi vabakaubanduslepingutes:

- ★ **ärivisiidil isikud, kes vastutavad ettevõtte asutamise eest** (BVEP);
- ★ **ettevõttesiseselt üleviidavad isikud** (ICT);
- ★ **kõrgharidusega praktikandid** (GT);
- ★ **ettevõtjatest müüjad** (BS);
- ★ **lepingulised teenusepakkujad** (CSS) ja
- ★ **sõltumatud spetsialistid** (IP).

Neid kategooriaid ei tunnusta kõik liikmesriigid: olemasolevad definitsioonid ja asjaomased juriidilised sätted ei erista alati erinevaid ettevõtlusega seotud isikute liike ja võivad mitmetel juhtudel omavahel kattuda, eriti ärivisiidil isikud, kes vastutavad ettevõtte asutamise eest, ja ettevõtjatest müüjad. Määratlused võivad olla nii juriidilised kui ka eksisteerida praktikas. Tunnustatud määratlused on toodud tabelis 2.9.

Tabel 2.9. Muude ettevõtlusega seotud isikute määratluse olemasolu

Liik	Liikmesriik
BVEP	EL, NL, SK
ICT	AT, DE, ES, HU, IE, LT, LU, NL, PL, PT, SK, UK ⁵⁹

GT	BE, ES, GR, IE, LU, NL, PL, PT, SK
BS	AT, BE, DE, ES, LT, NL
IP	DE, EL, ES, LU, NL, SK, UK
CSS	AT, DE, ES, GR, IE, NL, PL, SK, UK

- ★ **BVEP-d:** selle kategooria on määratlenud ainult kolm liikmesriiki (**EL, NL, SK**). Kaheksal liikmesriigil (**AT, BE, DE, ES, IT, LT, PL, SE, UK**) ametlik definitsioon puudub, kuid ärivisiidil isikud, kes vastutavad ettevõtte asutamise eest, võetakse vastu olemasolevate rändekanalite kaudu.
- ★ **ICT-d:** peale nende liikmesriikide, kus ettevõttesiseselt üleviidavad isikud eraldi määratletud on, võtavad **Eesti, Poola** ja **Rootsi** neid vastu kui lähetatud töötajaid. Tuleb märkida, et vähemalt kahes liikmesriigis (**LU, PL**) on käimas ettevõttesiseselt üleviidavate isikute direktiivi ülevõtmine ja oodata on, et konkreetseid definitsioone töötavad välja teisedki liikmesriigid.
- ★ **GT-d: Austria, Itaalia ja Slovakkia Vabariik** on teatanud, kuidas nad kõrgharidusega praktikante olemasolevate rändemeetmete kaudu vastu võtavad, kuid nimetavad neid „sõltuvateks töötajateks” või kolmanda riigi kodanikeks, kes soovivad oma oskusi praktika käigus täiendada. **Ungaris** on kavas muuta tööturuteenuste seadust, mis reguleerib praktikandi ja organisatsiooni vahelisi suhteid ja nõuab ka kõrgharidusega praktikantide määratlemist. **Luksemburgis** peab praktika olema õppekavas kohustuslik ja tasustamata. **Belgias, Hollandis, Poolas** ja **Ühendkuningriigis** loetakse neid ettevõttesiseselt üleviidavateks isikuteks kooskõlas ettevõttesiseselt üleviidavate isikute direktiivi ja ELi vabakaubanduslepingute uusima lähenemisega. **Rootsis** vajavad rohkem kui kolm kuud riigis viibida soovivad kõrgharidusega praktikandid elamisloa töötamise eesmärgil; muul juhul võivad nad siseneda Schengeni viisaga.
- ★ **BS-d:** ehkki nad ei ole sellistena määratletud, lubab **Rootsi** ettevõtjatest müüjatel sisenemise Schengeni viisaga või liikmesriigi D-viisaga.
- ★ **IP-d:** selle kategooria puhul tuleks märkida, et **Austria, Belgia, Itaalia, Luksemburg, Saksamaa, Ungari** ja **Rootsi** loevad sõltumatuid spetsialiste füüsilisest isikust ettevõtjateks. **Slovakkia Vabariik** eristab sõltumatuid spetsialiste, kes pakuvad investeerimisabi, ja neid, kes on lepingulistes suhetes ettevõttega, samas kui **Leedus** puudub kindel määratlus (nagu ka lepinguliste teenusepakkujate puhul) ja taotlused vaadatakse läbi juhtumipõhiselt. **Rootsis** võivad nad tavapäraselt siseneda Schengeni viisaga või

⁵⁹ Kõrgharidusega praktikante võtab ÜK vastu ettevõtjasiseselt üleviidavate isikute alamkategooriana. Neile kõrgharidusega isikutele,

kes saabuvad ÜKsse praktikale ja töökogemust saama ettevõtjasisese üleviimise kontekstist väljaspool, laienevad ÜKs valitsuse 5. järgu vahetusskeemid.

rohkem kui kolm kuud riigis viibimise korral liikmesriigi D-viisaga või ajutise elamisloaga.

- ★ **CSS-d: Belgias** ja **Poolas** loetakse lepingulised teenusepakkujad tavapäraseks lähetatud töötajateks ja ainult **Belgias** vajavad nad kõrge kvalifikatsiooniga töötaja või tehnikaspetsialisti tööloa. **Ungaris** määratlus puudub, kuid tsiviilõiguses on sätestatud selliste lepingute elemendid, mille osalised võivad olla lepingulised teenusepakkujad. **Hispaanias** on lepingulised teenusepakkujad, ettevõttesiseselt üleviidavad isikud ja sõltumatud spetsialistid hõlmatud ühe liikmesriigis kasutatava kategooriaga. **Rootsi** viitab lepingulistele teenusepakkujatele kui lähetatud töötajatele. **Ühendkuningriigis** on lepingulised teenusepakkujad ja sõltumatud spetsialistid hõlmatud ühe liikmesriigis kasutatava kategooriaga.

2.3.1.2 Liikmesriikide poliitika ja institutsiooniline raamistik

Tabelist 2.10 on näha, et enamuses liikmesriikides puuduvad **eriprogrammid enamike muude ettevõtlusega seotud isikute kategooriate jaoks**. Kolmes neist (**FR, NL, UK**) võivad need programmid põhineda mitmepoolsetel ja/või kahepoolsetel kaubanduslepingutel kolmandate riikidega. Nii on see **Prantsusmaal** ärivisiidil viibivate isikutega, kes vastutavad ettevõtte asutamise eest (rahvusvahelised grupid), ettevõttesiseselt üleviidavate isikutega ja kõrgharidusega praktikantidega, **Hollandis** ärivisiidil isikutega, kes vastutavad ettevõtte asutamise eest (rahvusvahelised grupid), lepinguliste teenusepakkujatega ja kõrgharidusega praktikantidega, **Hispaanias** ärivisiidil isikutega, kes vastutavad ettevõtte asutamise eest (rahvusvahelised grupid), sõltumatute spetsialistidega, lepinguliste teenusepakkujatega ja kõrgharidusega praktikantidega ja **Ühendkuningriigis** sõltumatute spetsialistidega ja lepinguliste teenusepakkujatega.

Tabel 2.10. Olemasolevad programmid ja poliitika teistele ettevõtlusega seotud isikutele

Liik	Programm olemas	Programm puudub
BVEP	CZ, FR, HU, NL, UK	AT, BE, CY, DE, EE, FI, HR, IE, IT, LV, LT, LU, PL, PT, SI, SK, SE
ICT	CZ, DE, ES, FR, HU, IE, NL, PL, UK	BE, CY, EE, FI, HR, IT, LV, LT, LU, PT, SI, SK, SE
GT	BE, ES, FR, HU, IE, PL, UK	CY, CZ, DE, EE, FI, HR, IT, LV, LT, LU, NL, PT, SI, SK, SE
BS	NL, UK	BE, CY, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, PL, PT, SI, SK, SE
IP	ES, UK	BE, CY, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, NL, PL, PT, SI, SK, SE
CSS	ES, HU, IE, NL, PL, UK	BE, CY, CZ, DE, EE, FI, FR, IT, LV, LT, LU, SI, SK, SE

Osa liikmesriike annab teavet nende programmide poliitikaeesmärkide kohta, näiteks:

- ★ (sisserände)menetluste lihtsustamine (**CZ**: ärivisiidil viibivad isikud, kes vastutavad ettevõtte asutamise eest, ja ettevõttesiseselt üleviidavad isikud, **ES**, **FR**: ettevõttesiseselt üleviidavad isikud, **HU**: ettevõttesiseselt üleviidavad isikud ja lepingulised teenusepakkujad, **NL**: ärivisiidil viibivad isikud, kes vastutavad ettevõtte asutamise eest, ja ettevõtjatest müüjad, **PL**: kõik kuus);
- ★ orienteeritus liikmesriigi teatud geograafilistele aladele (**CZ**: ärivisiidil isikud, kes vastutavad ettevõtte asutamise eest, ja ettevõtjasiseselt üleviidavad isikud) või päritolumaadele (**CZ**: ärivisiidil isikud, kes vastutavad ettevõtte asutamise eest, ja ettevõtjasiseselt üleviidavad isikud);
- ★ teadmistevahetuse ja ELi sisese liikuvuse soodustamine (**HU**: kõrgharidusega praktikandid).

Kogutud tõendite alusel puudusid uurimuses osalevates liikmesriikides **kvoodid/piirangud**, mis oleksid otseselt seotud ühe või rohkemaga kuuest uuritud kategooriast. Nende valdkondade poliitika hõlmavad suurt hulka **ametiasutusi**, mis on välja toodud tabelis 2.11: üldiselt hõlmavad need pädevaid ministeeriume, kuid ka selliseid ametiasutusi, mis on seotud ettevõtluspoliitikate, spetsialiseerunud kaubanduse, ettevõtlus- ja investeerimispoliitikate edendamisega.

Tabel 2.11. Liikmesriikide institutsioonilised raamistikud teisi ettevõtlusega seotud isikuid ligi tõmbavate poliitikate/programmide väljatöötamiseks ja edendamiseks

Asutus	Välja töötamine	Edendamine	Koordineerimine
MI	AT, CZ, ES, HU, FR, PL, UK	PL	CZ (BVEP, ICT)
MFA	ES, FI, FR, CZ, NL, PL, PT	ES, PL, PT	ES, FI, NL, PT
MEF	AT, CZ, ES, HU, IE, NL, UK	CZ, ES, NL	
MSA	AT, ES, FR, NL, PL	ES, NL, PL	ES
OA		CZ, FI, FR, NL, UK	

Märkused:

MSA – sotsiaal- ja tööhõiveministeerium

MI – siseministeerium (või sisserände eest vastutav ministeerium)

MFA – välisministeerium (või välismissioonid)

MEF – majandus- ja rahandusministeerium, kaubandus ja tööstus

OA – teised ametiasutused

2.3.2 SAABUMISEELNE (SISENEMISKRITEERIUMID) ETAPP JA RIIGIS VIIBIMINE (UUENDAMINE)

Teiste ettevõtlusega seotud isikute riigis viibimise kestus esmase loaga ulatub ühest kuust kuni viie aastani, nagu näha tabelist 2.12.

Tabel 2.12. Teiste ettevõtlusega seotud isikute riigis viibimise kestus

Kestus	BVEP	ICT	BS	IP	CSS	GT
Alla 1 kuu			AT			
Kuni 3 kuud	DE ⁶⁰ , CZ, ES, FI, HR, FR, IT, HU, LT, LU, LV, PT	FI, HR, HU	BE, CZ, ES, FI, HR, HU, LT, LU, LV, NL	FI, HR, HU	FI, HR, HU	DE, FI, HR, HU
3–6 kuud	AT ⁶¹ , HU ⁶² , UK	BE, DE, HU, PT, UK ⁶³	HU, UK	HU, LU, PT, SE, UK	BE, HU, LU, PT, UK	CZ, EL, HU, PT
6–12 kuud	AT ⁶⁴ , HU ⁶⁵ , NL, PL ⁶⁶ , SK	AT, BE, DE ⁶⁷ , HU, LU, PL ⁶⁸ , UK ⁶⁹	FR, HU, PL ⁷⁰ , SE, SK	AT, FR, HU, LV, PL ⁷¹	BE, EL, HU, FR, PL ⁷²	AT, BE, IE, HU, LV, LU, PL ⁷³ , SK, UK
1–2 aastat	BE, EL, SE	CZ, DE, ES ⁷⁴ , GR, IE ⁷⁵ , SK, SE		EL, ES ⁷⁶ , SK	ES ⁷⁷ , IE ⁷⁸ , SE, SK	ES ⁷⁹ , FI ⁸⁰ , FR, SE
Üle 2 aasta	BE, HU ⁸¹	DE ⁸² , FR,	HU ⁸⁵	BE, HU ⁸⁶	HU ⁸⁷ , LV,	HU ⁸⁸ , NL

⁶⁰ Ärireisid/projektilähetused nõuavad viisat ja tööloaba

⁶¹ Lähetuses spetsialist

⁶² Külustus. See hõlmab kõiki kategooriaid

⁶³ Oskuste edasiandmise kategooria: 6 kuud.

⁶⁴ Rotatsiooniline töötaja

⁶⁵ Külustus. See hõlmab kõiki kategooriaid

⁶⁶ See on maksimaalne periood, viisa võib välja anda ka lühemaks ajaks

⁶⁷ Viisat ja tööloaba nõudev lähetus

⁶⁸ Maksimumperiood üks aasta, viisat võib väljastada ka lühemaks ajaks

⁶⁹ Lühiajaline ettevõtjasiseselt üleviidavate isikute kategooria: 12 kuud

⁷⁰ Maksimumperiood üks aasta, viisat võib väljastada ka lühemaks ajaks

⁷¹ Maksimumperiood üks aasta, viisat võib väljastada ka lühemaks ajaks

⁷² Maksimumperiood üks aasta, viisat võib väljastada ka lühemaks ajaks

⁷³ Maksimumperiood üks aasta, viisat võib väljastada ka lühemaks ajaks

⁷⁴ Esmase elamisloa kehtivus: 2 aastat; pikendatav kuni 5 aastaks

⁷⁵ Esmane

⁷⁶ Esmase elamisloa kehtivus: 2 aastat; pikendatav

⁷⁷ Esmase elamisloa kehtivus: 2 aastat, uuendatav

⁷⁸ Esmane

⁷⁹ Esmase elamisloa kehtivus: 2 aastat; pikendatav

⁸⁰ Kui kõrgharidusega praktikant saab elamisloa

⁸¹ 3 aastat tulutoovate tegevuste korral ja 5 aastat muudel põhjustel

		HU ⁸³ , LV, LT, NL, UK ⁸⁴			NL	
--	--	---	--	--	----	--

Enamuses liikmesriikides (peale **FI, FR, HU, NL, SE**) on kõrgharidusega praktikantide riigis viibimine piiratud ühe aastaga. Ettevõtjatest müüjatel lubab ainult **Ungari** viibida riigis kauem kui ühe aasta. Ettevõttesiseselt üleviidavate isikute puhul on enamasti lubatud riigis viibida rohkem kui 12 kuud; rohkem kui aasta lubavad riigis viibida vähemalt 11 liikmesriiki. **Saksamaal** võib ettevõttesiseselt üleviidavate isikute puhul riigis viibimise kestus olla seotud lepingu pikkusega.

Kui üldiselt on vähe teavet teiste ettevõtlusega seotud isikute kohta, siis tabelis 2.13 on toodud liikmesriikide loetelu koos nende **dokumentide tüüpidega**, mis enamasti nendele kuuele kategooriale välja antakse. Seal on välja toodud selged erinevused väljastatava viisa või elamisloa tüüpide vahel.⁸⁹ Näiteks on näha, et mõned liikmesriigid (**AT, BE, FI, FR, HU, LT, LU, LV, SE, SK**) pakuvad kõrgharidusega praktikantidele (ajutise) elamisloa võimalust, kuid mõned mitte.

Tabel 2.13. Teistele ettevõtlusega seotud isikutele väljastatavad dokumendid

Dokument	Liikmesriik
Schengeni C-viisa	AT, CZ, DE, ES, GR, FI, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, NL, PL, PT, SE, SK, UK
Liikmesriigi D-viisa	AT, CZ, DE, GR, FI, FR, LT, PL, SE, SK, UK
(Tähtjaline) elamisloa	AT (BVEP, ICT, IP, CSS, GT), BE (BVEP, ICT, IP, CSS, GT), CZ (ICT, GT), ES (ICT, IP, CSS, GT), GR (BVEP, ICT, IP), FI (ICT, GT), FR (ICT, BS, IP, CSS, GT), HU (kõik kuus), LT (ICT), LU (BVEP ⁹⁰ , ICT, GT), LV (ICT, IP, CSS, GT), NL (ICT), PT (ICT, IP, CSS, GT) SE (BVEP, ICT, IP, CSS, GT), SK (ICT, IP, CSS, GT),

Väljastatavate dokumentide **pikendamise/ uuendamise** kriteeriumid hõlmavad üldiselt seda, et dokumendi väljastamisele järgneval perioodil oleksid

⁸² Üleviimine/lähetamine lühikeseks kuni keskpikaks ajaks ning üleviimine keskmiseks kuni pikaks ajaks ja püsivalt: piiramata, elamisloa ja tööloaba

⁸⁵ 3 aastat tulutoovate tegevuste korral ja 5 aastat muudel põhjustel

⁸⁶ 3 aastat tulutoovate tegevuste korral ja 5 aastat muudel põhjustel

⁸⁷ 3 aastat tulutoovate tegevuste korral ja 5 aastat muudel põhjustel

⁸⁸ 3 aastat tulutoovate tegevuste korral ja 5 aastat muudel põhjustel

⁸³ 3 aastat tulutoovate tegevuste korral ja 5 aastat muudel põhjustel

⁸⁴ Pikaajaline ettevõtjasiseselt üleviidavate isikute kategooria:

⁸⁹ Määruse nr 539/2001 järgi on teatavate kolmandate riikide kodanikud ELi välispiiride ületamisel viisakohustusest vabastatud.

⁹⁰ Mõnedel juhtudel võidakse olenevalt vastuvõtva ettevõtte vajadustest ettevõtte asutamise eest vastutavatel ärivisiidil olevate isikute puhul väljastada riigis viibimise luba isiklikel põhjustel

täidetud üldnõuded (**BE, CZ, ES, FR, HU, IE, LU**⁹¹, **LV, NL, PL, SK, UK**) ja tasutud kõik vajalikud maksud ja muud tasud (**BE, ES, IE, LV, UK**). Dokumentide pikendamise periood oleneb suuresti kategooria tüübist. Pikendamine on võimalik kuni kuueks kuuks (**SE**: kõik kuus⁹²), kaheks aastaks (**SK**: ettevõttesiseselt üleviidavad isikud, lepingulised teenusepakkujad, **ES**: ettevõttesiseselt üleviidavad isikud, lepingulised teenusepakkujad, sõltumatud spetsialistid), kolmeks aastaks (**PL**: kõik kuus, **SK**: sõltumatud spetsialistid). Pikendamine sõltub sellest, millist dokumenti ettevõtlusega seotud isik algselt taotles, kuna riigis viibimise lubatud kogupikkus erineb Schengeni C-viisade, liikmesriikide D-viisade ja (tähtajaliste) elamislubade puhul oluliselt. Samuti tuleb märkida, et mõnede teiste ettevõtlusega seotud isikute puhul nagu kõrgharidusega praktikandid ja ettevõtlusega seotud isikud kehtivad eraldi piirangud (vt tabelit 3.4).

⁹¹ Luksemburgis saab ettevõtjasiseselt üleviidav isik riigis viibimise luba uuendada veel üheks kehtivusajaks, kui täidetud on kõik vajalikud tingimused, ja kõrgharidusega praktikandi riigis viibimise luba pikendada ainult erijuhtumitel ühe korra ja see on piiratud ajaga, mis on vajalik ametialase kvalifikatsiooni saamiseks

⁹² Küllastamiseks antakse elamislubasid välja kuni kuueks kuuks ja pikendatakse neid seejärel olenevalt olukorrast ühe korra. Kokku peab aga visiidi pikkus jääma alla ühe aasta. Kui välja antakse teist tüüpi elamislubasid, võib pikendust anda rohkem kui kuueks kuuks olenevalt konkreetsetest asjaoludest.

3 Meetmed ettevõtlusrände ärakasutamise/vältimiseks

3.1 ÄRAKASUTAMISE/VÄÄRKASUTAMISE MÄÄRATLUS

Ettevõtluse ja investeerimisega seotud rändekanalite **ärakasutamist** ja **väärkasutamist** on raske selgesti eristada: mõlemaid termineid kasutatakse sama nähtuse kohta.

Enamuses liikmesriikidest ei ole ettevõtlusrände väärkasutamise/ärakasutamise kontseptsioon otsesõnu riiklikes seadustes kajastatud (**AT, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, IE, IT, LV, NL, PL, PT, SE, SI, SK**), kuid seda rakendatakse võrdlemisi sageli praktikas (**AT, CZ, EE, FI, NL, PL, SE, SK**). Selle all mõeldakse enamasti olukorda, kus kolmanda riigi kodanik kasutab ära õigust riigis viibida ilma, et see oleks kooskõlas tingimustega ja eesmärgiga, mille raames talle viibimisalus välja anti (**CZ, EE, PL, SE**), ei esita tõendeid riiki sisenemise või seal viibimise õiguse kohta ning ei tegutse füüsilisest isikust ettevõtjana / ei tegele äritegevusega (**FI, PL**) või tegevusega, milleks talle riigis viibimise luba anti (**CZ, PL, SE, SK**). Ärakasutamise/väärkasutamise puhul tuleb arvesse võtta ka investeeritava kapitali päritolu (**AT, NL**).

Kast 5. Leedu uus näiliste ettevõtete vastane seadus

Leedus jõustusi 1. novembril 2014 seaduseparandused, millega defineeritakse „**näiline ettevõtte**” ja määratakse kindlaks, et kolmanda riigi kodanikule tähtajalise elamisloa välja andmisel või uuendamisel tuleb **hinnata**, kas on olulist alust arvata, et isik võib juhtida näilist ettevõtet või selles osaline olla. Kui leitakse, et tegemist on näilise ettevõttega, **keeldutakse tähtajalise elamisloa väljastamisest või tunnistatakse kehtetuks juba välja antud elamisloa**.

Mõnedel juhtudel on olemas ärakasutamise/väärkasutamise määratlused, mis on aga seotud konkreetsete ettevõtlusega seotud isikutega. **Belgias** loetakse **füüsilisest isikust ettevõtja** sotsiaalse staatuse ebaõigeks kasutamiseks: „staatuse kasutamist selleks, et saada elamisloa ilma tõelise kavatsuseta ametialastes tegevustes osaleda”. **Saksamaal** viitab üldisemalt regulatiivsetele rikkumisele. **Ungari** seadused aga määratlevad väärkasutamist kui **valeinfo või ekslike faktide** esitamist elamisõiguse saamiseks või pädevale asutusele vale mulje jätmist seoses riigis viibimise tegeliku eesmärgiga. **Luksemburgis** mõistetakse ärakasutamise all vale või eksitava teabe, valede või võltsitud dokumentide kasutamisest ja pettusega riiki sisenemise aluse saamist. **Ühendkuningriigis** on eelnimetatud mõisted määratletud kui rikkumised, mis on seotud ebaseadusliku sisenemise, ebaseadusliku sisenemise soodustamise, riigis viibimise tingimuste mittejärgmise või pettusega riiki sisenemise või seal viibimise loa hankimisega.

3.2 ÄRAKASUTAMISE/VÄÄRKASUTAMISE JÄLGIMISEKS, TUVASTAMISEKS JA ENNETAMISEKS KASUTATAVAD MEETMED

Väärkasutamise/ärakasutamise **jälgimiseks, tuvastamiseks ja ennetamiseks** mõeldud meetmed erinevad olenevalt vastutavatest ametiasutustest, uurimise ulatusest ja kasutatavate kontrollimeetmete tüübist ja sagedusest.

Osades liikmesriikides tagavad põhjalikud kontrolli- ja tõendamismeetmed pädevad asutused, kes vastutavad kolmandate riikide kodanike riiki lubamise eest (**BE, EL, ES, FR, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, PT, SE, SK, UK**), sealhulgas välisesindused (**CZ, FR, IT, LT, PL, SE, SK**), mõnel juhul on see kohustus antud eraldi asutustele.

- ★ **Küpros** on loonud spetsiaalse rahapesuvastase üksuse (*Unit for Combating Money Laundering, MOKAS*) SARide vastuvõtmiseks ja analüüsimiseks ning rahapesu ja finantspettuse juurdluste läbiviimiseks.
- ★ **Eestis** teostavad riikliku järelevalvet Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitsei ja Töötukassa välismaalase Eestis viibimise, elamise ja töötamise asjaolude üle.
- ★ **Leedus** vastutavad välismaalaste kontrollimise eest kohalikud immigratsiooniosakonnad. **Poolas** võib piirivalve kahtlasi ettevõtteid inspekteerida.
- ★ **Austrias** on loodud palgadumpingu ja sotsiaalkindlustusmaksete õõnestamise vastane tippkeskus (*Centre of Excellence Combating Wage Dumping and Undermining Social Security Contributions*), mis sisserändajatest ettevõtteomanike taotlusprotsessis osaleb, ning **Hollandis** täidab sama kohustust tööhõiveteenistus.
- ★ **Slovakkia Vabariik** hindab äriplaani, äritegevuse finantskatet ja toimivust, kaaludes samas taotlejaga seotud teavet ja luureandmeid.

Ungari rakendab **edasisuunamise mehhanismi**, mis tähendab, et elamisõiguse jälgimiseks on investeringuid vahendaval ettevõttel igakuine aruandluskohustus migratsiooniameti ees, kuhu neil tuleb esitada vajalikud andmed ja teave, mida säilitatakse seal kuue aasta jooksul. **Leedus** esitavad kolmanda riigi kodanike asutatud ettevõtete kohta migratsiooniametile kirjalikku teavet riigi maksuamet, riigi sotsiaalkindlustusfondi amet, tolliamet ja riigi tööinspektsioon.

Koordineerimismehhanismid erinevate instantside/asutuste vahel teabe jagamiseks on olemas **Hispaanias, Hollandis, Küprosel, Poolas, Prantsusmaal, Slovakkia Vabariigis** ja **Tšehhi Vabariigis**. Mõnedes liikmesriikides on teavitamiskohustus ette nähtud (**EL, FR, SK, UK**) ning veel mitmes teises toimib see praktikas (**EE, LV, NL, SE**). **Poolas** eksisteerib korraga kaks mehhanismi.

Kontrollimeetmete sagedust võib klassifitseerida järgmiselt:

- ★ regulaarsed (pisteline kontroll) (**DE, ES, FI, FR, LV, PL, SI**);
- ★ juhuslikud (**EE, LV, PL, SK**);
- ★ juhtumi- või riskihinnangu põhised (**CZ, LT, NL, PL, UK**);
- ★ kindlaks määramata (**DE⁹³, HU, LU, SE**);
- ★ elamisloa uuendamisel (**CZ, EE, FI, FR, NL, PL**).

Kast 6. Kontrollisüsteem Poolas

Poolas rakendatakse ettevõtlusega seotud isikutele üksikasjalikku kontrollisüsteemi. Juhuslikku kontrolli teostab **piirivalve**. 2013. aastal viidi läbi 410 kontrollreidi ja 2014. aastal 767. Nendest 75–85% olid seotud hulgi- ja jaemüügi sektoriga. Riigi **tööinspektsiooni** kontroll põhineb iga-aastastel ja pikaajalistel **töökavadel**, mis koostatakse konkreetsete näitajate alusel, ning erinevate asutuste soovitusel. Aastal 2013 kontrolliti 4298 üksust, mille omanikud olid välismaalased (nii ELi kodanikud kui ka mitte ELi kodanikud).

Tolli kontrollimeetmed põhinevad riskianalüüsil ja on suunatud ebaseadusliku kauplemise tuvastamisele. **Sotsiaalkindlustusameti** kontroll põhineb iga-aastastel tegevuskavadel, mis kinnitatakse 5 aastaks (aastail 2011–2014 kontrolliti umbes 350 väljastpoolt ELi/EMPd pärit maksja panust). Viimaks korraldavad **maksuametid** inspektsioone kooskõlas varem kindlaks määratud inspektsioonikavade (umbes 10 000 aastast): uute IT-lahenduste ja spetsiaalsete andmebaaside abil valitakse üksused välja nt selle põhjal, milline on selliste rikkumiste tõenäosus, mis võiksid viia maksukohustuste vähenemiseni.

Uuringus on käsitletud paari konkreetset juhtumit, kus kolmanda riigi kodanikud on üritanud investorina riiki sisenemise võimalust väär- või ärakasutada (nt kinnisvara puhul **Lätis**). Teistes kategooriates on peamised **sektorid**, mille puhul väärkasutamisest/ärakasutamisest teatatud on, järgmised: ehitus (**AT, BE, DE, FR, PL**), toitlustus/restoranid (**BE, FR, PL, UK**), IT-teenused (**AT, UK**), transport (**AT, PL**), majutus (**FR, PL**), kaubandusteenused (**FR, LT**), finantsteenused (**HU, LV**), jaemüük (**PL, UK**), põllumajandus (**BE, PL**) ja puhastusteenused (**AT**).

3.3 KARISTUSED

Valdav enamus liikmesriikidest (**AT, BE, CZ, DE, EE, ES, GR, FI, FR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK, UK**) rakendab väär- ja ärakasutamise eest näiteks järgmiseid sanktsioone:

- ★ elamisloa kehtetuks tunnistamine/tühistamine (**AT, BE, CZ, DE, EE, ES, GR, FI, FR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SK, UK⁹⁴**);

- ★ (uuesti) sisenemise keeld (**CZ, FR, LT, LU, PL, UK**);
- ★ trahvid (**AT, BE, DE, FI, FR, HU, NL, PL, SE, SI, UK**);
- ★ kriminaalmenetlused/vahistamine/vangistus (**AT, BE, DE, FR, HU, LU, LV, NL, PL, SE, UK**);
- ★ ettevõtte sulgemine ja/või tegevuse peatamine või kasumi konfiskeerimine (**BE, FR, LU, PL, SE**);
- ★ töötamisõiguse tagasivõtmine (**BE, EE, PL**) või töötamiskeeld (**SI**).

Karistuste kehtestamiseks alused on liikmesriigiti erinevad, kuid enamasti on need seotud vastuvõtmise reeglite mitte järgimisega ja taotlust toetavate kehtetud dokumentidega (**BE, CZ, ES, FR, GR, HU, IE, IT, LU, PL, SE, SK, UK**), liikmesriigi maksusüsteemiga (**DE, FR, LU, LV, PL, SE**) või investeeringu päritoluga (**AT, CY, NL**).

Karistuste aste (haldus- ja/või kriminaalkaristused) erineb liikmesriigiti olenevalt rikkumise tõsidusest ja vahel ka ettevõtlusega seotud isiku kategooriast. Näiteks ulatuvad **ettevõtteomanike** puhul **Belgias** trahvid 1800 eurost 18 000 euroni, kuid võivad **Saksamaal** olla kuni 500 000 eurot. **Vangistus** ulatub **Belgias** 6 kuust kolme aastani, **Saksamaal** võib see olla kuni üks aasta ja **Küprosel** kuni viis aastat. **Sloveenias** saab kehtestada 10-aastase töötajate palkamise keelu ja 5-aastase töötamise keelu.

4 Kolmandate riikide kodanike ettevõtluse põhjustel vastu võtmise poliitike analüüs, väljakutsed ja takistused

4.1 HINNANG POLIITIKATELE JA PROGRAMMIDELE

Sisserändajast investoreid, ettevõtteomanikke ja teisi ettevõtlusega seotud isikuid meelitavate programmide tõhusus ja mõju ei ole võrreldav, kuna andmeid oli vähe ning nende programmide toimimismudelid erinevad. Veelgi enam, kuna paljud neist programmidest on võrdlemisi hiljutised, ei ole kuigi paljudes liikmesriikides (**CZ, ES, HU, LV, NL, PL, UK**) praeguseks läbi viidud hindamisi, mis käsitlevad nende **poliitike tõhusust**, nende **mõju liikmesriigi majandusele** ja **tekkinud raskusi** (seoses nt ligipääsuga sotsiaalkindlustusele, diskrimineerimisega, riskidega, turvalisusega jne) ega käsitletud neid riigisisestes (poliitilistes) debattides või meedias. **Hispaanias** on hindamine ettenähtud aastaaruande esitamisel.

4.1.1 SISSERÄNDAJAST INVESTORID

Neljast riigist (**ES, HU, LV, UK**) on olemas näited mõjust seoses **eeldatavate või loodud investeeringute** mahuga.

- ★ Kogutud teabe põhjal loeti **Ungari** investoriprogramm edukaks: riigivõlakirjadesse toodud investeeringute väärtus oli 250 miljardit Ungari forintit (umbes 800 miljonit eurot).

⁹³ Kontrollimine kahtluse korral

⁹⁴ Ettevõtjasiseselt üleviidavate isikute puhul tähendab see ka tööandjalt vastuvõtmise litsentsi ära võtmist, mis keelab tal edaspidi teisi töötajaid vastu võtta

Saavutatud väärtus esindas praeguseks üht neljandikku algselt eeldatud mõjust.

- ★ Investeeringud **Lätis** on ulatunud 1 miljardi euroni, millest 82,4% on paigutatud kinnisvarasse, 12,4% võlakirjadesse ja ainult 5,2% omakapitali. Samuti on panustatud majanduse taastumisse, mõjutades ka teisi sektoreid, mis selle poliitika otseseks sihtmärgiks pole (nt turism, majutus, õigusteenused, kindlustus, hoonehaldus, sisekujundus ja disain, toit ja toidlustus ning tervishoid).
- ★ **Hispaania** on hinnanguliselt saanud 447 miljoni euro ulatuses (millest 370 miljonit investeeriti kinnisvarasse ning 37,5 miljonit ja 39,5 miljonit vastavalt vallasvarasse ja ettevõtetesse) investeeringuid. Arvestuslikult on toetatud 1615 töökoha loomist. Ligi 70% neist investeeringutest tuli Venemaalt ja Hiinast.
- ★ **Ühendkuningriigi** analüüsist selgus, et ehkki otseinvesteeringud on olnud olulised, on nende kasu majandusele olnud väiksem kui investorite **kaudne tarbimine** ja sellega seotud maksud (eelkõige käibemaks). Rändealase nõustamiskomitee raportist⁹⁵ selgub siiski, et Ühendkuningriigi rände programm sisseandajatest investoritele oli piisavalt atraktiivne ka võrreldes teiste riikidega, sealhulgas nendega, kes kodakondsust pakuvad.

Mõned liikmesriigid (**AT, EE, HU, IE, FR, PL**) teatasid oma poliitikate mõjust seoses välismaiste otseinvesteeringute (*Foreign Direct Investment, FDI*) taseme muutusega, mida on käsitletud kastis 7.

Kast 7. Välismaiste otseinvesteeringute (FDI) olulisus ja mõju

Välismaiseid otseinvesteeringuid (FDI) saab kasutada indikaatorina, et hinnata liikmesriikide avatust ettevõtlusele ja määrata (teatud ulatuses) kindlaks olemasolevate poliitikate mõju liikmesriigi majandusele. FDI meelitamine on alates finantskriisist olnud ELi jaoks aina olulisem.⁹⁶ Hoolimata tähtsatest majandustest aina kasvavast konkurentsivõimest, on **EL jätkuvalt suurim investor ja FDI vastuvõtja**: aastal 2013 suurenes FDI sissevool ELi võrreldes 2012. aastaga 14%, ulatudes 246 miljardi dollarini (u 216,5 miljardit eurot).

Ungaris suurenes FDI 10,48 miljardilt eurolt aastal 2012 kuni 15 miljardi euroni aastal 2013. **Eesti** on saanud kokku 15,7 miljardit eurot otseinvesteeringuid, mis moodustab Eesti SKPst 84%. 2013. aasta lõpuks ulatus FDI aktsiate väärtus **Poolas** 160,5 miljardi euroni. Aastal 2014 investeeris 3069 kolmanda riigi kodanikku 2768 **Austria** ettevõttesse summas 124,6 miljardit eurot, panustades umbes 251 000 töökoha loomisse. **Luksemburgis** ulatusid

ülemaailmsed välismaised otseinvesteeringud 2012. aastal 90,149 miljoni euroni, millest 22,480 miljonit eurot (24,9%) tuli mitte ELi riikidest. Siiski on selle mõju taga eelkõige ELi liikmesriigid (nt **DE, IT**) koos Šveitsi ja USAga. Aastatel 2009 kuni 2013 oli **Prantsusmaa** 14 122 välismaiste otseinvesteeringutega loodud töökohaga Euroopas teine, kuid võrreldes perioodiga 2004–2008 (18 136) oli see arv kahanenud; kolmas oli aastal 2013 **Poola**. 2013. aastal oli **Iirimaa** 3300 välismaiste omanikega ettevõtet; IDA, Iirimaa ametiasutus, mis vastutab FDI edendamise ja arendamise eest, toetas 729 mitte-ELi ettevõtet, milles oli aastal 2013 töökohti 130 619.

Mõnedes liikmesriikides (**HU, LV, NL, UK**) on läbi viidud uurimusi, et toetada liikmesriikides **olemasolevate lahenduste muutmiseks**: näiteks on kohandatud riiki lubamise tingimusi, et riiki saabuvate kolmandate riikide isikute voolu paremini hallata.

- ★ **Ungaris** peetakse võlakirjadesse investeerimist võrdlemisi „odavaks“ lahenduseks, mistõttu riigi parlament tõstis piirmääraks 300 000 euroni⁹⁷. Samas seati 2013. aasta sisseandestrategias eesmärgiks luua konkreetseid reegleid investeeringute ligitõmbamiseks.
- ★ Samadel põhjustel nagu Ungaris otsustas **Läti** oktoobris 2014 oma investorite/ettevõtjate programmi üle vaadata: minimaalne finantsinvesteering kinnisvarasse tõsteti 81 000 eurolt 250 000 eurole, vähendamaks nende investorite hulka, kes väidetavalt kinnisvarahindu tõstavad ja kasutavad seda investeerimisteed ära teisteks eesmärkideks kui riigi majandusse panustamine.
- ★ Seisuga 1. juuni 2014 laiendas **Holland** võimalusi lepingulistesse ühisettevõtetesse, osalusfondidesse ja loodavatesse stardifondidesse investeerimiseks. Veelgi enam, minimaalset residentsuse perioodi vähendati 6 kuult aastast 4 kuule aastas.
- ★ **Ühendkuningriigis** jõustusid novembris 2014 muudatused, millega kahekordistati muuhulgas investeeringu piirmääraks (1 miljonilt naelalt 2 miljoni naelani, u 1,33 miljonilt eurolt 2,66 miljoni euroni).
- ★ Samas viidi **Soomes** läbi uurimus selle kohta, kuidas rohkem investeeringuid riiki meelitada, kuid järgnev tegevuskava ettepanekud ei seadnud eesmärgiks lisada lihtsustatud vastuvõtuskeeme kolmanda riigi kodanikele.

Hindamiste eesmärk oli ka koguda tõendeid ettevõtluse põhjustel kolmanda riigi kodanike ligi tõmbamiseks mõeldud programmide **tagajärgede** kohta.

- ★ **Tšehhi Vabariigis** arvatakse, et madalad vastuvõtutingimused tõmbavad ligi hulga taotlejaid, kes üldse äriega tegelda ei kavatse ja

⁹⁵https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/285220/Tier1investmentRoute.pdf

⁹⁶ KOM(2010)343 – Euroopa kõikehõlmava rahvusvahelise investeerimispoliitika poole

⁹⁷ 1. jaanuari 2015 seisuga

soovivad ainult saada ELis seaduslikult viibimise alust.

- ★ **Ungaris** kritiseeritakse sageli aktsiate müügiks volitatud vahendajatevõtteid: probleem on seotud nende võetava vahendustasuga (umbes 40 000 eurot investeringu kohta) ja nende *offshore*-staatusega.
- ★ Detsembris 2014 korraldatud parlamendidebatis väitis opositsioonipartei, et **Luksemburg** peaks atraktiivse rahanduskeskkonna hoidmisega kompenseerima oma konkurentsieeliste võimalikku kaotust seoses elanikkonna kvalifikatsiooni/oskuste puuduse, piiratud ühendustega teiste riikide vaheliste ettevõtluskeskustega ja vähenenud atraktiivsusega välisinvestoritele.
- ★ **Ühendkuningriigis** ei ole tõestatud täiendavat koormust riigi tervishoiusüsteemile, sest sisseandajad kasutavad erameditsiini teenuseid. Muret tekitavad hoopis võimalikud mõjud teistele avalikele teenustele, mille mõõtmine on siiski raskendatud.

4.1.2 SISSERÄNDAJAST ETTEVÕTTEOMANIKUD

Mõned liikmesriigid (**AT, FR, ES, IE, NL, PL, SK**) on leidnud tõendid välisettevõtjate majanduslikust mõjust oma riigi ettevõtteomanikele. Aastal 2013 toetas ABA-Invest 228 (ELi ja mitte-ELi) ettevõtet oma äritegevuse **Austriasse** toomisel, millega kaasnes koguinvesteering suurusega 347,8 miljonit eurot ja 1479 uut töökohta.

Aastal 2014 registreeris **Poola teabe- ja välisinvesteeringute agentuur** enneolematult suure välisinvesteeringute mahu (umbes 1,8 miljardit eurot) toetust saanud (ELi ja mitte-ELi) ettevõtetest, mis eeldatavasti loovad ligi 9000 töökohta. Samuti toob erimajanduspiirkondade loomine Poolale arvatavasti aastatel 2000–2026 181,7 miljardit Poola zlotti (u 43 miljonit eurot), enamiku sellest ELi riikidest.

Slovakkia Vabariigi aastatel 2001 kuni 2007 pakutud ergutusvahendid meelitasid riiki 84 välisinvestorit (EList ja mujalt), kes eeldatavasti investeerivad aastaks 2016 kokku 5,5 miljardit eurot ja loovad 34 783 uut töökohta.

Umbes 3300 **Irimaal** asuvat välisomanikega ettevõtet pakuvad otseselt tööd umbes 250 000 inimesele. IDA toetatud välisomanikega ettevõtted panustasid aastal 2012 kokku 72% ettevõtetel pärit maksutulust.

Aastal 2013 loodi **Hollandis** 5000 täiendavat töökohta, millel on positiivne mõju innovatsioonile. Invest in France Agency (IFA) 2013. aasta raport toob välja **Prantsusmaal** aina kasvava atraktiivsuse uurimis- ja arendustegevuse alal ning kinnitab, et territooriumi mitmekesisus ühes infrastruktuuri ja tööjõu kvaliteediga on investeeringute meelitamise seisukohast suure mõjuga.

Hispaaniasse toodi ettevõtlustegevusega aasta 2014 lõpuks umbes 234 miljonit eurot, mis aitavad arvestuslikult lähiaastatel luua kokku 2624 töökohta.

Samas on mõned liikmesriigid teatanud, et kolmandate riikide kodanike loodud ettevõtted osutuvad aja jooksul **haavatavamateks** ja **Prantsusmaal** tegutses neist viie aasta pärast kõigest 40%. Nähtust esines ka **Rootsis**, kus enamik elamislubasid anti välja isikutele, kes soovisid luua või omandada väikeettevõtteid. Paljudel juhtudel oli nende puhul tegemist erinevatest valdkondadest ja eri tüüpi ühemehefirmadega.

Iirimaa ettevõtlusfoorum on soovitanud paremat turundustegevust programmi STEP laiendamiseks. Märtsis 2014 teatas õiguse ja võrdõiguslikkuse minister STEPi muutmiseks, et viia see paremasse kooskõlla Iirimaa edendamisega maailmaklassis ettevõtluspiirkonnana. Muudatustega alandati minimaalset investeeringut 75 000 eurolt 50 000 euronni.⁹⁸ **Soomes** korraldatud uurimus näitab, et sisseandajatest ettevõtteomanikud peavad sealset ühiskonda liigselt kompleksseks ja reguleerituks olenemata kättesaadavatest nõustamisteenustest.

Poliitikate jälgimise ja hindamise tulemusel on mõnedes liikmesriikides tuvastatud ka probleeme ettevõtteomanikele mõeldud rändekanalide väärkasutamisest/ärakasutamisest.

- ★ Muret ettevõtteomanikele mõeldud rändekanalide **väidetava ärakasutamise** kohta toodi välja **Leedu** poolt (seoses pidevalt kasvava tähtajaliste elamislubade hulgaga: 1200st aastal 2009 kuni 6000ni aastal 2014) ja seda kinnitasid ka riiklikud ametiasutused, kellega konsulteeriti praeguse seadusandluse muutmiseks.
- ★ **Hollandis** on antud teema kajastusel meedias ja poliitikas sageli negatiivne toon ja keskendutakse selle rändekanalide ärakasutamise juhtudele, väärkasutamisele ja ebaausale konkurentsile.
- ★ **Sloveenias** on kolmanda riigi kodanike töötamisega ja töölevõtmisega seotud rikkumised (registreeritud tööinspeksioonis) viimastel aastatel järjest kahanenud.
- ★ Sisseandajast ettevõtteomanikele mõeldud sisseandade-eeskirjade väärkasutamise üle on arutletud ka **Lätis** ja **Rootsis**. Viimase puhul loetakse madalamat finantsmäära (erinevalt investoritest) ja õigust alalisele elamisloale pärast esmast kaheaastast riigis viibimist rännet soodustavaks teguriks.
- ★ **Ühendkuningriigis** avastati ettevõtteomanikele mõeldud rändekanalide **väärkasutamisi** just Tier 1 ettevõtteomanike kategoorias. Väärkasutamist on märgatud just nende välismaalaste poolt, kes on ÜKSse tulnud õppimise alusel ning kasutavad seda

⁹⁸ Juhtudel, kus ettevõtte loomisest osaleb rohkem kui üks põhiinvestor, peab teise ja järgnevate investorite minimaalne investeering olema 30 000 eurot investori kohta.

aluse oma viibimise aja pikendamiseks, kuigi hiljem on selgunud, et nad tegelevad (madala kvalifikatsiooniga) tööga ja mitte ettevõtlusega. Antud probleemi lahendamiseks viiakse ÜKS seadusesse vajalikud muudatused sisse aastal 2014.

4.1.3 MUUD ETTEVÕTLUSEGA SEOTUD ISIKUD

Uurimused ja raportid, mis on hinnanud muude ettevõtlusega seotud isikute rännet, on välja toonud mitmeid probleeme. Näiteks **Austrias sõltumatute spetsialistide** kohta läbi viidud uurimus näitab⁹⁹, et on olnud juhtumeid, kus kolmandate riikide lähetavad ettevõtted kohustavad töötajaid vastuvõtvast riigis viibimise ajal töötama teenuselepingute alusel, nii et nad on ametlikult füüsilisest isikust ettevõtjad ja neile ei kehti enam välisriigi kodanike tööhõive seaduse sätteid. Samas pädevate asutuste moniteerimise võimekus selle nõudmise rakendamisel on piiratud. Kontrollitud füüsilisest isikust ettevõtjate puhul leiti 69%-l juhtudest mitmeid tõendeid **näilisest füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisest**.¹⁰⁰

Hollandis muudeti sõltumatutele spetsialistidele kehtivat punktisüsteemi paindlikumaks: hoolimata teatavast huvist Hollandi turu vastu on taotluste arv püsinud stabiilne.

Ühegi ettevõtlusega seotud isikute kategooria puhul ei teatanud uurimuses osalevad liikmesriigid selle rändekanalite väärkasutamise juhtudest.

4.2 VÄLJAKUTSED JA RASKUSED

Enamus liikmesriike (**AT, BE, DE, ES, FR, HU, IE, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SK, UK**) teatas **raskustest** ettevõtluse põhjustel riiki saabuvate kolmandate riikide kodanike meelitamiseks ja riiki lubamiseks mõeldud poliitikate väljatöötamisel ja rakendamisel. Oluliseks piiranguks kõikehõlmava ja ettevõtlussõbraliku poliitika väljatöötamisel loetakse nõrka seost majandus- ja rändepoliitika vahel (**BE**). Kõrgeid nõudeid investeringutele või töökohtade loomisele peavad takistusteks **Irimaale** äritegevuse loa skeemi alusel tulla soovinud isikud või **Leetu** tulla soovinud isikud. Sellega on seotud argument, et liikmesriikide vahelises pidevas konkurentsias kapitali pärast peaksid poliitikameetmed olema suutelised **kindlaks määrama ja parimal viisil ära kasutama hüvesid ja eeliseid, mis tasakaalustavad liikmesriiki sisenemise ja ettevõtte asutamisega seotud kuludid (LU, UK)**.

Mõned liikmesriigid avaldasid muret selle üle, kuidas tulla toime selliste kolmandate riikide kodanikega, kelle ainus eesmärk on liikmesriiki lihtsalt siseneda ja sinna jääda ehk tegeleda **näilisest ettevõtlusega (AT, CZ, HU, LT, PL)** või osaleda ebaseaduslikes tegevustes (**SE**), ja nii olemasolevaid skeme väärkasutada. Üks põhilisi väljakutseid on leida **tasakaal** väärkasutamise ennetamiseks ja vähendamiseks mõeldud selektiivsete riiki lubamise kriteeriumide kasutamise ja tõelistele kolmandatest riikidest pärit investoritele ja ettevõtjatele soodsate kanalite võimaldamise vahel (**AT, CZ, LT, LV**). Samuti on sisserändajatest investorite ja ettevõtteomanike meelitamisel riiki takistuseks **haldustoimingute keerukus** ja koostöö poliitika rakendamise eest vastutavate pädevate asutuste töö koordineerimisel (**BE, FI, FR, LT, LU, PL**).

Viisteist liikmesriiki on teatanud raskustest seoses **vastuvõtmise ja riigis viibimise menetluste erietappidega (AT, BE, DE, EE, FI, FR, HU, IE, LT, LV, LU, NL, SK, SE, UK)**. Paljude liikmesriikide kriitika puudutab taotlusprotsesside keerukust (**AT, BE, DE, FR, HU, LT, LV, LU, NL, PL, SE, SK**), mis ei ole aga täielikult seotud spetsiaalselt vastuvõtuprogrammide olemusega, vaid kujutavad endast tavapäraseid märkusi sisserändega seotud menetluste kohta. **Rootsi** teatas, et sageli taotlevad oma staatuse muutmist ettevõtluseks välisriiklased, samas kui vahel soovivad töörande eesmärgil tulnud migrandid lahkuda töölt, et hakata füüsilisest isikust ettevõtjateks.

Vähesematel juhtudel peetakse neid menetlusi jäikadeks, aeglasteks ja palju tõendavaid dokumente nõudvaks (**DE, FI, FR, HU, LT, PL, SE**); erinevad load ja viisid ajavad suure tõenäosusega taotleja segadusse (**FI, FR, LU, PL, SE**) või leitakse, et need on ei ole piisavalt selged (**AT, BE, LT**). Mõned nõuded tekitavad probleeme eriti siis, kui ei ole selge, millised kriteeriumid valikus otsustavad on (**AT**), või juhul, kui protsess võib näida mitte läbipaistev (**BE, LT**). Esitatavate taotluste suur arv võib olla probleemiks siis, kui ületatakse kvoote (**AT**) või juhul, kui taotluste läbivaatamine nõuab kõrgel tasemel tehnilisi oskusi ja väljaõpet (**FR**), samuti loetakse ettevõtluse põhjusel sisserännet takistavateks teguriteks kõrgeid makse (**FR, LU**), ettevõtte asutamisega ja elamisega seotud kuludid (**IE, LU**) ning ebasõbralikku ja keerulist maksusüsteemi, avalike hangete süsteemi ja ehitusseaduseid (**PL**). Viimaks on investorite ja ettevõtteomanike ühiseks raskuseks ka kiirete menetluste puudumine dokumentide uuendamiseks (**IE, LU**).

Elukohaga seotud nõuded, näiteks riigis viibimise minimaalse aja nõuded, võivad kõige suurema tõenäosusega **sisserändajast investoreid** tagasi hoida (**EE, NL, SK, UK**). Mõnedel juhtudel ei suuda piiratud kestusega elamisload tagada investeringute puhul efektiivset käivet (**NL**). **Piiratud võimekus investeringuid** (nt riskifondid) **ligi tõmmata võib ka olla tingitud** avalikkuse ebapiisavast vastuvõtlikkusest otseinvesteringutele välismaalt

⁹⁹ Raza, W. (2008) Temporary migration of natural persons (Mode 4) under GATS: An assessment for the EU from a labour perspective (Füüsiliste isikute ajutine ränne (4. viis) ELi teenuskaubanduse kokkuleppe alusel: analüüs EL-ile tööjõu aspektist)

¹⁰⁰ Riesenfelder, A. / Wetzlar P. (2013) Neue Arbeitsformen im Grenzbereich Selbständigkeit/Unselbständigkeit. Analyse der Situation in der Bauwirtschaft. [Uued töötamise viisid füüsilisest isikust ettevõtjana / palgatöötajana. Ehitussektori analüüs]

(DE). Ka nähakse takistusena raskusi perekonnaliikmetele elamisloa taotlemisel (LU) ja piiratud valikuid tehtava investeeringu vormi osas (UK).

Sisserändajatest ettevõtteomanike puhul on eelkõige teatatud raskustest ettevõtte loomise etapis: ehkki neil on soov ettevõtlusega alustada, kohtuvad nad takistustega nagu muuhulgas piiratud teadmised riigist (DE, FI, IE, PL); keelebarjäär (BE, DE, FI, PL, SK) ja rohke bürokraatia (BE, FR, LT, LU, PL, SK), raskused ettevõtte loomiseks vajaliku kapitali hankimisel (DE, PL) või hiljuti saanud sisserändajate piiratud võimalused ettevõtlusega tegelemiseks (PL), raskused enda ülevõtmiseks piisavate finantsvahendite tagamisel esimesel kahel aastal või oma äriidee määratlemisel / äriplaani esitamisel (SE). Veelgi enam, standardid tööalastel põhjustel ELi siseneda soovivatele isikutele ja seotud kulud on jätkuvalt kõrged ja võivad olla piiravad (IE, LU). Kitsas kontaktvõrgustik ja teadmatus ettevõtlustoetustest näivad olevat põhjuseks vähemusrahvustest ettevõtjate vähesele osalusele ärivaldkonna peavoolu esindusorganisatsioonides (IE, LU, PL, SE).

Teised raskused, mis välja toodi, olid järgmised:

- ★ raskused kiirendatud korras lubade uuendusmenetluste rakendamisel (IE);
- ★ väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete ligipääs krediidile (IE, LU, PL);
- ★ vaidluste lahendamise kohtuprotsesside pikkus (PL, SK);
- ★ kõrged maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed (LU);
- ★ kvalifitseeritud tööjõu puudus teatud majandussektorites (LU);
- ★ pettuse risk ja sellest tulenev ebaaus ettevõtlus (LT, SE, UK).

Teiste ettevõtlusega seotud isikute puhul toodi välja spetsiifilisi raskusi vähe. Selle isikute kategooriaga seotud raskustest on omased mitmetele immigrandide kategooriatele. Takistustena on mainitud näiteks koormavat bürokraatiat ja/või protsesside pikkust (BE, DE, FR, HU, PL), lisakulusid viisa eest (LV, SE) ja keerukaid reegleid seoses sellega, kas riigis viibimiseks on vajalik viisa võib elamisloa ja milline luba (FR, PL, SE). Lisaks teatas **Austria** sotsiaalse dumpingu riskist seoses ettevõttesiseselt üleviidavate isikutega ja lepinguliste teenusepakujatega ning fiktiivsest töötamisest sõltumatute spetsialistide puhul. Seoses ettevõttesiseselt üleviidavate isikutega teatasid **Holland** ja **Poola**, et reeglid tööturu kaitsmiseks ei anna alati vajalikku paindlikkust, mida nõuavad rahvusvahelised ettevõtted oma töötajate lähetamisel. **Ungari** tõi välja, et on vähe tõendeid selle kohta, et osa skeemidest on võimalik tõepoolest ära kasutada

ettevõtte loomise huvi õigustusena.¹⁰¹ Kõrgharidusega praktikantide vastuvõtmisel on piiranguks see, et neid käsitletakse töötajatena ja seega tuleb neil loa saamiseks esitada taotlus ja läbida tööturu test.

5 Head praktikad ja kogemused

Liikmesriigid on välja toonud hulga häid praktikaid ja kogemusi, mida nad on õppinud kolmandate riikide kodanike meelitamisel oma riiki ettevõtluse põhjustel ja vastuvõtmisel. Need peegeldavad liikmesriikide vajadust leida viise, kuidas tasakaalustada vastuvõtusüsteemi paindlikkust ning vastata investorite ja ettevõtteomanike nõudlusele pikemate viisade järele. Kogutud head praktikad on järgnevalt esitatud eri teemade all.

5.1.1 INVESTORITE/ETTEVÕTTEOMANIKE PROGRAMMIDE EDENDAMINE

Sisserändajatest investoritele ja ettevõtteomanikele mõeldud **programmide edendamiseks** on liimesriigid võtnud ette järgmisi tegevusi:

- ★ **Eesti** ja **Poola** eesmärgiks on edendada oma investor/ettevõtluse programme neis kolmandates riikides, kus asuvad nende välisesindused, nt Venemaa, Ukraina, Jaapan, Ameerika Ühendriigid, India ja Hiina ning teised ELi liikmesriigid.
- ★ **Saksamaal** antakse sisserändaja taustaga isikutele välja ettevõtlusahindu.
- ★ **Ungaris** ja **Poolas** on loodud vastavalt Ungari investeeringute edendamise agentuur (*Hungarian Investment Promotion Agency HIPA*) ja Poola teabe- ja välisinvesteeringute agentuur, mis pakuvad asjatundlikku abi investeerida soovivatele välisettevõtetele.
- ★ **Iirimaal** edendab välisasjade ja kaubanduse osakond investoritele ja ettevõtteomanikele mõeldud erinevaid programme. Samas **Poolas** on Poola teabe- ja välisinvesteeringute agentuur ja piirkondlikud investoriabikeskused positiivselt mõjutanud ettevõtlust kolmandatest riikidest pärit inimeste hulgas. **Hollandi** välisinvesteeringute agentuur on (*Netherlands Foreign Investment Agency, NIFA*) jaganud huvitatud pooltele teavet ettevõtlusvõimaluste kohta Hollandis juba 35 aastat ja aidanud üles ehitada tuhandeid ettevõtteid.
- ★ **Belgias** ja **Luksemburgis** võimaldavad finants- ja majandusministeeriumi korraldatud majandusmissioonid välisinvestoritel ja kõrge taseme ametiasutustel omavahel otsekontakti saada, mis võib lihtsustada tärkavate majanduste (nt BRICi või Ladina-Ameerika riigid) ja innovaatiliste sektorite investorite ning suurettevõtete peakorterite ligitõmbamist.

¹⁰¹ Raskused puudutavad äriasjus külastajaid, ettevõtjatest müüjaid ja lepingulisi teenusepakujaid.

- ★ **Poolas** on Lesznawolas Kesk- ja Ida-Euroopa suurima Aasia kaupade jaotuskeskuse (kus on olemas konkurentsivõimelised maksumäärad, tõhusad ametiasutuste teenused, individuaalsed kontaktid ettevõtjatega ja täielik piirkondadeks jaotamise kava), kus kohalike ametiasutuste aktiivne ettevõtluspoliitika on panustanud peamiselt Hiinast, Türgist ja Vietnamist pärit välisinvesteeringute kaasamise.
- ★ Majandus- ja rändepoliitikate integreerimise olulisust **Hispaanias** on rõhutatud 2014. aasta OECD rahvusvahelises rände ülevaates, kus määratletakse uus poliitikamudel, milles on kombineeritud „ettevõtuse riiki toomise võimaluste toetamine ja majanduskasvu edendamine traditsiooniliste eesmärkide ja rändepoliitika, turvalisuse ja tööhõive alusel.”¹⁰²
- ★ **Rootsis** jagab Rootsi rändeagentuur oma kodulehel välisriigi ettevõtteomanikele teavet rootsi ja inglise keeles. Välja on töötatud taotlusvormi (sealjuures äriplani mall), mis sisaldab suurema osa teabest, mida menetlejad vajavad elamisloa otsustamisel. Aastal 2014 suurendati füüsilisest isikust ettevõtjate elamisloataotlustega tegelevate töötajate arvu, et vähendada elamisloa menetlusaegu.

5.1.2 SISSEÄRÄNDAJATEST INVESTORITE JA ETTEVÕTTEOMANIKE VASTUVÕTMISMENETLUSTE LIHTSUSTAMINE

Mitmed liikmesriigid on teatanud headest praktikatest, näiteks:

- ★ **Tšehhi Vabariik** ja **Leedu** on leidnud, et madalate vastuvõtu kriteeriumide seadmine kolmandate riikide kodanikele ettevõtluseks ei taga seda, et nad panustaks liikmesriigi majandusse, tööturгу või riigieelarvesse; vastuvõtukriteeriumid on kõigest üks (kuigi väga oluline) element, mille abil tagada, et sisseerändajate investeeringud ja ettevõtted teoks saaksid.
- ★ **Eesti** võttis alates 1. detsembrist 2014 kasutusele digitaalse ID-kaardi põhise e-residentsuse, mis võimaldab muuhulgas mitte ELi kodanikel Eestis avalikes ja eraõiguslikes toimingutes osaleda olenemata nende füüsilisest asukohast. Uue süsteemiga saab omanik näiteks ettevõtte Eestis registreerida elektrooniliselt, kasutada e-pangandust, e-maksuametit ja digitaalselt dokumente allkirjastada.
- ★ **Prantsusmaa** kaalub uusi algatusi, mille hulgas on kõrge kvalifikatsiooniga välistöötajatele uue elamisloa tüübi loomine, mida nimetatakse „talendipassiks” („*passport talents*”) ja ühtse

kontaktpunkti avamine välisettevõtete loomise lihtsustamiseks („French Tech Ticket”). Lisaks on nad oma riiklik programm atraktiivsemaks muutmiseks lihtsusatud menetlust ja ühtlustanud elamisloa taotlemiseks vajalike dokumentide loetelu.

- ★ **Iirimaal** on viimastel aastatel tugevdatud koostööd majandusrände ja majanduspoliitika kujundajate vahel. Lühiajalise töötamise skeemi loomine on osutunud väga tõhusaks, kuna see loob paindliku ja sidusa mehhanismi ettevõtlusrände soodustamiseks. Samuti on kiirendatud sisseerändajast investoritele ja alustavatele ettevõtetele mõeldud programmide raames tulnud kolmanda riigi kodanike registreerimisprotsessi Garda riiklikus immigratsiooniametis.
- ★ **Lätis** on sisseerändeseaduse muudatus, mis seab täiendavad tingimused kinnisvara ostmiseks tähtajalist elamisloa taotlejatele kolmanda riigi kodanikele, soodustanud kolmanda riigi kodanikelt pärinevate investeeringute voogu.
- ★ **Hispaanias** loetakse headeks praktikateks äriprojektide analüüsimist juhtumipõhiselt ning ülikoolide ja ärikolledžite lõpetanute staatuse muutmise reguleerimist.
- ★ **Rootsis** loetakse heaks praktikaks mitte nõuda sisseerännanute ettevõtteomanikelt teatud miinimumsumma investeerimist või kindla arvu töökohtade loomist, kuna sellised nõuded võivad olla takistuseks ettevõtteomanike sisseerände, mida niigi peetakse tagasihoidlikuks.

5.1.3 VÄÄRKASUTAMISE JA ÄRAKASUTAMISE ENNETAMINE

Liikmesriikide praktikad sisseerändajast investoritele ja ettevõtteomanikele mõeldud elamislubade väärkasutamise/ärakasutamise vallas on järgmised:

- ★ **Eestis** hakkas Politsei- ja Piirivalveamet tegema järelkontrolli, nõudma täiendavaid dokumente (nt pangaväljavõtete) ettevõttesse tehtud investeeringute olemasolu tõestamiseks pärast ettevõtjatele antud elamislubade väärkasutamise juhtumite ilmumist 2011.a. Samuti on Eesti kaasanud elamislubade menetluses, sh äriplani hindamisprotsessi majandus- ja ettevõtlusspetsialiste, et välistada võimalikud väärkasutamise juhud.
- ★ **Leedu** karmistas elamisloa nõudeid välisettevõtjatele pärast elamisloataotluste hüppelist kasvu ning töötas välja kriteeriumid, mille abil hinnata, kas ettevõtte on fiktiivne seda nii elamisloa andmise, loa uuendamise/pikendamise ja tühistamise etapis.
- ★ **Hollandis** keskendub valitsus rahapesu tõkestamisele ja selleks nõutakse ettevõtjatel näiteks audiitori hinnangut ettevõttele. Samas näib see samm olevat kolmanda riigi kodanikele selle skeemi kasutamisel takistuseks, kuna tekib dilemma, kuidas leida õige tasakaal kriminaalset

¹⁰² http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oced/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2014_migr_outlook-2014-en#page1

päritolu varadega investorite eemale hoidmise ja ausate investorite motiveerimise vahel.

6 Järeldused

Uurimuses on **kaardistatud** programmid ja skeemid, mida kasutatakse ELi ettevõtluse põhjustel saabuvate kolmandate riikide kodanike meelitamiseks. Lisaks antakse ülevaade riiklikest regulatsioonidest ja poliitikast välisinvestorite ja –ettevõtjate vastuvõtmiseks ja riigis viibimiseks.

Erinevate programmide ja skeemide välja töötamine välisinvestorite ja –ettevõtjate meelitamiseks kolmandatest riikidest on **aina hoogustuv nähtus**. Rohkem kui pooled ELi liikmesriigid on proaktiivsed, et meelitada oma riiki investeeeringuid/investoreid ja ettevõtjaid ning toetada riikidevahelist mobiilsust. Paljudel juhtudel on sellised skeemid kasutusele võetud võrdlemisi hiljuti ja reaktsioonina majanduskriisile. Seetõttu on ka statistikat piiratud hulgal, mis aitaks seda nähtust paremini mõista.

Kolmanda riigi kodanikest investorite ja ettevõtjate sisenemine ei ole ELi tasemel ühtlustatud ning liikmesriigid on nendele gruppidele välja töötnud ja kasutusele võtnud **eriprogrammid** vastavalt oma riigi prioriteetidele ja vajadustele. Seetõttu on liikmesriikide riigisisestest õigusraamistiketes ettevõtlus põhjustel vastu võetavate kolmanda riigi kodanike määratluste ja kategooriate ja pakutavate stiimulite osas võrdlemisi suured **erinevused**.

Teiste ettevõtlusega seotud isikute kategooriad võivad olla näiteks (aga mitte ainult) kuus kindlalt määratletud **füüsilisest isikust** teenusepakkujate kategooriat, kes teevad seda üldise teenuskaubanduse kokkuleppe (GATS) erikohustuste ja **ELi vabakaubanduslepingute** alusel; siiski ei tunnusta neid kategooriaid kõik liikmesriigid ja need ei ole praktikas eksisteerivate määratluste all kõigis liikmesriikides välja toodud. Teisisõnu ei vasta need kategooriad kõigile liikmesriikide sisserändeseadustes kasutusel olevatele määratlustele ja sisserändekanalitele.

Hästi suunatud ja struktureeritud **teave** kõigi ettevõtlusega seotud isikute kategooriate kohta võiks selgitada osalistele (st ettevõtluskogukonnale, tööandjatele, liikmesriikide rändeasutustele või välisesinduste sisserändeametnikele) kõiki ettevõtluse põhjustel vastuvõetavatele kolmanda riigi kodanikele kehtivaid nõudeid ja viise ELi liikmesriikidesse sisenemiseks. Seda otstarvet võiksid täita algatused nagu ELi rändeportaal¹⁰³.

Sisserändajatest investorite vastuvõtmist lihtsustavad programmid üritavad leida **õiget tasakaalu** ühelt poolt kolmandate riikide kodanikele antavate

soodustuste ja õiguste ning teiselt poolt selliste riiki lubamise kriteeriumide vahel, mis tagaksid tõhusad kontrollimeetmed ja turvalised piirid. Liikmesriigid kasutavad oma kompetentsi majandusliku rände soodustamiseks, valides selleks välja meetmed ja kriteeriumid, mis nende meelest kõige paremini riikide vajadustele vastavad ja mis samas vastaksid ettevõtlusega seotud isikute nõudmistele ja oleks neile stiimuliteks.

Mõnedes, **eriti kõrgema sisserändetasemega** liikmesriikides, kus on eriprogrammid ettevõtlusega seotud isikutele, on need välja arendatud ja/või neid kohandatud eesmärgiga vastata paremini oma riigisiseste turgude vajadustele ja saada suuremat majanduslikku kasu. Teadlikult on välja töötatud üksikasjalikud sisenemiskriteeriumid kolmanda riigi kodanike erigruppidele, kelle kohalolek võiks tuua vastuvõtvale riigile, piirkonnale või konkreetsele majandussektorile teatavat lisaväärtust. **Madalama sisserände tasemega** liikmesriikides võivad sisserändajast investoritele mõeldud programmid olla pigem hiljuti välja töötatud meetmed majanduse taastamiseks või –ambitsioonikamal juhul – selleks, et saada (piirkondlikuks) investeeeringute keskuseks. Teistes liikmesriikides aga ei näi sisseränne ettevõtluse põhjustel olevat siiski prioriteet või ei peeta seda suurema tähelepanu vääriks.

Üldiselt on liikmesriikidel välja töötatud meetmed, mille abil tuvastada ettevõtlusega seotud sisserände mistahes väärkasutamist/ärakasutamist ELi sisenemisel. Mõnedes liikmesriikides rakendab neid meetmeid sisserändajate vastuvõtmisega seotud amet nii siseriigis kui välisriigis; teistes võidakse kasutada spetsiaalseid agentuure või laiemat osaliste ringi, et vältida antud elamisloa väärkasutamist. Vastuvõtmise etapis rakendatavate kontrollimeetmete tase võimaldab liikmesriikidel tuvastada võimalikud **väärkasutamise/ ärakasutamise** juhtumid; täpsemaid mehhanisme välja töötatud ei ole ning pigem võivad väärkasutamise juhud ilmned näiteks elamisloa uuendamisel või üksikasjalikuma kontrolli käigus. Kokkuvõttes on raportis tervest EList leitud **vähe tõendeid ettevõtlus rände kanalite süsteemsest väärkasutamisest/ärakasutamisest**, kuigi liikmesriikide meediadebattides on tõstatatud küsimusi antud rändeliigiga kaasnevatest *potentsiaalsetest* riskidest. Juhul, kui teatatud on väärkasutamisest, on olemas tõendid, et liikmesriigid on kiiresti reageerinud ning parandanud seadusi, muutnud poliitikat ja/või praktikaid.

Kokkuvõttes on väga vähe ametlikke hinnanguid erinevate programmide mõju kohta ettevõtlusega seotud isikute meelitamiseks ja vastuvõtmiseks eesmärgiga panustada liikmesriikide majanduskasvu ja arengusse. Siiski ilmneb uurimusest näiteid, kus liikmesriigid on edukalt aja jooksul oma programme korrigeerinud, et suunata fookus uuesti konkreetsete poliitikaprioriteetide saavutamisele, kohandanud oma menetlusi efektiivsemaks (konsulterides vahel selleks ärikogukonnaga) ja reguleerinud oma seadusi ja/või

¹⁰³ <http://ec.europa.eu/immigration/>

praktikaid väärkasutamise ja ärakasutamise tegelemiseks, mis kõik näitavad seda, kui oluline roll on selliste programmide täiel määral teoks tegemise juures nende pideval **jälgimisel ja hindamisel**. Samuti aitaksid need lähenemised potentsiaalselt liikmesriikidel õppida üksteise kogemustest atraktiivsete ja tõhusate süsteemide välja töötamisel, mille abil suurendada ELi võimekust väärkasutamist piirata ja parandada selle positsiooni ülemaailmses konkurentsivõimelis kolmandatest riikidest pärit investeeringute ligitõmbamisel ja edendamisel.

Lisa 1 Sõnastik

„Sisserändajast investor” – kolmanda riigi kodanik, kes vastab liikmesriigi seatud kriteeriumidele ja on lubatud riiki pikaajalise viisa või elamisloa alusel, et teha (suurem) finantsinvesteering kas finantstoodetesse või ettevõttesse, ilma et isik oleks seotud ettevõtte igapäevase tegevuse või juhtimisega.

„Sisserändajast ettevõtteomanik” – kolmanda riigi kodanik, kes vastab liikmesriigi seatud kriteeriumidele ja on lubatud liikmesriiki pikaajalise viisa alusel selleks, et i) luua ettevõtte ja osaleda selle juhtimises; ii) võtta üle ettevõtte või ettevõtted ja osaleda nende juhtimises; iii) tegutseda füüsilisest isikust ettevõtjana.

„Ettevõtjasisene üleviimine”¹⁰⁴ – ajutine töö või õpingutega seotud lähetus sellise kolmanda riigi kodaniku puhul, kes ettevõtjasisese üleviimise loa taotlemisel viibib väljaspool liikmesriigi territooriumi, liikmesriigi territooriumilt väljaspool asuvast ettevõttest, millega kolmanda riigi kodanik on seotud töölepinguga nii varem kui ka üleviimisel ajal liikmesriigis asuvasse samale ettevõttele kuuluvasse üksusesse või sama kontserni ettevõttesse ja vajadusel on tõestatud liikuvus vastuvõtivate üksuste vahel ühes või mitmes liikmesriigis.

„Ettevõtjasiseselt üleviidav”¹⁰⁵ – mis tahes kolmanda riigi kodanik, kes viibib ettevõtjasisese üleviimise loa taotlemise ajal väljaspool liikmesriigi territooriumi ja kes osaleb ettevõtjasisese üleviimise protsessis.

„Pikaajaline viisa (või liikmesriigi D-viisa)” – pikaajaline viisa tähendab liikmesriigi luba või otsust, mis on vajalik, kui liikmesriigis kavatsetakse viibida rohkem kui kolm kuud (Allikas: ERV sõnastik V 2.0).

„Muud ettevõtlusega seotud isikud” – kõik „füüsiliste isikute ajutise liikumise” (või 4. viisi kategooriate) all hõlmatud kategooriad (aga mitte ainult), kes on liikmesriiki lubatud lühiajalise viisa või pikaajalise viisaga ettevõtlusega tegelemiseks ning ei ole sisserändajatest investorid ega sisserändajatest ettevõtteomanikud.

„Elamisluba” – liikmesriigi ametiasutuste välja antud mis tahes luba **kolmanda riigi kodanikul** seaduslikult riigi territooriumil viibida kooskõlas nõukogu 2002. aasta 13. juuni määruse (EÜ) nr 1030/2002 artikli 1 lõike 2 alapunktiga a, millega kehtestatakse ühtne elamisloavorm kolmandate riikide kodanike jaoks (Allikas: ERV sõnastik V 2.0).

„Lühiajaline viisa (või Schengeni C-viisa)” – liikmesriigi luba või otsus, mis on vajalik, kui liikmesriigis või liikmesriikides kavatsetakse viibida

perioodil, mille kestus ei ületa mis tahes 180-päevase perioodi jooksul 90 päeva (Allikas: määrusega (EL) nr 610/2013 parandatud viisaeeskiri).

„Füüsiliste isikute ajutine liikumine” (või 4. viisi kategooriad)¹⁰⁶ – 4. viis on üks neljast viisist rahvusvaheliseks teenuste pakkumiseks üldise teenuskaubanduse kokkuleppe (GATS) alusel. See hõlmab teenuse pakkumist ühe lepingupoole teenusepakkuja poolt nii, et ühe liikme füüsilised isikud asuvad teise liikme territooriumil, ning katab füüsiliste isikute ajutist liikumist teenuse pakkumise eesmärgil.

¹⁰⁴http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/et/jha/142571.pdf Direktiivi 2014/66/EL artikli 3 lõige b

¹⁰⁵ Direktiivi 2014/66/EL artikli 3 lõige c

¹⁰⁶Kategooriate täielik loetelu, vastuvõtukriteeriumid ja viibimise pikkus kuue määratletud 4. viisi kategooria puhul on toodud 2. lisas

Tabel 1. Füüsiliste isikute ajutine liikumine rahvusvahelist kaubanduslepete alusel – ELi 4. viisi kategooriad

Kategooria	Kriteerium	Viibimise kestus
BVEP: ärivisiidil isikud, kes vastutavad ettevõtte asutamise eest	Füüsilised isikud - juhtival kohal töötavad isikud, kes: - vastutavad ettevõtte asutamise eest, - ei paku ega osuta teenuseid ega osale mis tahes muus majandustegevuses peale selle, mis on vajalik ettevõtte asutamiseks, - ei saa töötasu vastuvõtva poole territooriumil asuvast allikast.	Kuni 90 päeva mis tahes kaheteistkümnekuulise perioodi jooksul
ICT: ettevõtjasiseselt üleviidavad isikud ¹⁰⁷	Füüsilised isikud, kes: - on olnud juriidilise isiku töötajad või partnerid vähemalt üks aasta, - viiakse ajutiselt üle ettevõttesse või vastuvõtvasse üksusesse, mis võib olla selle juriidilise isiku tütarettevõtte, haru või emaettevõtte teise lepingupoole territooriumil, - kuuluvad ühte järgmistest kategooriatest: 1. Juhid: juhtival ametikohal olevad isikud, kes tegelevad eelkõige vastuvõtva üksuse juhtimisega, on üldiselt ettevõtte või samaväärse asutuse juhatuse ees aruandluskohustuslased ja juhtimise all; ametikoht hõlmab: – vastuvõtva üksuse või vastuvõtva üksuse osakonna või alamjaotuse juhtimist, – järelevalvet ja teiste järelevalvetöötajate, spetsialistide või juhtivtöötajate töö kontrollimist, – õigust soovitada töötajaid palgata või töölt vabastada või teisi personaliga seotud õiguseid. 2. Spetsialistid Juriidilise isiku juures töötavad isikud, kellel on oskusteavet, mis on vajalik vastuvõtva üksuse tegevusalas, tehnikate juures või juhtimises. Selliste teadmiste hindamisel võetakse arvesse mitte ainult vastuvõtvale üksusele spetsiifilist teavet, vaid ka seda, kas isik on kõrge kvalifikatsiooniga, sealjuures asjakohane ametikogemus koos viidetega spetsiifilisi tehnilisi teadmisi nõudvale varasemale tööle või tegevusele, sealhulgas võimalik ametialane akrediteering.	Kuni 3 aastat
GT: kõrgharidusega praktikandid / praktikantidest töötajad ¹⁰⁸	Füüsilised isikud, kes: - on olnud ühe lepingupoole juriidilise isiku või selle haru töötajad vähemalt üks aasta, - omavad ülikooliharidust, - viiakse ajutiselt üle teise lepingupoole territooriumil asuvasse tütarettevõttesse, harusse või esindusse oma karjääri edendamiseks või selleks, et saada koolitust ettevõtlustehnikate või -meetodite alal.	Kuni 1 aasta
BS: ettevõtjatest müüjad	Füüsilised isikud, kes: - on ühe lepingupoole teenuste või kaupade pakkujast esindajad, - soovivad teise lepingupoole territooriumile siseneda ja seal ajutiselt viibida selleks, et pidada läbirääkimisi kaupade või teenuste müügi osas, või sõlmida varustaja nimel lepinguid teenuste või kaupade müügiks, - ei tegele otsemüügiga avalikkusele, - ei saa töötasu vastuvõtva poole territooriumil asuvast allikast,	Kuni 90 päeva mis tahes kaheteistkümnekuulise perioodi jooksul

¹⁰⁷ Määratletud nagu direktiivis 2014/66/EL¹⁰⁸ Direktiiv 2014/66/EL

	- ei tööta komisjonitasu alusel.	
CSS: lepingulised teenusepakkujad	<p>Füüsilised isikud, kes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - on ühest lepingupoolest juriidilise isiku töötajad ja sealjuures ei ole see lepingupool lähetamise vahendajaks ega paku personaliteenuseid ega tegutse läbi sellise vahendaja, ei ole esindatud teise liikmesriigi territooriumil ja on sõlminud heas usus lepingu teenuste pakkumiseks lõpptarbijale teise lepingupoole juures, nii et see nõuab töötajate ajutist viibimist selle lepingupoole juures, et täita teenuste pakkumiseks sõlmitud lepingut, - peavad olema ajutiselt hõivatud teenuse pakkumisega juriidilise isiku töötajatena, kellel on lepingu teenuste pakkumiseks, mille kestus ei ületa kuut kuud, - peavad olema pakkunud nimetatud teenuseid teenusepakkujast juriidilise isiku töötajatena vähemalt vahetult aasta jooksul enne taotluse esitamist teise lepingupoole territooriumile sisenemiseks, - peavad teise lepingupoole territooriumile sisenemise taotluse esitamise ajaks omama vähemalt kolmeaastast ametialast kogemust lepingualuses sektoris, - peavad omama kõrgharidust või kvalifikatsiooni, mis tõestab samal tasemel teadmisi, - kui see on selle lepingupoole, kelle juures teenust osutatakse, seadusega, eeskirjadega ja juriidiliste nõuetega vastava tegevuse juures nõutav, peavad omama ametialast kvalifikatsiooni, - ei saa teenuste pakkumise eest tasu teise lepingupoole territooriumil peale tasu, mida maksab selle füüsilise isiku tööandjast juriidiline isik. 	Kumulatiivne periood kestusega mitte üle 6 kuu või lepingu kehtivusaeg olenevalt sellest, kumb on lühem. ¹⁰⁹
IP: sõltumatud spetsialistid	<p>Füüsilised isikud, kes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tegelevad teenuse pakkumisega - on füüsilisest isikust ettevõtjad selle lepingupoole territooriumil, kes teise lepingupoole territooriumil esindatud ei ole, - on sõlminud heas usus lepingu (mitte töö- ja teenusevahendaja kaudu) teenuste pakkumiseks teise lepingupoole lõpptarbijatele nii, et see nõuab ajutiselt nende viibimist selle lepingupoole territooriumil, et täita teenuste osutamiseks sõlmitud lepingut, - peavad olema ajutiselt hõivatud teenuse pakkumisega teise lepingupoole territooriumil asuvate füüsilisest isikust ettevõtjatena, - peavad omama teenuse pakkumise lepingut, mille kestus ei ületa 12 kuud. - peavad teise lepingupoole territooriumile sisenemise taotluse esitamise ajaks omama vähemalt kuueaastast ametialast kogemust lepingualuses sektoris, - peavad omama kõrgharidust või kvalifikatsiooni, mis tõestab samal tasemel teadmisi, - kui see on selle lepingupoole, kelle juures teenust osutatakse, seadusega, eeskirjadega või juriidiliste nõuetega vastava tegevuse juures nõutav, peavad omama ametialast kvalifikatsiooni. 	Kumulatiivne periood kestusega mitte üle 6 kuu või lepingu kehtivusaeg olenevalt sellest, kumb on lühem. ¹¹⁰

¹⁰⁹Luksemburgis on kumulatiivne periood kestusega mitte üle **6 kuu** või lepingu kehtivusaeg olenevalt sellest, kumb on lühem, kõigi kolme kaubanduslepingu puhul, mis on allkirjastatud enne Kanada kaubanduslepingut

¹¹⁰Luksemburgis on kumulatiivne periood kestusega mitte üle **6 kuu** või lepingu kehtivusaeg olenevalt sellest, kumb on lühem, kõigi kolme kaubanduslepingu puhul, mis on allkirjastatud enne Kanada kaubanduslepingut

Lisa 2 Poliitikaraamistik, vastuvõtukriteeriumid ja meetmed

Tabel A2.1 Liikmesriikide programmid ja vastuvõtukriteeriumid sisserändajatest investoritele ¹¹¹

Liikmesriik	Poliitikaeesmärgid			Vastuvõtunõuded					
	Prioriteetsed sektorid	Põhieesmärgid	Eeldatav mõju majandusele	Investeeringu tüüp	Inves teeri mispl aan	Minimaalne finantsnõue	Haridus / ametialased oskused	Keeleoskus	Minimaalne vanus
Austria	pole	TP	Jah	Investeeritava kapitali üleminek	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei
Belgia	pole	pole	pole	pole	pole	pole	Ei	Ei	Ei
Bulgaaria	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP
Horvaatia	pole	pole	pole	pole	pole	pole	Ei	Ei	Ei
Küpros	Energeetika Pangandus- ja finantsteenused Haridus Suuremahulised arendusprojektid Uurimis- ja arendustegevus Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) Heaolutorism	Soodsate investeerimistingimuste edendamiseks ja säilitamiseks ning eraalgatuste toetamiseks Küprosel Välismaalaste majanduses osalemises innustamiseks eriti kinnisvara valdkonnas	TP	Energeetika Tehnoloogia, meedia ja elektroonika Uurimis- ja arendustegevus Pangandussüsteem Finantsteenused Kinnisvara Liikmesriigi jaoks oluline sektor	Ei	Uue kiirendatud menetluse puhul: a. Vähemal 300 000-eurose väärtusega maja/korteri ostmise b. Kolmeaastased hoiused Küprose pangandusasutuses vähemalt summas 30 000 eurot c. Kindel sissetulek välismaalt vähemalt summas 30 000 eurot ning 5000 eurot iga ülalpeetava kohta	Ei	Ei	Jah
Tšehhi Vabariik	pole	pole	pole	pole	pole	pole	Ei	Ei	Ei
Eesti	pole	pole	pole	pole	pole	pole	Ei	Ei	Ei
Soome	pole	pole	pole	pole	pole	pole	Ei	Ei	Ei
Prantsusmaa	Konkreetne sektor puudub	- Investorite Prantsusmaal viibimise lihtsustamiseks ja nende innustamiseks ning Prantsusmaa majandusliku	Jah	- Lubadus luua või alles hoida vähemalt viiskümmend töökohta Prantsusmaa territooriumil või investeering või lubadus investeerida	Jah	- Erakordne majanduspanus 10 miljoni euro suuruses. - Oskuste ja annete elamisloa: projekt sisaldab investeeringut kinnisvarasse, tootmisse või seadmetesse vähemalt 300 000 euro ulatuses.	Jah, oskuste ja annetega seotud elamisloa puhul	Ei	Ei

¹¹¹TP – teave puudub

pole – ei kohaldata

Andmed põhinevad liikmesriikide 2014. aasta panusel sellesse uurimusse

Liikmesriik	Poliitikaeesmärgid			Vastuvõtunõuded					
	Prioriteetsed sektorid	Põhieesmärgid	Eeldatav mõju majandusele	Investeeringu tüüp	Inves teeri mispl aan	Minimaalne finantsnõue	Haridus / ametialased oskused	Keeleoskus	Minimaalne vanus
		atraktiivsuse suurendamiseks. - Kõrge kvalifikatsiooniga rändajate või suure potentsiaaliga isikute ligitõmbamine.		materiaalsesse või mittemateriaalsesse varasse vähemalt 10 miljonit eurot (erakordse majanduspanuse elamisluba). - Projekt panustab majanduse arengusse ja Prantsusmaa ning päritolumaa suhetesse (oskuste ja annete elamisluba).					
Saksamaa	- biotehnoloogia - nanotehnoloogia - fotoonika - uued materjalid (valgusmaterjalid, intelligented materjalid) - uued tootmisviisid (tootlikkuse parandamine) Kõrgtehnoloogia strateegia keskendub järgmisele: - digitaalmajandus ja ühiskond - säästev kasv ja energia - innovaatiline töötamine - tervislik elu - intelligentne liikuvus - avalik julgeolek	Praktikas ei suuna Saksamaa valitsus aktiivselt investeeringuid, kuid edendab siiski välismaiseid investeeringuid. Eraldi on välja toodud piirkondlikud investeeringud ja ülikoolide taseme investeeringud ning investeeringud tööstusega, kaubandusega jne seotud üksustesse.	Jah	- investeeringud ettevõtetesse - riigifondid/-võlakirjad - kapitali üleminek - teadmiste edastamine	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei
Kreeka	TP	Investeeringute ja strateegiliste investeeringute ligitõmbamiseks, ettevõtjate liikuvuse lihtsustamiseks.	Jah	- kinnisvara - turism - energeetika - info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	Jah	EUR 250 000	Jah	Ei	Ei

Liikmesriik	Poliitikaeesmärgid			Vastuvõetunõuded					
	Prioriteetsed sektorid	Põhieesmärgid	Eeldatav mõju majandusele	Investeeringu tüüp	Inves teeri mispl aan	Minimaalne finantsnõue	Haridus / ametialased oskused	Keeleoskus	Minimaalne vanus
Ungari	Mitte ELi ja Atlandi ookeani äärsete riikide kodanikud	- Ungari majanduse edendamine - võimendav mõju riigi kinnisvara-, kaubandus-, ja investeerimisturgudele täiendavate otseinvesteeringute kaudu	Jah	- füüsiline isik või vähemalt 5 aastat vana ettevõtte nimiväärtusega vähemalt 250 000 eurot, väljastajaks ettevõtte, kes vastab seadusega sätestatud kriteeriumidele	Ei	Erinõuete alusel 250 000 eurot	Ei	Ei	Ei
Iirimaa		Töökohtade loomine ja edasine Iirimaa majanduse edendamine	Jah	Sisserändajast investori võlakiri Investeering ettevõttesse Investeeringufond Kinnisvarainvesteeringute trustid (Real Estate Investment Trusts REIT) Segatüüpi investeering Sihtkapital	Jah	- Sisserändajast investori võlakiri: 1 000 000 eurot - Investeering ettevõttesse: 500 000 eurot - Investeeringufond: 500 000 eurot REIT: 2 000 000 - Segatüüpi investeering: 500 000 eurot ja vähemalt 450 000-eurose väärtusega elamispinna ost - Sihtkapital: 500 000 eurot. Kui oma investeeringuid soovivad kombineerida viis või enam investorit, on nõutav miinimuminvesteering 400 000 eurot investori kohta	Ei	Ei	Ei
Itaalia	pole	pole	pole	pole	pole	pole	Ei	Ei	Ei
Läti	- kinnisvara - ehitus - ettevõtlus	Selleks, et peatada kriisiaegne majanduslangus, et luua uusi töökohti, et tegutseda aktiivsemalt kinnisvaraturul, et asutada uusi ettevõtteid ja hankida investeeringuid olemasolevate ettevõtete arendamiseks.	Jah	- kinnisvara - ettevõtlus (kapitaliettevõtte osakapital) - Alates 1. jaanuarist 2015 on võimalik investeerida ka intressivabadesse riigiväärtpaberitesse.	Ei	Investeering ettevõtte osakapitali: a) 35 000 eurot kapitaliettevõtte poolt, kus ei ole üle 50 töötaja, aastakäive või aastabilanss ei ületa 10 miljonit eurot ja mis maksab majandusaasta jooksul nii riigieelarvesse kui ka kohaliku omavalitsuse eelarvesse maksudena vähemalt 40 000 eurot a) 150 000 eurot kapitaliettevõtte poolt, kus ei ole üle 50 töötaja ning aastakäive või aastabilanss ei ületa 10 miljonit eurot	Ei	Ei	Ei

Liikmesriik	Poliitikaeesmärgid			Vastuvõtunõuded					
	Prioriteetsed sektorid	Põhieesmärgid	Eeldatav mõju majandusele	Investeeringu tüüp	Inves teeri mispl aan	Minimaalne finantsnõue	Haridus / ametialased oskused	Keeleoskus	Minimaalne vanus
						Kinnisvara ost: Väärtus vähemalt 250 000 eurot. Ostetava kinnisvara katastriväärtus ei tohiks olla alla 80 000 euro. Elamisloa taotlemisel peab sisserändajast investor maksma 5% kinnisvara väärtusest riigile. Madalama järgu kohustused Läti Vabariigi krediitiasutuses vähemalt summas 280 000 eurot (vähemalt viieks aastaks) Elamisloa taotlemisel peab sisserändajast investor tasuma täiendavad 25 000 eurot riigieelarvesse. Investeering intressivabadesse riigivõlakirjadesse (alates 1. jaanuarist 2015) väärtuses 250 000 eurot ja makse riigieelarvesse summas 25 000 eurot.			
Leedu	pole	pole	TP	pole	TP	TP	Ei	Ei	Ei
Luksemburg	<ul style="list-style-type: none"> - tööstus - ökotehnoloogiad - logistika - tervisetehnoloogiad - info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad - korporatsioonide peakorterid <p>Kõrge lisaväärtusega ja innovaatilised idufirmad</p> <p>Sihtgrupid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hiina pangad ja finantsalal tegutsejad - Pärsia lahe riigid - Ladina-Ameerika riigid 	Väliskapitali investeeringute riiki koondamine kõrge väärtusega tegevuste arendamiseks. Tagada Luksemburgi majanduse ligitõmbavus, konkurentsivõime ja kasv. Kaks peamist sihtgruppi on: finantsinvestorid ning väikestesse ja keskmise suurusega ettevõtetesse investeerivad investorid.	pole	<ul style="list-style-type: none"> - kapitali üleminek - finantssturg - kinnisvara - aktsiad ja võlakirjad 	pole	pole	Ei	Ei	Jah

Liikmesriik	Poliitikaeesmärgid			Vastuvõtunõuded					
	Prioriteetsed sektorid	Põhieesmärgid	Eeldatav mõju majandusele	Investeeringu tüüp	Inves teeri mispl aan	Minimaalne finantsnõue	Haridus / ametialased oskused	Keeleoskus	Minimaalne vanus
		aktiivselt kolmandate riikide kodanike investeeringuid, näiteks erinevate ergutusvahendite loomise kaudu.							
Portugal	Ei	Otseinvesteeringute ligitõmbamine Portugali	TP	- kapitali üleminekud; - rohkem kui 10 uue töökohta loomine; - investeeringud kinnisvarasse summas 500 000 eurot või rohkem	Ei	- kapitali üleminek vähemalt summas 1 miljon eurot - vähemalt 500 000 euro väärtuses kinnisvara omandamine	Ei	Ei	Ei
Rumeenia	TP	TP	TP	TP	TP	TP	Ei	Ei	Ei
Slovakkia Vabariik	pole	pole	pole	pole	pole	pole	pole	pole	pole
Sloveenia	- teadmiste ja tehnoloogiate üleminek - finantskapitaliga sissereändajatest investorite või paljulubava arenguga investeeringute edendamine eesmärgiga luua uusi töökohti või tuua riiki tehnoloogiaid või innovatiivseid oskuseid - Aserbaidžaan, India, Kasahstan, Hiina Rahvavabariik, Venemaa Föderatsioon ja Türgi	Välisinvestorite ligitõmbamine avalike vahendite tõhusa kasutamise kaudu, et Sloveenia Vabariigi territooriumile investeeritaks Sloveenia Vabariigi majandusarengu toetamiseks.	Ei	Kõrgtehnoloogia ja keskmiselt kõrge tehnoloogia	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei
Hispaania	-Turismisektor -Uurimis- ja arendustegevus ja innovatsioon	Investeeringute, innovatsiooni ja töökohtade loomise edendamine	- Üldist huvi pakkuv projekt - Töökohtade	- Hispaania võlg - Aktsiad või kapitaliosalus Hispaania	Jah	Vallasvara: Hispaania võlg: 2 miljonit eurot. Aktsiad või kapitaliosalus Hispaania ettevõtetes: üks	Ei	Ei	Jah

Liikmesriik	Poliitikaeesmärgid			Vastuvõtunõuded					
	Prioriteetsed sektorid	Põhieesmärgid	Eeldatav mõju majandusele	Investeeringu tüüp	Inves teeri mispl aan	Minimaalne finantsnõue	Haridus / ametialased oskused	Keeleoskus	Minimaalne vanus
	-Rahvusvaheline kaubandus Inseneriteadus		loomine Olulise sotsiaalmajandusliku mõjuga investeeringud sellesse geograafilisse piirkonda, kus tegevus toimub. Oluline panus teaduse ja/või tehnoloogia innovatsiooni	ettevõtetes - Pangahoiused Hispaania finantsinstitutsioonides - Kinnisvara		miljon eurot. Pangahoiused Hispaania finantsinstitutsioonides: üks miljon eurot. b) kinnisvara: kinnisvara soetamine Hispaaniasse (netos 500 000 eurot iga taotleja kohta ilma muude tasudeta). Üldist huvi pakkuva projekti puhul minimaalne finantsnõue puudub. Neid analüüsitakse juhtumipõhiselt.			
Rootsi	pole	pole	pole	pole	pole	pole	pole	pole	pole
Ühendkuningriik	TP	Pakkuda kõrge netoväärtusega isikutele, kes ÜKsse märkimisväärse investeeringu teevad, võimalust riiki siseneda ja seal viibida	Ei	ÜK riigivõlakirjad või aktsia- või laenukapital ÜKs registreeritud aktiivsetes ja kauplemises osalevates ettevõtetes.	Ei	2 miljonit naela (u 2,66 miljonit eurot)	Ei	Ei	Jah

Tabel A2.2 Spetsiaalsete vastuvõtuskeemide raames edukatele kandidaatidele väljastatavad dokumendid ja poliitikameetmed sisserändajast investorite ligitõmbamiseks¹¹²

Liikmesriigid	Väljastatava dokumendi tüüp	Väljastatava dokumendi kehtivus	Lihtsustatud menetlus	Riigis viibimise minimaalse aja nõue	Maksu- ja finantsalased ergutusvahendid	Perekonna taasühinemise võimalus	Ligipääs tööturule	Ligipääs sotsiaalkindlustusele	Kiirendatud ligipääs kodakondsusele
Austria	TP	TP	Jah	TP	Ei	Jah	Jah	Jah	Jah
Belgia	TP	TP	pole	TP	pole	pole	pole	pole	pole
Bulgaaria	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP
Horvaatia	TP	TP	pole	TP	pole	pole	pole	pole	pole

¹¹²TP – teave puudub

pole – ei kohaldata

Andmed põhinevad liikmesriikide 2014. aasta panusel sellesse uurimusse

Liikmesriigid	Väljastatava dokumendi tüüp	Väljastatava dokumendi kehtivus	Lihtsustatud menetlus	Riigis viibimise minimaalse aja nõue	Maksu- ja finantsalased ergutusvahendid	Perekonna taasühinemise võimalus	Ligipääs tööturule	Ligipääs sotsiaalkindlustusele	Kiirendatud ligipääs kodakondsusele
Küpros	Elamisluba	5 aastat	Jah	1 külastus kahe aasta jooksul	Jah	Jah	Jah	Ei	Jah
Tšehhi Vabariik	TP	TP	pole	TP	pole	pole	pole	pole	pole
Eesti	TP	TP	pole	TP	pole	pole	pole	pole	pole
Soome	pole	pole	pole	pole	pole	pole	pole	pole	pole
Prantsusmaa	Elamisluba	3 või 10 aastat	Jah	Ei	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah (mõnedel erijuhtudel)
Saksamaa	pole	pole	Ei	pole	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei
Kreeka	Elamisluba	5 aastat	Jah	TP	Jah	Jah	Ei	Ei	Jah
Ungari	Elamisluba	5 aastat	Jah	Vabastamine 3-aastasest kohustusest	Ei	Jah	Jah	Jah	Ei
Iirimaa	Elamisluba	2 aastat	TP	Kohustus külastada kord aastas	Ei	Jah	Jah	Ei	Ei
Itaalia	TP	TP	pole	TP	pole	pole	pole	pole	pole
Läti	Elamisluba	5 aastat	Jah	Puudub minimaalne eemal viibimise periood ajutise elamisloa säilitamiseks. Kuni 12-kuuline eemal viibimine on lubatud alalisele elamisloale kvalifitseerumiseks	Ei	Jah	Jah	Ei	Ei
Leedu	TP	TP	pole	TP	pole	pole	pole	pole	pole
Luksemburg	Elamisluba	Kuni 3 aastat (praktikas 1 aasta)	Ei	6 kuud	Ei	Ei ¹¹³	Jah	Jah	Jah
Malta	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP
Holland	Elamisluba	1 aasta	Ei	4 kuud rohkem kui 1 aasta	Ei	Jah	Jah	Ei	Jah
Poola	pole	pole	Ei (praktikas siiski jah)	pole	Jah	Ei	Ei	Ei	Ei
Portugal	Elamisluba	1 aasta Uuendamine 2 aastaks	Ei	Ei	Ei	Jah	Jah	Jah	Ei
Rumeenia	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP

¹¹³ Jõuka investori puhul saavad perekonnaliikmed siiski elamisloa isiklikel põhjustel

Liikmesriigid	Väljastatava dokumendi tüüp	Väljastatava dokumendi kehtivus	Lihtsustatud menetlus	Riigis viibimise minimaalse aja nõue	Maksu- ja finantsalased ergutusvahendid	Perekonna taasühinemise võimalus	Ligipääs tööturule	Ligipääs sotsiaalkindlustusele	Kiirendatud ligipääs kodakondsusele
Slovakkia Vabariik	TP	TP	pole	TP	pole	pole	pole	pole	pole
Sloveenia	Elamisluba	1 või 5 aastat	Ei	TP	Ei	Jah	Ei	Jah	Jah
Hispaania	Elamisluba	2 aastat Uuendamine 2 aastaks	Jah	Kohustus külastada Hispaaniat vähemalt kord kahe aasta jooksul	Ei	Jah	Jah	Ei	Ei
Rootsi	pole	pole	Ei	pole	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei
Ühendkuningriik	1. järgu viisa	3 aastat	Jah	180 päeva rohkem kui 1 aasta	Ei	Jah	Jah	Ei	Jah

Tabel A2.3 Liikmesriikide programmid ja vastuvõtukriteeriumid ettevõttemanikele¹¹⁴

Liikmesriigid	Programm	Prioriteetsed sektorid	Põhieesmärgid	Eeldatav mõju majandusele	Investeeringu tüüp	Äriplaan	Minimaalne finantsnõue	Kindlustus	Haridus / ametialased oskused	Keeleoskus	Minimaalne vanus
Austria	Jah	Ei	Tõmmata ligi neid, kelle tegevus füüsilisest isikust ettevõtjana toob Austriale üldist majanduslikku kasu	Investeeritava kapitali jätkuv toomine Austriasse Uute töökohtade loomine või olemasolevate tagamine Oskusteabe üleminek Töötaja ettevõtte on kogu piirkonna jaoks majanduslikult oluline	Ei	Jah	Jah	Ei	Jah	Ei	Ei
Belgia	Ei	Uurimis- ja arendustegevus, farmaatsia, keemia, audiovisuaalne sektor	Sisserändajast ettevõttemanike saabumise soodustamine ja lihtsustamine	Majanduskasu, st majanduse vajadus, töökohtade loomine, kasulikud	TP	Ei	Ei	Ei	Jah	Ei	Ei

¹¹⁴TP – teave puudub

pole – ei kohaldata

Andmed põhinevad liikmesriikide 2014. aasta panusel sellesse uurimusse

Liikmesriigid	Programm	Prioriteetsed sektorid	Põhieesmärgid	Eeldatav mõju majandusele	Investeeringu tüüp	Äriplaan	Minimaalne finantsnõue	Kindlustus	Haridus / ametialased oskused	Keeleoskus	Minimaalne vanus
				investeeringud, majandusmõju Belgia ettevõtetele, ekspordi edendamine, innovatiivne või spetsiifiline tegevus.							
Bulgaaria	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	Ei
Horvaatia	TP	TP	TP	Ei	TP	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei
Küpros	Jah	Kaubavedu Ametialased teenused Energeetika Pangandus- ja finantsteenused Haridus Suuremahulised arendusprojektid Uurimis- ja arendustegevus Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) Heaoluturism	Uute, teenuseid pakkuvate ettevõtete asutamine kolmandate riikide kodanike poolt. Välisosaluse edendamine ja soodustamine majanduses välisettevõtete ja eraisikute kaudu	Taotlus vaadatakse läbi, võttes arvesse ettevõtte panust kohalikku majandusse.	Investeering: - energeetika - tehnoloogia, meedia ja elektroonika - uurimis- ja arendustegevus - pangandussüsteem - väärtpaberid, börs - finantsteenused Kaubavedu Suuremahulised investeerimisprojektid Turism	Ei	Jah	Jah	Ei	Ei	Jah
Tšehhi Vabariik	Jah	TP	Sisserändemenetluse kiirendamiseks	Ei	Rahvusvaheliste ettevõtete olemasolevad tütaretevõtted Rahvusvaheliste ettevõtete uued tütaretevõtted	Ei	Ei	Jah	Ei	Ei	Ei
Eesti	Jah	Ei	Selleks, et panustada ettevõtete ja välisettevõtete harude asutamisse ja ainuomanike ja nende tegevuse maale toomisse, mis panustaksid oluliselt majanduse arengusse.	Panus Eesti majandusse võib seisneda maksudes, loodud töökohtades jms.	Investeeringud (ettevõtte aktsiad, osakapital, ettevõtte allutatud kohustused ja registreeritud põhivara) ettevõttesse (nt teadmispõhine sektor või kõrge väärtusega sektorid nagu IKT ja uurimis- ja arendustegevus) Idufirmad	Jah	Jah	Jah	Ei	Ei	Ei

Liikmesriigid	Programm	Prioriteetsed sektorid	Põhieesmärgid	Eeldatav mõju majandusele	Investeeringu tüüp	Äriplaan	Minimaalne finantsnõue	Kindlustus	Haridus / ametialased oskused	Keeleoskus	Minimaalne vanus
Soome	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Jah	Praktikas jah	Ei
Prantsusmaa	Jah	Ei	- Lihtsustada välistalentide vastuvõtmist - Majanduslikult elujõuline ja avaliku julgeolekuga kooskõlas äri, tööstus või käsitööstus, samuti Prantsusmaa kodanikele kavandatud ametikohustuste juures kehtivate reeglite järgmine.	Panus majanduse arengusse	Ei	Jah	Jah	Jah	Jah, oskused ja annetega seotud elamisloa puhul	Ei	Ei
Saksamaa	Ei	- Majanduslik huvi või piirkonna vajadus - Tegevusel on eeldatavasti majandusele positiivne mõju ja - välismaalase isiklik kapital või võetud laen on selles ärivaldkonnas võimalik realiseerida	Saksamaa üldine strateegia ettevõtluse ja investeeringute ligiõmbamisel	Arvesse tuleb võtta valdkonna vajadusi konkreetses piirkonnas	- investeeringud ettevõtetesse - riigifondid/-võlakirjad - kapitali üleminek - teadmiste edastamine	Jah	Ei	Jah	Jah	Ei	Ei
Kreeka	TP	TP	TP	TP	TP	TP	Jah	TP	TP	TP	TP
Ungari	Ei	Ei	Ei	Tulusa tegevusega hõivatud äriühing, mis on pakkunud viimase kuue kuu jooksul püsivalt tööd vähemalt kolmele Ungari kodanikule või inimesele Taotlejast KRK viibimine Ungaris peab olema äriühingule vajalik ja taotlusega esitatud äriplaan peab sisaldama piisavalt teavet kinnitamaks, et äriühingu edukas tegevus katab taotleja ülalpidamiskulud.	Ei	Jah	Jah	Jah	Ei	Ei	Ei
Iirimaa	Jah	Alustava ettevõtja	STEP: koondada Iirimaale	STEP: esmased nõuded	STEP: Kõrge	Jah	Jah	Jah	Ei	Ei	Ei

Liikmesriigid	Programm	Prioriteetsed sektorid	Põhieesmärgid	Eeldatav mõju majandusele	Investeeringu tüüp	Äriplaan	Minimaalne finantsnõue	Kindlustus	Haridus / ametialased oskused	Keeleoskus	Minimaalne vanus
		programm (Start-up Entrepreneur Programme, STEP) on mõeldud kõrge potentsiaaliga idufirmadele innovatsioonimajanduses	tootlikke investeeringuid, tõmmates ligi kõrge potentsiaaliga idufirmasid. Äritegevuse loa skeem: lihtsustada Iirimaale saabuvat mitte EMP kodanikel ettevõtte asutamist, kui nad STEPi programmi ei kvalifitseeru või on tegemist jaemüügi, personaalteenuste, toitlustuse või muu seda laadi tegevusala ettevõtetega.	loodavatele töökohtadele puuduvad, kuid üks kõrge potentsiaaliga idufirma tunnustest on Iirimaal 10 töökohta loomine. Äritegevuse loa skeem: peab uue projektiga pakkuma tööd vähemalt kahele EMP kodanikule või vähemalt säilitama tööhõive olemasolevas ettevõttes.	potentsiaaliga ja innovatiivset idufirmat iseloomustatakse järgnevalt. <ul style="list-style-type: none"> • Uute või innovatiivsete toodete või teenuste toomine rahvusvahelistele turgudele • Võimeline looma Iirimaal 10 töökohta ja tagama müügi 1 000 000 euro ulatuses kolme kuni nelja aasta jooksul pärast alustamist. • Kogenud juhtimismeeskond • Peakorter ja juhtimine Iirimaal • Vähem kui kuus aastat vana STEPi puhul on minimaalne investeering 50 000 eurot Äritegevuse loa skeem: Jaemüük, personaalteenused, toitlustus või muu sama laadi ettevõtlus. Minimaalne investeering 300 000 eurot						
Itaalia	Jah	Ei	Tõmmata kolmandatest riikidest Itaaliasse ligi kõrge kvalifikatsiooniga inimressurssi ja innovatiivseid projekte ning pakkuda stiimuleid riigis viibimiseks.	Kulutused uurimis- ja arendustegevusele peavad olema vähemalt 30 protsenti innovatiivse idufirma kulutustest üldiselt ja	Kõrge tehnoloogilise väärtusega innovatiivsete toodete ja teenuste välja töötamine, tootmine ja	Jah	Jah	Jah	Ei	Ei	Ei

Liikmesriigid	Programm	Prioriteetsed sektorid	Põhieesmärgid	Eeldatav mõju majandusele	Investeeringu tüüp	Äriplaan	Minimaalne finantsnõue	Kindlustus	Haridus / ametialased oskused	Keeleoskus	Minimaalne vanus
			Edendada Itaalias innovatiivsete idufirmade loomist ja arendamist.	toodangu koguväärtusest. Pakkuda tööd vähemalt kolmandikule või rohkemale kogu tööjõust ja personalist. Tööstusliku biotehnoloogia leiutis, topograafia- või pooljuhttoode või uus tehasetüüp, mis on otseselt seotud ettevõtte eesmärgi ja äritegevusega.	turustamine						
Läti	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Jah	Jah	Jah	Ei	Ei	Ei
Leedu	Ei	pole	Tagada, et Leetu siseneksid ainult tõsiselt ettevõtlusega tegelda kavatsevad välismaalased ja takistada sisenemine välismaalastel, kes tahavad Leedut ära kasutada transiitmaana.	Töökohtade loomine (mitte vähem kui 3 täiskohaga töökohta), mida võib lugeda panuseks riigi majandusse.	Ei	Ei	Jah	Jah	Ei	Ei	Ei
Luksemburg	Ei	Tööstus, ökotehnoloogiad, logistika, meditsiinitehnoloogiad, info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad, merendusklasterid ja uurimistegevus. Korporatsioonide peakorterid ja kõrge lisaväärtusega innovatiivsete tehnoloogiatega idufirmad.	Ligi tõmmata välisinvestoreid ja investoreid, kes soovivad Luksemburgi uusi ettevõtteid luua, investeerida väikestes ja keskmise suurusega ettevõtetesse või luua või säilitada töökohti.	Luksemburgi majanduse jaoks oluline tegevus	Teenused, finantsturg, teadmispõhised sektorid, korporatsioonid, idufirmad. Kõrge potentsiaal töökohtade loomiseks	Jah	Jah	Jah	Jah	Ei	Jah
Malta	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP
Holland	Jah	- põllumajandus ja toit - keemiatööstus - loovtööstus - energeetika	Teenivad Hollandi põhivajadusi (rahvatervis, kultuur, majandus, sotsiaalmajanduslik valdkond). Innovatiivsete idufirmade võimalus ettevõtlusega	Peab vastama Hollandi huvidele	Ei	Jah	Ei	Jah	Ei	Ei	Ei

Liikmesriigid	Programm	Prioriteetsed sektorid	Põhieesmärgid	Eeldatav mõju majandusele	Investeeringu tüüp	Äriplaan	Minimaalne finantsnõue	Kindlustus	Haridus / ametialased oskused	Keeleoskus	Minimaalne vanus
		- kõrgtehnoloogilised süsteemid ja materjalid (sealhulgas seoses ITga) - bioteadused ja tervis - logistika - aiandus ja paljundusmaterjalid - vesi	alustamiseks								
Poola	Ei	- autotööstus - elektroonika ja kodumasinatootmise sektor - lennundussektor - biotehnoloogia sektor - põllumajanduse ja toiduainetööstuse sektor - uudsete teenuste sektor - uurimis- ja arendustegevus	Poola majanduse tõhususe ja konkurentsivõime tõstmine (riigi prioriteetidega sobivate ettevõtete ligitõmbamine, panustamine kõrge kvalifikatsiooniga töötajate arendamisse ja tasuvamatesse töökohadesse ning uurimis- ja arendustegevuse ja innovatsiooniga seotud kulude katmine välisallikatest).	Jah	pole	pole	pole	pole	pole	pole	pole
Portugal	Jah	Ei	Taastootvate investeeringute toomine Portugali	Ei	TP	Ei	Ei	Jah	Ei	Ei	Ei
Rumeenia	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP
Slovakkia Vabariik	Jah	Tööstuslik tootmine Tehnoloogiakeskused Strateegilised teeninduskeskused Turism	Piirkondliku investeerimisabi andmine ja tööhõive toetamine	Slovakkia majandushuvidesse panustav äritegevus	Ei	Jah	Jah	Ei	Ei	Ei	Jah
Sloveenia	Jah	TP	Sisserändajate ettevõtete edendamine	- Majandussidemete suurendamine Sloveeniaga - Uute tehnoloogiate, ärimudelite või teadmiste kasutusele võtmine ja rakendamine - Kapitaliinvesteeringud	TP	Jah	Jah	Ei	Ei	Ei	Ei

Liikmesriigid	Programm	Prioriteetsed sektorid	Põhieesmärgid	Eeldatav mõju majandusele	Investeeringu tüüp	Äriplaan	Minimaalne finantsnõue	Kindlustus	Haridus / ametialased oskused	Keeleoskus	Minimaalne vanus
				või laienemine ja uute turgude avamine Sloveenia toodetele.							
Hispaania	Jah	- Sektorid, milles luuakse palju töökohti või mis annavad majandusele lisaväärtust, näiteks info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, inseneritöö ja toetavate sektorite rahvusvahelisemaks muutmine jne.	Jõukuse toomine ja majanduse dünaamilisemaks muutmine	- Töökohtade loomine - Lisaväärtuse loomine innovatsiooni ja investeerimisvõimaluste kaudu	Nimekiri pole täielik Hinnatakse juhtumipõhiselt.	Jah	Ei	Jah	Ei	Ei	Ei
Rootsi	Ei	Võimalikud on kõik sektorid	Põhimõtteliselt kõik vastuvõtmise põhjused, mis SE majandust toetavad.	Konkreetne eeldatav mõju puudub	Kõik ettevõtete tüübid	Jah	Jah	Ei	Ei	Jah (SE või EN)	Ei
Ühendkuningriik	Jah	Ei	- Arendada tõelisi ja usaldusväärseid äriideid ja ettevõtlusoskuseid, et pikendada oma viibimist ÜKS pärast lõpetamist ÜKS ühe või mitme ettevõtte asutamiseks - UK Trade and Investmenti tuvastatud ülikoolilõpetajad, kes on kõrgharidusega ettevõtjate eliit ja asutavad ÜKS ühe või mitu ettevõtet	Ei	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Jah	Jah

Tabel A2.4 Sisserändajast ettevõtteomanikele väljastatavad dokumendid ja poliitikameetmed nende ligitõmbamiseks¹¹⁵

Liikmesriigid	Väljastatava dokumendi tüüp	Väljastatava dokumendi kehtivus	Riigis viibimise minimaalse aja nõue	Lihtsustatud menetlus	Maksu- ja finantsalased ergutusvahendid	Perekonna taasühinemise võimalus	Ligipääs tööturule	Ligipääs sotsiaalkindlustusele	Kiirendatud ligipääs kodakondsusele
Austria	RWR-kaart füüsilisest isikust ettevõtjatest võtmetähtsusega töötajatele	1 aasta	Ei	Jah	Ei	Jah	Jah	Jah	Jah
Belgia	Pikaajaline viisa (D) lubab Belgiasse siseneda nii füüsilisest isikust ettevõtjatel kui ka töötajatel. Füüsilisest isikust ettevõtja vajab kutsekaarti ja talle antakse elamisluba (2–5 aastat), töötaja vajab B-tööluba (1 aasta, elamisluba antakse 1 aastaks + 1 kuuks)	Füüsilisest isikust ettevõtja: 2–5 aastat Töötajad: 1 aasta	Ei	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
Bulgaaria	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP
Horvaatia	pole	pole	pole	pole	pole	pole	pole	pole	pole
Küpros	Elamisluba	TP	Ei	Jah	Jah	Jah	Jah	Ei	Jah
Tšehhi Vabariik	Pikaajaline viisa	6 kuud	pole	pole	pole	pole	pole	pole	pole
Eesti	Elamisluba	5 aastat	Jah	Jah	Ei	Jah	Jah	Jah	Ei
Soome	Elamisluba	1 aasta (võimalik pikendamine)	pole	Ei	Ei	Jah	Jah	Ei	Ei
Prantsusmaa	Elamisluba	Oskuste ja annetega seotud elamisluba: 3 aastat, uuendatav Äritegevuse elamisluba: 1 aasta, uuendatav	Ei	Jah, oskuste ja annetega seotud elamisloa puhul	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah (mõnedel erijuhtudel)
Saksamaa	Elamisluba või pikaajaline viisa	Riigi viisa: kuni 90 päeva Elamisluba: 1–3 aastat	Ei	Ei	Ei	Jah	Jah	Jah	Ei
Kreeka	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP
Ungari	Elamisluba	3 aastat	Ei	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
Iirimaa	Elamisluba	STEP: 2 aastat, uuendatav Äritegevuse luba: 1 aasta, uuendatav	Ei	Ei	Ei	Jah	Jah	Ei	Ei
Itaalia	Viisa	1 aasta	Ei	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
Läti	Ajutine elamisluba	- 5 aastat äriregistris registreeritud ettevõtja puhul - 1 aasta füüsilisest isikust ettevõtja puhul	Ei	Jah	TP	Ei	Jah	Ei	TP
Leedu	Ajutine elamisluba	3 aastat	Ei	Jah	Ei	Jah	Jah	Jah	Jah

¹¹⁵TP – teave puudub

pole – ei kohaldata

Andmed põhinevad liikmesriikide 2014. aasta panusel sellesse uurimusse

Liikmesriigid	Väljastatava dokumendi tüüp	Väljastatava dokumendi kehtivus	Riigis viibimise minimaalse aja nõue	Lihtsustatud menetlus	Maksu- ja finantsalased ergutusvahendid	Perekonna taasühinemise võimalus	Ligipääs tööturule	Ligipääs sotsiaalkindlustusele	Kiirendatud ligipääs kodakondsusele
Luksemburg	Elamisluba	3 aastat	vähemalt 6 kuud aasta jooksul	Ei	Jah	Ei	Ei	Jah	Ei
Malta	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP
Holland	Tavaline ajutine elamisluba	3 kuud. - füüsilisest isikust ettevõtja skeem: 2 aastat. - Pikendamine: 5 aastat - Alustavatel ettevõtjatel: 1 aasta, pärast võimalik jätkata füüsilisest isikust ettevõtja skeemi alusel.	Ei	Jah	Jah	Jah	Jah	Ei	Jah
Poola	Pikaajaline viisa	Kuni 1 aasta	pole	Ei	Jah	Ei	Ei	Jah	Ei
Portugal	Viisa püsivaks elamiseks füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisel või sisserändajast ettevõtjatele.	Uuendamine pärast 1 aastat	TP	Ei	Ei	Jah	Jah	Jah	Ei
Rumeenia	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP	TP
Slovakkia Vabariik	Ajutine riigis viibimine tööalastel põhjustel Püsiv riigis viibimine	- 3 aastat - Ettevõtte omanik, kellel on tõendatud suurinvesteering: 5 aastat ja edaspidi piiramatuks ajaks.	Ei	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Ei
Sloveenia	Schengeni viisa või pikaajaline elamisluba.	90 päeva Üldiselt kuni 1 aasta Erijuhtudel kuni 5 aastat	Ei	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Jah
Hispaania	Elamisluba	2 aastat, uuendatav	Ei	Jah	Ei	Jah	Jah	Ei	Ei
Rootsi	Elamisluba	2 aastat, pikendatav alaliseks	Ei	Ei	Ei	Jah	Ei	Jah	Ei
Ühendkuningriik	Pikaajaline viisa	3 aastat, pikendatav veel kaheks aastaks.	Ei	Jah	Ei	Jah	Jah	Ei	Jah